

4973

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΡΑΜΠΟΔΟΣ (ΜΑΥΡΙΔΟΥ)
ΓΟΥΡΔΟΝΙΩΤΟΥ

ΤΟ
ΓΟΥΡΔΟΝΟΣ
ΚΑΙ ΤΟ
ΑΡΑΒΑΝΙ

1948

ΑΦΙΕΡΟΥΤΑΙ

Εἰς τὰς μακαρίας ψυχὰς τῶν γονέων μου

ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ καὶ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΡΑΜΠΟΔΟΣ,

Εἰς τὴν ἄληστον μνήμην τῶν ἀδελφῶν μου

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ καὶ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

καὶ

Εἰς τὴν ἀγγελικὴν ψυχὴν τοῦ ἐνδεκαμήνου υἱοῦ μου

ΣΤΕΦΑΝΟΥ

~~~~~  
Βασίλει Μ. ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

~~~~~  
ΤΥΠΟΙΣ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Γαλατᾶ Καρακιοῦ, Γεραλτῆ τζαμί. Γιορδάν χάν
~~~~~

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οἱ ἀείμνηστοι πρόγονοι ἡμῶν, ἐπειδὴ διέσωσαν τὴν ἱερὰν θρησκείαν καὶ τὴν ἐλληνικὴν διάλεκτον καὶ παρέδωκαν αὐτάς εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀπογόνους των ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς εὐλαβῶς νὰ ὑποκλιθῶμεν πρὸ τῆς ἱερᾶς αὐτῶν σκιᾶς. Δυστυχῶς ὅμως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, συνετεία τῆς ἀνταλλαγῆς καὶ διασπορᾶς τῶν συμπατριωτῶν μου Γουρδονιωτῶν, ὡς καὶ τῶν Ἀραβανιωτῶν, τῇδε κάκεισε ἀνὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπέπρωτο ἡ γλῶσσά μας νὰ μὴ λαλῇται πλέον καὶ νὰ ἐγκαταλειφθῇ τελείως.

Ὅθεν σκεπτόμενος ὅτι μέλλει πέπλος σκοτεινὸς νὰ καλύψῃ τὴν διάλεκτον ἡμῶν τῶν δύο κοινοτήτων, τοῦ «Γόρδονος» δηλονότι καὶ τοῦ «Ἀραβανι», καὶ μετὰ τὴν ἡμετέραν γενεὰν θέλει παντελῶς ὁ χρόνος ἐξαλείψῃ αὐτὴν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἐθεώρησα ἐπιτακτικόν μου καθήκον διὰ νὰ

ιαωνίσω καὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν παραδώσω τὴν ἀνάμνησιν αὐτῆς, νὰ καταρτίσω οὐ μετὰ σμικροῦ κόπου συνοπτικὸν λεξιλόγιον ἐκ τῶν πλέον ἐν χρήσει λέξεων μετὰ τῶν ἀντιστοιχῶν ἐννοιῶν αὐτῶν, ἐπισυνάπτων καὶ γραμματικὰς τινὰς παρατηρήσεις.

Καὶ διὰ νὰ γίνῃ ἡ διάλεκτος εὐκόλως καταληπτὴ ἀνέφερα τὰ πάθη τῶν γραμμάτων καὶ ἵνα γνωστῇ καλλίτερον τὸ πῶς ὠμιλεῖτο αὕτη, παρενέθεσα εἰς τὸ λεξιλόγιον καὶ συντόμους τινὰς φράσεις ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ εὗρισκομένων λέξεων τινων. Χάριν δὲ συντομίας ἡ διάλεκτος εἶχε πολλὰς ἀποκομιμένας λέξεις, π. χ. ἀντὶ γυναῖκα «ναῖκα», ἀντὶ ἐγγονὸς «γγόν», ἀντὶ σήμερον «σήμερ». Σημειωτέον ὅτι διὰ τοῦ συγχρωτισμοῦ μετὰ τῶν κατακτητῶν παρεισέφρυσαν καὶ ξέναι τινὲς λέξεις καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἀρκετὰ παρεφθάρη. Διὰ νὰ ἀφομοιώσουν δὲ τὰ οὕτω πῶς εἰλημμένα ρήματα προσέθετον εἰς αὐτὰ τὴν κατάληξιν «ίζω», ὡς π. χ. ἀραδίζω=ζητῶ, ἐκ τοῦ ἀραμάκ. Προέταξα δὲ τοῦ λεξιλογίου καὶ περιληπτικὴν περιγραφὴν τῆς γενετείρας μου Γούρδονος καὶ τοῦ Ἀραβανὶ μετὰ τινων ἡθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῶν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΡΑΜΠΟΔΟΣ (ΜΑΥΡΙΔΗΣ)

(Γουρζονιώτης)

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ 'ΓΟΥΡΔΟΝΟΣ', Η ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΑΙ ΣΥΝΟΙΚΙΑΙ ΑΥΤΟΥ

Εἰς τὴν περὶ τῆς ἐτυμολογίας πραγματείαν μου αὐτὴν ἀφορμὴν ἔλαβον καὶ ἀπὸ πρόσκλησιν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐν Γαλατᾷ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου, διὰ καθιερωθὲν ἐτήσιον μνημόσυνον. ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν ὅλων τῶν κεκοιμημένων Καπαδόκων, ἐν ἧ γίνεται μνεῖα καὶ τῶν συμπατριωτῶν μου Γουρδονιωτῶν καὶ ὄχι Κουρδονοσίδων ὡς ἐσφαλμένως ἐγράφη, καὶ ἀπὸ ἐτέραν ἐν τῇ «Ἀπογευματινῇ» ἀγγελίαν μνημοσύνου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Βεφᾶ ὑπὲρ τοῦ ἰδίου σκοποῦ καὶ ἐν ἧ πάλιν ἀντὶ Γούρδονος ἀναγράφεται Κούρδονος, ἐθεώρησα καθήκον μου ὅπως ἐπενέγκω τὴν ἐπ' αὐτοῦ γνώμην μου. Καὶ ἀποδείξω τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος Γούρδονος καὶ παρακαλέσω συνάμα τὰς ἐν λόγῳ Κοινότητας νὰ διορθώσουν ἀναλόγως τὰς ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν καταχωρήσεις.

Ὡς τεκμήρια δὲ ἀποδεικτικὰ τῆς γραφῆς καὶ προφορᾶς διὰ Γ καὶ ὄχι διὰ Κ, ἀναφέρω :

Α') Τὴν μαρτυρίαν ὅλων τῶν περιοίκων ἑλληνοφώνων λαῶν καὶ τῶν συμπατριωτῶν μου, οἱ ὅποιοι ἀνεξαιρέτως ἀποκαλοῦσι κατὰ τὴν λαλουμένην ὑπ' αὐτῶν ἑλληνικὴν διάλεκτον «Γούρδονος» μὲν τὸ ὄνομα τῆς κωμοπόλεως, «Γουρδονιώτης» δὲ τὸ ἐθνικόν.

Β') Τὸ γεωγραφικὸν ἐγχειρίδιον τοῦ μακαρίτου Β. Μυστακίδου (ἐκδόσις β'. σελ. 194), ὅπου ἡ λέξις Κούρδονος εἶναι λίαν ὀρθῶς διορθωμένη μετὰ τὴν λέξιν Γούρδονος.

Γ') Ὅτι ἂν καὶ, καθόσον γνωρίζω, οὐδεμία ἱστορικὴ πηγὴ ὑπάρχει ἀναφέρουσα τὸ πόθεν καὶ ἐκ τίνος ἀφορμῆς ἔλαβε τὸ ὄνομα Γούρδονος, ὑπάρχουν οἱ ὑποθέτοντες ὅτι εἶναι ἀποικία Κρητικὴ ἐκ τῆς πόλεως Γορτύνη καὶ ὅτι ἔλαβεν ἐκ

Μία άποψις τοῦ «Γούρδονος»

ταύτης τὸ ὄνομα. Ἄλλοι πάλιν πιστεύουσιν ὅτι τοῦτο εἶναι ἀποικία ἐκ τῆς παλαιᾶς πρωτευούσης τῆς Φρυγίας Γόρδιον ἢ Γορδίειον.

Ἐν τούτοις καὶ αἱ δύο αὗται ὑποθέσεις εἶναι, νομίζω, πεπλανημέναι κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην, ὑποθέτω ὅτι εἶναι ἀποικία ἐκ τῆς Γορτυνίας, πόλεως τῆς ἀρχαίας Μακεδονίας, ἣτις ἐπίσης ἀποκαλεῖται «Γορδυνία» καὶ «Γορδηνία». Ἴδὲ ἐν τῇ λέξει Γορτυνία ἐν τοῖς λεξικοῖς Σακελλαρίου καὶ τῇ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ καὶ ὅτι ἐντεῦθεν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἀποκίσθησαν οἱ κάτοικοι αὐτῆς. Ὡστε ἐξ ὅλων τῶν ἀναφερομένων ἀποδεικνύεται ὅτι ὀνομάζεται Γούρδονος καὶ ὄχι Κούρδονος.

Ἡ κομόπολις Γούρδονος, τῆς ὁποίας τὸ κλῆμα ἦτο λίαν ὑγιεινὸν καὶ τὸ ἔδαφος γόνιμον μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν, ἦτο ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ βουνοῦ Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου, φέροντος τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τῆς ἐν τῇ κορυφῇ αὐτοῦ εὑρισκομένης καὶ ἐκπάλαι κατερειπωμένης μονῆς τοῦ Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου.

Τὴν ὑπαρξιν δὲ τῆς μονῆς μαρτυρεῖ ἡ εἰσέτι ἀκεραία σωζομένη Βυζαντινῆς κατασκευῆς κιστέρνα. Τὸ βουνὸν τοῦτο εἶναι μία διακλάδωσις τοῦ Β.Α. κειμένου ὄρους Ἀλαδάγ καὶ τούτου ἀποτελοῦντος συνέχειαν τῶν ὄροσειρῶν τοῦ Ἀντιταύρου. Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ τούτου τὴν τρίτην ἡμέραν τοῦ Πάσχα ἀνέρχοντο ὅλοι οἱ συμπατριῶται καὶ ἐπανηγύριζον εὐθυμοῦντες. Τὸ Γούρδονος ἐκκλησιαστικῶς μὲν ὑπήγετο εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἰκονίου, ἐδρεύουσιν εἰς τὴν ἡμίωρον ἀπόστασιν Νοτιοανατολικῶς εὑρισκομένην Νίγδην, τὴν ἐπωνομαζομένην κατὰ τὴν δι᾿λεκτόν μας «Κάστρο», ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ εὑρισκομένου φρουρίου. Διοικητικῶς δὲ εἰς τὴν μέχρι πρό τι νων ἐτῶν διοίκησιν (Μουτεσαριφλίκ), νῦν δὲ νομὸν (Βιλαγιέτ) τῆς Νίγδης ἦτο διηρημένη εἰς τέσσαρας συνοικίας.

1ον πρὸς νότον, εἰς Κλουσὰς θύρα ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ εὑρισκομένης Ἐκκλησίας καὶ θύρας. Ἐξώθεν τοῦ προαυλίου αὐτῆς εὑρίσκετο εὐρεῖα πλατεῖα ὅπου κατὰ τὴν καλοκαιρίαν προὐ βράδῳ συνήρχοντο οἱ ἄνδρες καὶ συνδιελέγοντο περὶ διαφόρων θεμάτων καὶ ὅπου κατὰ τὰς χειμερινὰς μεγάλας ἐορτὰς μετὰ τοὺς ἐσπερινοὺς ἐχόρευον ὅλοι οἱ ἄνδρες ἐκ περιτροπῆς τὸν κυκλικὸν χορὸν.

2ον. Πρὸς δυσμὰς εἰς τὴν συνοικίαν Παναγίας ὅπου ὑ-

πῆρχε παρεκκλησίον ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ ἐξ ἧς ἔλαβε τὸ ὄνομα. Ἐδῶ ὑπῆρχεν ἐν ἀγίασμα, ὅπερ ἔφερε δύο στόμια, ἐν ἑξῶθεν τοῦ παρεκκλησίου ἐν τῷ κήτρῳ, ἐν εἶδει φρέατος καὶ ἕτερον ἑσῶθεν αὐτοῦ ἐν εἶδει ὑποχθονίου σήραγγος ἐκτεινομένης μέχρι τοῦ βυθοῦ αὐτοῦ. Ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τούτῳ ἐκτὸς τῶν ἐκάστοτε γινομένων παρακλησεων, κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ τὴν κυριώνυμον ἡμέραν ἐγένετο λειτουργία καὶ ἀνεγινώσκετο ἡ ἀκολουθία τοῦ Πίσχα. Ἐτελεῖτο ἐπίσης μεγάλη λιτανεία μετὰ λαβάρων καὶ ἑξαπτερύγων. Ἦρχοντο δὲ ἐξ ὅλων τῶν πέριξ ὀρθοδόξων χωρίων εὐσεβεῖς προσκυνηταὶ καὶ ἐγένετο μεγάλη θρησκευτικὴ καὶ ἑμπορικὴ πανήγυρις. Ἐπίσης ὑπῆρχε τὸ νεκροταφεῖον μετὰ τοῦ θερινοῦ καφενεῖου, τὸ μεγάλο χάνι, ὅπου κατέλυνον οἱ ἀργοποροῦντες ὁδοιπόροι καὶ οἱ ἐμπορευόμενοι καὶ ὁ νεόδητος λουτρῶν, ἑσῶθεν διὰ μαρμάρων ἑστρωμένος, ὅστις ἐκτίσθη ἐκ βάθρων διὰ πεντακοσίων χρυσῶν λιγῶν δωρεᾶς τοῦ εὐεργέτου Χατζῆ Κωστῆ Μπεταβατζόγλου καὶ δι' ἐτέρων πεντακοσίων λιγῶν χρυσῶν δαπάνης τῆς Κοινότητος.

3ον. Πρὸς βορρᾶν, τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐπωνομασθείσης οὕτω ἐκ τοῦ εἰς βράχον λελαξευμένου Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ ὅπου πρὸ τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ ἐν κλουσασθύρῳ νεοδμήτου Ναοῦ ἐκκλησιάζοντο. Κατὰ τὰς διηγήσεις τῶν γερόντων ὅτε ποτὲ ἐκλάπησαν νύκτωρ τὰ ἀσημικὰ καὶ τὰ δυσκολότῃρα τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς καὶ ὅτε τὴν πρωΐαν ἦλθεν ὁ εὐσεβὴς ἱερεὺς Νικόλαος διὰ τὰ λειτουργήσῃ καὶ εἶδεν ὅτι ἐκλάπησαν τὰ ἱερὰ ἀντικείμενα, ἐν μεγάλῃ συγκινήσει καὶ κατανύξει ἀποτεινόμενος εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν συναθροισθέντων χριστιανῶν εἶπε: Ἐάν, Ἁγίε Δημήτριε, ἐπειδὴ παρημέλησας καὶ ἔκλειψαν τὰ ἱερὰ ἀντικείμενά σου ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος δὲν ἐξαναγκάσης τοὺς κλέπτας νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ πάλιν ἀκέραια τὰ ἀντικείμενα αὐτά, εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θὰ σὲ ἀποκαλέσω Ἁγίον Δημητρίον ἀλλὰ θὰ σὲ θεωρήσω ὡς ἄπλοῦν ἰδιώτην.

Καὶ ὡς ἐκ θαύματος μετὰ τρεῖς ἡμέρας εὐρέθησαν ταῦτα ἀνέπαφα εἰς μίαν κρύπτην καὶ ἐκεῖθεν ἐν λιτανείᾳ καὶ ψαλμοῖς μετεφέρθησαν. Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὴν ἐκκλησιάζοντο τρεῖς τοῦ ἔτους, ἤτοι τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, τὴν κυριώνυμον πρωΐνῃ ἀκολουθίαν καὶ τὰς τρεῖς ἡμέρας καθ' ἃς ἀνεγινώσκοντο οἱ νυμφῖοι καὶ τοῦτο διὰ τὰ ξηρανθῆ τελείως

ἡ πλυνομένη τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων ὑπὸ παρθένων Ἐκκλησία. Λόγου γινομένου περὶ παρθένων, εἰς αὐτὰς μόνον ἐπειρέπετο καὶ ὁ καθαρισμὸς τοῦ δι' ἀντίδωρον χηρῶν σίτου, ὅστις καὶ ἰδιαίτερος ἡλήθετο καὶ ἐπλήνετο ὑπὸ γραιῶν. Εἰς τὴν συνοικίαν αὐτὴν ἦτο καὶ ὁ φούρνος τῆς Κοινότητος.

4ον. Πρὸς ἀνατολὰς ἡ συνοικία τοῦ Χαμήλγιαρ δηλαδὴ τοῦ χαμηλὰ μέρη ἐνθα εὐρίσκετο ὁ ἀπὸ ἀποκρήμων βράχων χυνόμενος καταρράκτης «Καταράχ» λεγόμενος τοῦ ποταμοῦ τοῦ διαρρέοντος διὰ μέσου τῆς Κοινότητός μας ὡς καὶ τῆς τῶν Ἀραβανιωτῶν καὶ ὁπόθεν ὑδρεύοντο καὶ ἐπότιζον τὰς γαίας τῶν αἱ δύο Κοινότητες μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν οἱ περίοικοι Τοῦρκοι τὸν οἰκειοποιήθησαν καὶ περὶ οὗ παρακατιῶν θέλει γίνεαι λόγος.

Ἡ κωμόπολις αὕτη κατωκεῖτο ἐπακριβῶς (1) ὑπὸ τριακοσίων πεντήκοντα πέντε οἰκογενειῶν.

(1) Λέγω ἐπακριβῶς διότι κατὰ τὴν μίαν ἐκ τῶν τριῶν ἐπανόρων μου εἰς τὴν πατρίδα ἔτυχε νὰ γίνω βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ καὶ κατὰ τὸν νόμον ὧφειλον ὅλοι αἱ κοινότητες νὰ ῥώσουν εἰς τὸ διοικητήριον τῆς Νίγλης κατάλογους τῶν πλητυσμῶν των. Συμφάνως μὲ αὐτὴν ἐδέξατο καὶ ἡμῶν πληθους κατάλογος τῶν ἐνημούντων καὶ ἀποϊημοούντων Γουρδωνιωτῶν κατὰ οἰκογενείας καὶ ὀνομαστὶ περιλαμβάνων ὅλον τὸν πλητυσμὸν κατὰ γένος καὶ ἡλικίαν.

Ὁ κατάλογος οὗτος μετὰ τοῦ τῶν Ἀραβανιωτῶν εὐρίσκεται εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Διοικητηρίου. Λεχέηται ἐν παρόντι χρόνῳ τῆς ἀληθείας τῆς ἱστορίας, αἱ δύο Κοινότητες οἱ Ἀραβανιωταὶ καὶ Γουρδωνιωταὶ ἐδικαιοῦντο νὰ ἐκλέξουν ὁμῶς ἓνα δευτεροβάσιμον ἐκλέκτορα καὶ ὡς τοιοῦτον ἐξελέξαντο σχεῖδόν ταμψηφεί τὸν γράφοντα.

Καὶ ἡ ἐκλογή μου ἐπίσης εὐρίσκεται εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Διοικητηρίου διότι εἰς ὅλους τοὺς ἀγαπητοὺς συμπατριώτας καὶ τοὺς Ἀραβανιωτάς διὰ τὴν ἀγάθην ἐκτίμησιν αὐτὴν καὶ ἀγάπην ἣν ἐπε εἶξαντο πρὸς με ἐκφράξω τὰ ἀπείρου ἐγγνωμοσύνης αἰσθήματά μου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ εἰς τὴν συνοικίαν Κλουσασθύρα κατὰ τὸ ἔτος 1846 ἐκ βάθρων ἀνεγερθεῖσα περικαλεστάτη καὶ μεγαλοπρεπεστάτη Ἐκκλησία ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἡ ἀνοικοδόμησις αὐτῆς διήρκεσε ἐπὶ δύο ἔτη ὡς δεδήλωται ἐξ ἐπιγραφῆς ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς κειμένης ἀνωθεν τῆς πύλης τῆς εἰσόδου καὶ ἐχούσης ὥδε:

θώτων στερέωσον Κύριε τὴν Ἐκκλησίαν

Τὸ στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποι

Ποῦ ἀξίῳ χανὲ
Σεβκετλοῦ σουλτὰν Ἀλδοῦλ
Μετζιδ ἐφένδημηζιν ἐμοὶ
φερμανίγιναν γιαπιλδὴ 1846
Ἰωακεῖμ ἐφένδινην κιουνουνδὲ πασλα-
δὴ Μελέτιος ἐφένδινην κιουνουνδὲ
τεκμὴλ ὀλδοῦ ἀπὸ 1846—1848
Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου καὶ
Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ Κάλφαση Ἡμέραλη Κοσμᾶ

ἀνὴρ ὁριζῶν τὴν πύλιν σου αἰματι

Ἡ Ἐκκλησία αὕτη εὐρίσκετο ἐντὸς περιτετοιχισμένου προαυλίου. Εἶχε τὸν ἀψιδωτὸν ὠραῖον Νάρθηκα μὲ τοὺς ὀγκώδεις ἐντέχνως πελεκημένους κίονας καὶ τὰ λελαξευμένα καὶ κατειργασμένα κιονόκρανά του ὁ ὁποῖος περιέβαλλεν αὐτὴν ἔμπροσθεν καὶ κατὰ τὰς δύο ἐκατέρωθεν πλευράς.

Ἐκατέρωθεν τῆς πύλης τῆς εἰσόδου ὁ ἀρχιτέκτων διὰ τὴν ἐπιδείξει τὴν ἀρχιτεκτονικὴν του ἀξίαν καὶ τὴν στερεότητα τοῦ οἰκοδομήματος ἀνεστήλωσε δύο ἰσομεγέθεις πρὸς τὴν θύραν μεγάλους λιθίνους στύλους οἱ ὁποῖοι περιστρέφονται διὰ τῆς ὠθήσεως καὶ τῆς μιᾶς μόνον χειρὸς περὶ τὸν ἄξονά των. Ἡ ἐπίστασις τῆς περιστροφικῆς ταύτης κινήσεως τῶν κίωνων τούτων θὰ ἐφάνερουν τὴν καθίζησιν καὶ μὴ στερεότητα τοῦ οἰ-

κοδομήματος. Εὐτυχῶς ὁμως παρὰ τὴν παρέλευσιν τοσούτων ἐτῶν δὲν ἔπαυσαν εὐκόλως νὰ περιστρέφονται.

Ὁ ἐσωτερικὸς διάκοσμος ἦτο ἀπαράμιλλος, ὁ ἄμβων, ὁ θρόνος, τὸ τέμπλον ἦσαν ἐντέχνως καὶ μετὰ πολλῆς λεπτότητος ἐπεξεργασμένα καὶ ἐπύχρυσα ἀπὸ καθαρὸν χρυσόν. Τὸ ἡμῖσι τῆς ἀξίας τῆς ἐπυχρυσώσεως ἀφιέρωσε ἡ μακαρίτισσα γενομένη Κερεκίνα (Κυριακὴ) Μ. Καϊόγλου, τὸ ἐξαίσιον τέχνης καρούνον Κουβούκλιον τὸ κατασκευασθὲν ἐν Κων/πόλει καὶ μεταφερθὲν κατὰ τεμάχια εἰς τὴν γενέτειράν μου ἦτο ἀφιέρωμα τοῦ μακαρίτου Προδρόμου Μαυρίδου καὶ Σίας. Τὰ λοιπὰ ἱερὰ σκευὴ καὶ αἱ εἰκόνες ἦσαν μεγάλης ἀξίας καὶ τέχνης ἐκτὸς τοῦ κυρίως γυναικωνίτου εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήρχοντο καὶ κατήρχοντο διὰ δύο κλιμάκων εὐρισκομένων ἐντὸς τῶν τοίχων τῶν δύο ἐκατέρωθεν πλευρῶν τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρχε καὶ ἄλλος εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δεξιοῦ κλίτους προσωρισμένος διὰ τὰς μὴ δυναμένας νὰ ἀνέλθωσι γράϊας γυναῖκας. Καὶ οἱ δύο γυναικωνῖται ἦσαν κεχωρισμένοι διὰ δικτυωτῶν παραπετασμάτων.

Η ΣΧΟΛΗ

Παραπλεύρως τῆς Ἐκκλησίας μαζὺ μὲ αὐτὴν ὁικοδομήθη καὶ ἡ τριόροφος Σχολή, τῆς ὁποίας τὸ ἀνώτατον πάτωμα, ὅπερ ἦτο διηρημένον εἰς τρεῖς αἰθούσας ἐχρησίμευον ὡς ἀρρεναγωγεῖον, παρθεναγωγεῖον καὶ ἀναπαυτήριον. Ἡ μεσαία ὀροφὴ διετίθετο διὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἐφορο-ἐπιτροπο-δημογεροντίας. Καὶ τὸ κατώτατον πάτωμα δι' ἀποθήκην βύλων καὶ ξυλανθράκων. Μέχρι τῆς κτίσεως τῆς Σχολῆς αὐτῆς, ἡ παιδεία εὐρίσκετο ἐν σπαργάνοις καὶ ἐδιδάσκετο εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν, περιοριζέτο δὲ εἰς τὴν ὀκτάτηχον καὶ τὸ ψαλτήριον καὶ πρὸς ἐξάσκησιν τῆς γραφῆς μετεχειρίζοντο τὸν κατάξηρον φλοιὸν τῆς κολοκύνθης ἀντὶ χάριτος.

Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Σχολῆς μέχρι τοῦ 1902 μικρὰ τις ὥθησις εἶχε δοθῇ εἰς τὴν παιδείαν ἀπὸ τῆς χρονολογίας δὲ ταύτης, ὅποτε ἐξελέγησαν ἔφοροι ὁ ἱατρὸς Ραφαὴλ Μαϊόπουλος καὶ ὁ γράφων, ἔχοντες οὗτοι καὶ συναντιλήπτορας καὶ τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς ἐν Κων/πόλει ἐδρεούσης φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος «Ἡ Μεταμόρφωσις» κατέπεισαν τὴν Δημογεροντίαν ἥτις μετὰ τῆς Ἐφοροεπιτροπῆς ἦτο τὸ ἀνώτατον Σωματεῖον τὸ διοικοῦν τὰ τῆς κοινότητος καὶ φρον-

τίζον περὶ ὅλων τῶν ὑποθέσεων σὺν τῇς—μηδὲ καὶ τῶν δικαστικῶν τῆς ἀρμοδιότητός του ἐξαιρουμένων—να αὐξήσῃ τὰς δαπάνας διὰ τὰ διαρρυθμίσουν ἐπὶ τὰ κρείττω τὴν Σχολήν, ἀφ' ἧς διαρρυθμισθεῖσαι οἱ ἀποφοιτῶντες κατετάσσοντο εἰς τὴν Α'. Γυμνασίου τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς. Οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριαι τοῦ σχολικοῦ τούτου ἔτους ἀνῆρχοντο ἐν ὅλῳ εἰς 135 τὸν ἀριθμόν. Ἡ Σχολὴ συνετηρεῖτο ἀπὸ τὸ περισσεύμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ κυρίως μὲ τὰ χρήματα τὰ ὅποια ἔσπελλεν τακτικῶς ἢ ἐν Κων)πόλει φιλεκαπιδευτικῇ ἀδελφότης ἢ Μεταμόρφωσις, τῆς ὁποίας τὸ πρῶτον διοικητικὸν συμβούλιον ἀπετέλεσαν οἱ συστήσαντες αὐτήν: Ὁ Πρόδρομος Μαυρίδης ὡς πρόεδρος, Καραϊωάννης ὡς ταμίας καὶ Μιχαὴλ Παλαμπιγῆκ ὡς γραμματεὺς· μέλη δὲ Χατζῆ Ἰωακείμ, Πρόδρομος Σουτζίης, Ἀβραὰμ Κούρτογλου, Νικόλαος Τσιλδήρης. Οὗτοι συνέλεγον κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν ἐορτὴν ἐκάστου Γουρδονιώτου ἀνευ διακρίσεως ἐπαγγέλματος καὶ ἡλικίας κατὰ τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐράνουσιν. Ἐπίσης συνέλεξαν ἐκτάκτως καὶ συνεισφορὰς διὰ τὴν εἰς τὴν πατρίδα τῶν διοχέτευσιν ὕδατος περὶ οὗ γίνεται μνεῖα ἀλλαχοῦ ἔσπελλον τοὺς διδασκάλους μεθ' ὧν συνεβάλλοντο καὶ τὰ σχολικὰ βιβλία καθὼς καὶ τὰ χρειώδη ὑλικὰ δι' ἐργόχειρα.

Ἐπειδὴ τὸ ξύλινον κωδωνοστάσιον δὲν ἦτο ἀντάξιον πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ μακαρίτης Πρόδρομος Σουτζίης ὅστις διετέλεσεν ἐπανειλημένως ἐπίτροπος, κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἐπανόδους του εἰς τὴν πατρίδα μὲ τὰς δύο ἀδελφάς του Σοφίας καὶ Δεσποίνης διὰ κοινῆς αὐτῶν δαπάνης ἐκτίσαν κατὰ τὸ ἔτος 1895 τὸ ὡραῖον λίθινον, μὲ τὸν ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ μαρμαρίνον σταυρὸν κωδωνοστάσιον ἐσωτερικῶς ἦτο ἐκτισμένον δι' ἄνοδον καὶ ἀνάθοδον μὲ λιθίνην κλίμακα. Ὡσαύτως ἡ μακαρίτισσα αὐτῶν μήτηρ προσκυνήτρια Ἀναστασία ἰδίᾳ δαπάνῃ ἀντικατέστησε τὴν κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς κωμοπόλεως Γουρδονος καὶ εἰς πεντάλεπτον ἀπόστασιν εὐρισκομένην ξυλίνην παλαιὰν γέφυραν ἐπὶ πλατέως τινος χειμάρρου δι' ἀψιδωτῆς λιθίνης γεφύρας, μοναδικὸς διὰ τὴν μετὰ τὰς εἰρημίας εἰς Νίγδην καὶ τὰ περίχωρα. Πρὸ τοῦ εἰρημένου μακαρίτου ἐχρημάτισεν ὡς ἐπίτροπος τοῦ Ναοῦ ἐπὶ πολλὰ συναπτά ἔτη ὁ ἀοιδίμος Βασίλειος Χαβιαρτζῆς, ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ φρεάτος περὶ τοῦ ὁποίου γενήσεται λόγος ἀλλαχοῦ. Καὶ μετ' αὐτὸν διετέλεσαν ἐπίτροποι ἀλληλοδιαδόχως ὁ Πρόδρομος

Σουτζίης, ὁ Θεόφιλος Ἀθανασίου, ὁ Ἐλευθέριος Βασιλειάδης, ὁ Κυριάκος Δοκμετζῆς, ὁ Νικόλαος Γιουβάνογλου, ὁ Κωνσταντῖνος Χαβιαρτζόγλου, ὁ Ἐλευθέριος Νεοφύτου, ὁ Νικόλαος Τουρσουνίδης, ὁ Χαράλαμπος Χατέμογλου, καὶ ὁ Θωμᾶς Χαβιαρτζόγλου, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ ἀνταλλαγὴ. Μέχρι πρὸ ἑκατοντεσσαρακονταετίας ἀνεξαίρετως ὅλοι οἱ κάτοικοι κατεγίνοντο μὲ τὴν Γεωργίαν καὶ τὰ προϊόντα τῶν μετέφερον διὰ τῶν ἰδίων ζώων τὴν μὲν Παρασκευὴν καὶ τὸ Σάββατον εἰς τὴν Ν. Α. κειμένην Νίγδην τὴν δὲ Τρίτην εἰς τρίωρον ἀπόστασιν Ν. Δ. εὐρισκομένην πόλιν Πόρον ὅπου ἐπειδὴ τακτικῶς χειμῶνα-καλοκαίρι ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας ὅλοι ὁμοῦ οἱ γεωργοὶ μετέβαινον, ἡ ἡμέρα αὕτη ἢ Τρίτη δηλαδὴ ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς ἀπὸ τὴν ἀγορὰν τοῦ Πόρου καὶ ὠνομάσθη Μπόρ-Παζάρ. Αἱ ἐπίλοιποι δὲ ἡμέραι τῆς ἑβδομάδος ὠνομάζοντο ὡς ἑξῆς:

Κερεκὴ ἢ Κυριακὴ Δευτέρα ἢ Δευτέρα—Τετάρη ἢ Τετάρτη Πέφτης ἢ Πέμπτη—Παρασκευὴ, ἢ Παρασκευὴ καὶ Σάμ-ας τὸ Σάββατον. Μετὰ τὴν προαναφερθεῖσαν ἐποχὴν ἤρχισαν βαθμηδὸν οἱ Γουρδονιώται νὰ ξενητεύωνται καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν Κων)πολιν πρὸς ἀναζήτησιν βιοποριστικοῦ τινος ἐπαγγέλματος καὶ τοιοῦτοτρόπως οἱ ἐναπομείναντες τελευταίως καὶ καταγινόμενοι μὲ τὴν γεωργίαν ἦσαν ὀλίγιστοι. Οἱ ξενοιτευόμενοι μετὰ διαμονὴν 5-7 ἐτῶν ἐπέστρεφον εἰς τὴν πατρίδα τῶν καὶ ἐκεῖ ἀφοῦ ἐρησύχαζον ἐπὶ ἐν ἢ δύο ἔτη ἐπέστρεφον εἰς τὰς ἐργασίας τῶν, ὁπόθεν καὶ πάλιν μετὰ πάροδον ἐτῶν τινῶν ἐπανῆρχοντο εἰς τὴν γενέτειραν τῶν.

Μεταξὺ αὐτῶν ἀνεδείχθησαν ὁ λόγιος κληρικὸς ἀρχιμανδρίτης Πάτερ Παῖσιος καὶ οἱ ἐπιστήμονες ἱατροὶ Ραφαὴλ Μαγιόπουλος, Κυριάκος Ζουμπρές, Κυριάκος Φουκόγλου, καὶ ὁ δικηγόρος Μισαὴλ Μισαηλίδης. Οἱ δὲ ἀπὸ 125ετίας καὶ ἐντεῦθεν χρηματίσαντες ἱερεῖς καὶ διδάσκαλοι ἦσαν οἱ ἐπόμενοι τῶν ὁποίων τὰ ἐπώνυμα μὲ διαφεύγουν μᾶλλον δὲ δὲν ἐσυνειθίζετο νὰ ἀναφέρονται. Καὶ ἱερεῖς μὲν ἦσαν οἱ δύο Νικόλαος ὁ μέγας καὶ ὁ μικρὸς ἐπωνομαζόμενοι ὁ παππᾶ Πρόδρομος καὶ ὁ πάτερ Παῖσιος ἀρχιμανδρίτης καὶ οἱ τέσσαρες οὗτοι ἦσαν ἐντόπιοι. Ὁ παππᾶ Ἰωάννης ἀπὸ τὴν Σαζάλτσα ὁ παππᾶ Ἀλέξιος ἀπὸ τὸ Ἀραβανὶ ὁ παππᾶ Ἀμφιλόγιος ἀπὸ τὸν Πόρον, ὁ λόγιος πάτερ Ἀθανάσιος ἐκ Βαφροχωρίου, ὁ παππᾶ Στέφανος πρῶτον διδάσκαλος τῆς πατρίδος

μου καὶ ὁ παππᾶ Μιχαὴλ ἀπὸ τὴν Ρόδον. Διδάσκαλοι δέ: Σεραφεῖμ, Χότζας ἐπικαλούμενος, Κωνσταντῖνος, Ἀβραάμ, Στέφανος, Τρυφωνίδης, Ἰωάννης Παπαδόπουλος, Γεώργιος Σιγάλας, Κίμων Ἀϊνατζόγλου, Γεώργιος, Πρόδρομος Κρυσταλλίδης, Κωνσταντῖνος Τριανταφυλλίδης, Αἰγίδης, Στέφανος ὁ μετέπειτα ἱερεὺς, Βασίλειος, Ἐλευθέριος, Στέφανος Νεοφύτου, Σταῦρος Ἀθανασίου, Γρηγόριος, Κοκκολάτος, Ἀλεξιάδης, Θεολόγος Τσιρής, Ἐλένκω, Μακρίνα, Ἀναστασία, Ἑλλη, Δόμνα, Ἐλένη, Πανδώρα, Ἀμαλία, Χαριτωμένη καὶ ἡ πατριώτισσα Σοφία Μαϊοπούλου.

ΥΔΡΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΠΟΤΙΣΜΟΣ ΓΑΙΩΝ

Ἐκπαλαί διέρρεε τὸ Γούρδονος καὶ τὸ Ἀραβανὶ νυχθημερὸν ποταμὸς τις, ὅστις εἶχε τὰς πηγὰς του εἰς τὰ βουνὰ τοῦ Ναϊνάς, Τουρκικοῦ τινος χωρίου. Τὰ βουνὰ αὐτὰ κείμενα βορείως τῆς Δάνακα ἀπέχον αὐτῆς δύο ὥρας. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς ἀπεκαλεῖτο κατὰ τὴν διάλεκτόν μας π ο τ ᾶ μ καὶ χ ω ρ ῖ ο ὡ ν ε ρ ὶ. Ἐκ τούτου ὑδρεύοντο καὶ ἐπότιζον τὴν πρὸ αὐτῶν ἐπεκτεινομένην πεδιάδα, ὅπου εἶχαν τοὺς κήπους, τὰς ἀμπέλους καὶ τὰ χωράφια των. Πρὸ 150 ὅμως ἐτῶν τὰ γειτονεύοντα Τουρκικὰ χωρία ἤρχισαν νὰ μετατρέπουν τὸν ροῦν του καὶ νὰ τὸν οἰκειοποιήσῃ καὶ μόνον κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ χειμῶνος, ἐπέτρεπον νὰ ποτίζωμεν τὰς γαίας μας. Οἱ πρόγονοι ἡμῶν καὶ οἱ Ἀραβανιῶται ὁμοῦ ἀπετάθησαν εἰς τὰ ἐν Νίγδῃ ἱεροδικαστήρια, ὅπου ἐξητάζετο ἡ ὑπόθεσις καὶ μάλιστα κατώρθωσαν καὶ ἐπέτυχον τὴν ἐκδοσιν βασιλικῶν-φιομανίων, διὰ τῶν ὁποίων ἐνετέλλοντο οἱ δικασταὶ νὰ ἐξετάσωσι φιλοδικαίως τὴν ὑπόθεσιν τῶν δύο κοινοτήτων. Καὶ ἐνῷ ἐξητάζετο ἡ ὑπόθεσις ἐξερράγη ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τοῦ 21 καὶ οἱ πρόγονοι καταληφθέντες ὑπὸ φόβου παρητήθησαν τῆς περαιτέρω ἀγωγῆς ἐν ἀντίγραφον τῶν ἐν λόγῳ φιομανίων σώζεται παρ' ἐμοί, δυνάμει τοῦ ὁποίου ἐσχάτως ἐπὶ τῆς πρωθυπουργίας τοῦ Φερὶτ πασᾶ εἶχομεν ἐπισήμως ἀναφερθεῖ διὰ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκ νέου ἀνανέωσιν τῆς ἀγωγῆς, εἰς ἀπάντησιν ὅμως λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ φιομάνια ὅλα ἦσαν κατηργημένα ἀπέρριψε τὴν αἰτησίαν μας. Ὄταν οἱ προπάτορες ἡμῶν εὐρέθησαν πρὸ ἀδιεξόδου ἠναγκάσθησαν πρὸς θεραπείαν τῆς λειψυδρίας νὰ ἀνωρύξουν φρέατα Μεταξὺ τῶν ἀνωρυχθέντων τεσσάρων τοιούτων τὸ ἐν εὐρίσκετο εἰς τὴν συνοικίαν Χαμηλιάρ (χαμηλὰ μέρη)

καὶ τὸ ὁποῖον ἀνωρύχθη διὰ συνεισφορᾶς ἐνίων συμπατριωτῶν τὰ τρία ἄλλα ἦσαν ἰδιωτικά: τοῦ Χατζῆ Ἡλία, τοῦ Ζενκὶν ὀγλοῦ Κυριακοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς Μιχαὴλ Ζενκὶν ὀγλοῦ ἐπὶ σειρὰν πολλῶν ἐτῶν διετέλεσε μουχτάρης τῆς κοινότητος καὶ τὸ τέταρτον τὸ καὶ μετ' αὐτὸν γλυκύτατον ὕδωρ τοῦ Χαβιαρτζῆ Βασιλείου ὅστις ἐξ αἰσθήματος φιλάνθρωπίας φερόμενος, εἶχε ἀνωρύξῃ αὐτὸ ἐντὸς τῆς αὐλῆς τῆς οἰκίας του, τῆς ὁποίας τὰς πύλας εἶχε διάπλατα ἀνοιγμένας ἀπὸ τὸ προσπρωτὶ-πρωτὶ ἐκαστῆς ἡμέρας μέχρι βαθείας νυκτός, καὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ Γούρδονιῶται περιμένοντες σειρὰν ἤντλουν τὸ χρειάζόμενον εἰς αὐτοὺς ὕδωρ. Καὶ οὕτω ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐβασανίζοντο, ἐσκέπτοντο δὲ τὸν τρόπον τῆς θεραπείας αὐτῆς. Ὅτε κατὰ τὸ ἔτος 1883 ἀπεφάσισαν ν' ἀγοράσωσιν παρὰ τινος Τυανέως κῆπον τινά, ἐξ οὗ ἀνέβλυεν ὕδωρ, κείμενον βορειανατολικῶς εἰς ὠριαίαν ἀπόστασιν ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως, — Δένει Τουρκιστὶ καλουμένης — καὶ ἀποκλειστικῶς ὑπὸ Τουρκοφῶνων Ὀρθοδόξων κατοίκων κατοικημένης κωμοπόλεως. Τὸ ὄνομα Δένει προέρχεται ἀπὸ τὴν Δάνα τοῦ Ξενοφῶντος, ἣτις ἐπίσης ἐπονομάζεται καὶ Τύανα καὶ Θόανα. Ἦτο δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο, τῆς εἰς τριῶρον ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ Γούρδονος εὐρισκομένης νῦν δὲ Κλισὲ Χισὰρ ἢ Κεσσασὰρ καλουμένης πόλεως. Ἐκ ταύτης κατὰ παράδοσιν, πρὸ 500 ἐτῶν ἀποκρίσθησαν οἱ νῦν κάτοικοι τοῦ Δένει φέροντος καὶ τὸ ὄνομα τῆς Μητροπόλεως των. Ἡ νῦν Δένει καλουμένη κωμόπολις κατὰ τὴν διάλεκτόν μας ὠναμάζετο Δάνακα ἐκ τῆς ὡς ἄνω πόλεως Δάνα.

Ἐκ τῆς τοποθεσίας λοιπὸν τοῦ κήπου αὐτοῦ μέχρι τοῦ Γούρδονος κατὰ μῆκος εἰς τοὺς πρόποδας τῆς ὄρεως ἀνωρύξαντες ὁχετὸν δι' ὑδραγωγῶν πηλίνων σωλῆνων διωχέτευσαν τὸ ὕδωρ εἰς Γούρδονος. Καθ' ὁδὸν μετωχέτευσαν καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ἀναβλύζον ἀπὸ τὸ βουνὸν Λενκιουρὶ Δερρεσί, Λαγκαδά, ὅπερ ἀνῆκεν εἰς τὴν κωμόπολιν μας, ἡ ὅλη δὲ ἐργασία διήρκεσε δύο ἔτη. Τὸ μετωχέτευθὲν ὕδωρ διενεμήθη εἰς τὰς τέσσαρας συνοικίας ἀνὰ μίαν βρύσιν, αἱ ὁποῖαι ἀδιακόπως ἔρρεον ἐδαπανήθησαν δὲ οὐκ ὀλίγα, τὰ ὁποῖα συνελέγησαν ἐκ τῶν ἐνδημούντων ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας, καὶ τῶν ἀποδημησάντων δὲ εἰς Κων)πολιν ὑπὸ τῆς αὐτόθι φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος.

Ο ΓΑΜΟΣ

Τὰ τέχνα δὲν ἠδύναντο νὰ νυμφευθῶσι ἄνευ τῆς συναινεσεως τῶν γονέων τῶν, οἱ ὅποιοι ἐθεώρουν καθήκον ἑαυτῶν νὰ νυμφεύωσι ταῦτα ἐκ τῶν ἐντοπίων ὅταν ἔφθανον εἰς γάμου ἡλικίαν. Ὁ γάμος ἐτελεῖτο κατὰ προτίμησιν τὸν χειμῶνα καὶ ἡ τελετὴ αὐτοῦ ἂν καὶ διήρκει ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα ἰδίως ὅμως ἤρχιζε ἀπὸ τῆς Πέμπτης ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς κατὰ τὰς ὁποίας νυχθημερ' ἔπαιάνιζον οἱ μουσικοὶ καὶ ἐχόρευον αἱ γυναῖκες μὴ ἐξαιρουμένων καὶ τῶν ἀνδρῶν κροταλλίζοντες μὲ τὰ ξύλινα κοχλιάρια ἐν ἀμεταπτώτῳ εὐθυμίᾳ.

Τὴν Πέμπτην ἡ μελλόνυμφος ὠδηγεῖτο ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει εἰς τὸ λουτρὸν καὶ τὴν Παρασκευὴν ἐπίσης ὁ γαμβρός ὅπου μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν γειτόνων συνελούοντο καὶ συνέτρωγον καὶ εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ γαμβροῦ οἱ μουσικοὶ ἐντὸς τοῦ λουτρῶνος ἔπαιάνιζον καὶ οἱ λουόμενοι ἄνδρες ἐχόρευον, εὐωχούμεν ἰ μέχρις ἑσπέρας. Τὸ ἑσπέρας μετὰ τὸ λουτρὸν τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης προηγουμένων καὶ πάλιν τῶν μουσικῶν ἐν παρατάξει ἐπέστρεφον εἰς τὰς οἰκίας τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης, ἔξωθεν πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν οἰκιῶν αὐτῶν ἐχόρευον καὶ διενέμοντο εἰς ὅλους τοὺς παρευρισκομένους ἀναψυκτικὰ.

Τὸ Σάββατον εἰς μὲν τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης ἐγένετο ἡ πλέξις τῆς πλεξίδας τῶν μαλλιῶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, ἣτις διήρκει ἐπὶ πολλὰς ὥρας ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν ὀργάνων, εἰς δὲ τὴν τοῦ γαμβροῦ τὸ ξύρισμα ὅλων τῶν προσκεκλημένων καὶ τελευταῖον τοῦ γαμβροῦ πάλιν ὑπὸ τοὺς παιάνας τῶν μουσικῶν.

Σημειωθῆτω ὅτι τὰ μουσικὰ ὄργανα διηροῦντο εἰς δύο ὁμάδας ἢ μία τοῦ γαμβροῦ καὶ ἡ ἄλλη τῆς νύμφης. Ὅταν ἐτελείωνε τὸ ξύρισμα τοῦ γαμβροῦ ὅλοι οἱ συγγενεῖς ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἔδιδον εἰς τὸν κουρέα «μπαξίσι» διὰ νὰ τὸν γλυττώσουν ὅπως ἔλεγον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τριῶν ἡμερῶν, ἦτοι τὴν Πέμπτην, τὴν Παρασκευὴν καὶ τὸ Σάββατον, τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας μέχρι πέραν τοῦ μεσονυκτίου δὲν

ἔπαιεν ἢ συναυλία ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς ὁποίας ἐκ περιτροπῆς ἐχόρευον πάντες ἐν εὐθυμίᾳ.

Τὴν Κυριακὴν ἀμέσως μετὰ τὴν λειτουργίαν ἐγένετο ἡ στέψις καὶ μετ' αὐτὴν κατ' εὐθειαν ἄπαντες διηυθύνοντο προηγουμένων τῶν μουσικῶν ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἔμπροσθεν τῆς ὁποίας οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ γείτονες τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης ἔδιδον εἰς τὴν νύμφην διάφορα δῶρα μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγοντο καὶ τὰ φακιόλλια, τὰ ὅποια ἤπλωνον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης καὶ παρελαμβάνοντο καθὲν χωριστὰ παρὰ τινος συγγενοῦς γυναικὸς τῆς νύμφης. Τὸν πειρὸ παλαιὸν καιρὸν, αἱ νεόνυμφοι ἐπὶ ἓνα μῆνα ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς στέψεως τῶν ἔφερον δικτυοειδὲς κεφαλόδεμα, τὴν κεκρύφαλον τῶν ἀρχαίων, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον «φῶτος». Μετὰ τὰ δῶρα ὅλοι παρεκάθηντο εἰς τὰς παρατιθεμένας τραπέζας καὶ συνευωχοῦντο. Μετὰ τὰ συμπόσια ἐπιδίδοντο εἰς χοροὺς μέχρις ἑσπέρας καὶ εἰτα διελύοντο. Τὴν δὲ νύκτα τῆς Κυριακῆς πρὸς τὴν Δευτέραν, ἐκ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τῆς νύμφης τρεῖς ἢ τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν, ἔφερον καὶ παρέδιδον τὴν προῖκα τῆς νύμφης, ἡ ὁποία τὸ ἀπόγευμα τῆς ἐπομένης ἐξετίθετο πρὸς θεάν τῶν προσκαλουμένων συγγενῶν καὶ γειτόνων γυναικῶν καὶ οὕτω ἔληγεν ἡ τελετὴ. Διὰ νὰ ἐξαναγκασθῇ ἡ νύμφη νὰ διάγῃ ἐν ὁμονοίᾳ μετὰ τῆς πενθερᾶς καὶ συγκατοικήσῃ, ἦτο ὑποχρεωμένη ἐπὶ ἓν ἔτος νὰ μὴ ὁμιλήσῃ καὶ ἀπαντήσῃ οὔτε εἰς τὸν πενθερὸν μῆτε εἰς τὴν πενθερὰν, νὰ κάμῃ δηλαδὴ τὸ «νυμφιδὸς» λεγόμενον. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου συνωκοιοῦτο μὲ τὰ φυσικὰ τῆς πενθερᾶς καὶ συνέζη ἔφ' ἐξῆς ἐν ἀγάπῃ καὶ ἄνευ ἀντιλογίας.

Κ Η Δ Ε Ι Α Ι

Πρὶν ἐκπνεύσῃ ὁ μελλοθάνατος οἱ στενοὶ συγγενεῖς αὐτοῦ ἔδιδον ἐν πρώτοις εἰς πτωχόν τινα τὰ ὑποδήματά του καὶ ἀφοῦ ἐξέπρεπεν συνέκλειον τοὺς ὀφθαλμούς, τὰς σιαγόνας καὶ τὸν ἐσαβάνωνον εἰς τὸ στόμα του δὲ ἔθετον μικρὸν κήρινον σιαυρὸν καὶ εἰς τοὺς ῥώθωνας θυμίαμα. Ἐμοίραζον ἑπτὰ νομίσματα ὡς τελωνειακὸν δασμὸν ἦτοι τὰ πορθμεῖα τοῦ Χάρωνος καὶ τρία ψωμιά τὰ ὅποια εἶναι διὰ τὴν καταπράυνσιν τοῦ κερβέρου.

Μετὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν καὶ τὸν ἐνταφιασμὸν καὶ τοὺς παρηγορητικοὺς λόγους ἀπεχωρίζοντο οἱ συνοδεύσαντες τὸν νεκρὸν καὶ παρέμενον εἰς τὴν οἰκίαν οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς διὰ νὰ παρακαθήσουν εἰς τὸν περιδείπνον ἢ νεκροδείπνον τῶν ἀρχαίων καὶ τὴν σημερινὴν μακαριὰ τὸ ὅποιον ἡτοίμαζεν μὲν εἰς τὴν οἰκίαν του εἰς τῶν πλησίων συγγενῶν, παρέθετε δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νεκροῦ. Ἐπὶ ὅκτῳ ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νεκροῦ δὲν ἐμαγεύρεον ἐκ περιτροπῆς δὲ τοὺς προσεκόμιζον τὰ φαγητὰ οἱ συγγενεῖς ἐτοιμάζοντες αὐτὰ εἰς τὰς οἰκίας των.

Μέχρι τοῦ τεσσαρακονθημέρου μνημοσύνου ἐπὶ τεσσαράκοντα δηλονότι ἡμέρας οἱ πλησιέστεροι ἐκ τῶν συγγενῶν ἄνδρες δὲν ἐξυρρίζοντο προσέτι οἱ πενθοῦντες ἀπεῖχον τῶν διασκεδάσεων, τῶν συμποσίων, τοῦ λουτροῦ καὶ ἐπὶ ἀρκετοὺς μῆνας δὲν ἐξήρχοντο καὶ τῶν οἰκιῶν τῶν ἀκόμη. Ἐκτὸς δὲ τοῦ τεσσαρακονθημέρου μνημοσύνου εἶχον καὶ τὰ τριήμερα καὶ τὰ ἐννεήμερα. Τὰ τρίτα δηλαδὴ καὶ τὰ ἑννατὰ τῶν παλαιῶν.

Πρὸς μνήμην τοῦ ἀποθανόντος ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου του ὤφειλον οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ νὰ δώσουν καὶ τὸ κανίσκι του. Τὸ ὄνομα κανίσκι προέρχεται ἀπὸ κανίσκι τὸ δῶρον δηλαδὴ τῶν παλαιῶν ἐνταῦθα σημαίνει τὸ δῶρον τὸ διδόμενον διὰ τοὺς ἀποθαμμένους.

Ἦτο δὲ πλάφι ἀπὸ ρύζι καμωμένο μὲ τὸν ζωμὸν 30—40 ὀρνίθων, τὰς ὁποίας δωρεὰν προσέφερον οἱ συγγενεῖς καὶ γείτονες καὶ 3—4ων προβάτων, τὰ ὅποια ἡγόραζον οἱ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ. Παρεσκευάζετο δὲ ὡς ἐξῆς: Ἀπὸ τῆς Πα-

ρασκευῆς τῆς ἐβδομάδος ἐκαθαρίζετο τὸ ρύζι, τὸ ὅποιον θὰ ἐξήρκει διὰ 200 τοῦλάχιστον ἄτομα, ἐκαθαρίζοντο ὁμοίως αἱ ὀρνιθες καὶ ἐκόπτοντο τὰ πρόβατα καὶ τὴν μεσημβρίαν τοῦ Σαββάτου ἐτίθεντο εἰς βρασμόν, τὴν Κυριακὴν δὲ πρωΐαν ἐψηήνετο τὸ ρύζι μὲ τὸν ζωμὸν αὐτόν.

Ἐτεμαχίζοντο τὰ κρέατα καὶ μετεφέροντο μαζὺ μὲ τὸ πλάφι ἐντὸς μεγάλων λεβήτων εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἐκκλησίας συνάμα μετεφέροντο καὶ μικρὰ ψωμάκια τὰ κουλήκια τὰ ἴφ' ἡμῶν γκιουλουτζούκια λεγόμενα καὶ διενέμοντο εἰς τοὺς ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ἐξερχομένους, οἱ ὅποιοι ἐλάμβανον ἀπὸ ἑνα κουλήκι μὲ πλάφι, τὸ ὅποιον ἦτο πολὺ νόστιμον καὶ τεμάχια κρέατος.

Μετὰ τὴν διανομὴν προσεκαλοῦντο οἱ πτωχοὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ προσφέροντος ὅπου παρεκάθηντο εἰς τραπέζας μὲ ποικίλα φαγητὰ. Διὰ τὴν ἔψησιν τοῦ πλάφιοῦ αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ εἶναι τις εἰδήμων, ὡς τοιοῦτος δὲ ἦτο ὁ καλοκάγαθος μακαρίτης Κορίτς Κωσταντῆς, ἐλέγετο δὲ Κορίτς διότι ἦτο ἐπιτήδειος εἰς τὰ οἰκιακὰ ἔργα.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπίστευον ὅτι κατ' ἔτος τὸ δωδεκάημερον αἱ ψυχαὶ περιφέρονται εἰς τὴν γῆν καὶ ἐπισκέπτονται τοὺς οἰκείους, τὴν παραμονὴν τῶν Φώτων ἀφ' ἑσπέρας ἐκάστη οἰκία παρέθετε πολυποίκilon νηστήσιμον γεῦμα (τὰ ἱερὰ φαγητὰ τῶν Παλαιῶν), τὸ ὅποιον παρετίνατο μέχρι τῆς πρωΐας τῆς ἐπομένης, νομίζοντες ὅτι αἱ ψυχαὶ τὴν νύκτα θὰ ἐγευματίζον.

Κατ' αὐτὴν δὲ τὴν νύκτα συγγενεῖς καὶ γείτονες ἐπεσκέπτοντο ἀλλήλους καὶ παρεκάθηντο εἰς τὰς ἐτοιμοὺς αὐτὰς τραπέζας.

Καὶ διενυκτέρευον μέχρις οὗ λαλήσῃ ὁ πετεινὸς ὅποτε οἱ μὲν ἄνδρες ἀπῆρχοντο αἱ δὲ γυναῖκες λαμβάνουσιν τὰς ἑαυτῶν ὑδρίας ἐγέμιζον αὐτὰς ἀπὸ τὰς πλησίον βρύσεις τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα ἦσαν ἀπὸ τῆς πρωΐας ἤδη καθηγιασμένα. χωρὶς νὰ συναναστρέφονται καθ' ὁδὸν πρὸς ἀλλήλας ἐπέστρεφον εἰς τὰς οἰκίας των.

Ὅποτε δὲ ἐσήμαινε ὁ κώδων τῆς Ἐκκλησίας πάντες ἄθροοι προσήρχοντο διὰ νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ τὸν Μέγαν Ἀγιασμόν.

Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς παραμονῆς μετὰ τὸν μικρὸν ἀγιασμόν κατὰ τὴν ἀπόλυσιν ὁ Σταυρὸς καὶ αἱ μι-

και εικόνες της Ἐκκλησίας ἐξετίθεντο ὑπὸ τοῦ ἱερέως εἰς πλειστηριασμὸν πρὸς ὄφελος τῆς σχολῆς. Καὶ μετὰ τὸν πλειστηριασμὸν ὅλοι οἱ ὁμοῦ προηγουμένων τῶν λαβάρων, τῶν ἑξαπτε-
ρύγων καὶ τῶν ψαλτῶν ψαλλόντων ἐν μεγάλῃ λιτανείᾳ πε-
ριήρχοντο τὰς τέσσαρας συνοικίας ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο ἡ κομό-
πολις καὶ ὅπου εὗρισκοντο αἱ τέσσαρες κοῖται. Εἰς ταύτας
ἐφορῶντο οἱ Σταυροὶ, κατὰ σειρὰν πρὸς καθαγιασμὸν τῶν ὁ-
δῶν καὶ ἐκάστοτε ἐξηγοράζετο αὐτοὶ ἐκ νέου.

Μετὰ τὴν περιφορὰν αὐτὴν ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ἐκ-
κλησίαν παρέδιδον τὸν σταυρὸν καὶ τὰς εἰκόνας καὶ διελύοντο.

Ὁφείλω ἐνταῦθα νὰ γνωστοποιήσω καὶ τοῦτο :

Εἰς τὴν κατ' ἔτος γινομένην ἐν τῷ Πανσέλιῳ Πατριαρ-
χικῷ Ναῷ ἀκολουθίᾳ τῆς ἑορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν,
μεταξὺ τῶν Εὐεργετῶν καὶ Δωρητῶν τῆς Μεγάλης Σχολῆς
μνημονεύονται καὶ οἱ Γουρδονιώται ὥς « εὐσεβεῖς ».

Ο ΙΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Ἀπὸ ὀγδοηκονταετίας καὶ ἐντεῦθεν οἱ ἄρρενες καὶ τεσ-
σαρακονταπενταετίας αἱ γυναῖκες ἤρχισαν νὰ περιβάλλονται
ὁπῶς καὶ σήμερον. Πρὸ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς οἱ μὲν ἄνδρες πε-

Στολὴ τὴν ὁποίαν ἐφόρουν αἱ νέαι γυναῖκες τῶν δύο Κοινοτήτων
ριεβάλλοντο τὸν μὲν χειμῶνα μὲ κάλπαν, τὸ δὲ καλοκαίρι μὲ
τὸ τουρκιστὶ λεγόμενον « φέριμενε », ἐξωτερικὸν δηλαδὴ ἔνδυμα
χειριδωτὸν καὶ κοντὸν, καταβαῖνον μέχρι τῆς ὀσφύος, ἔμπρο-
σθεν δὲ ἀνοικτὸν. Τὸ φέριμενε αὐτὸ ἴσως νὰ προῆλθεν ἀπὸ

τὸ φάρος, τὸ ἐπιανοφόριον τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, τὸ κοινῶς λεγόμενον φέρμελε ἢ τὸ τουρκικὸν φέρμενε κάτωθεν τούτου ἐφόρου ποδῆρη καὶ χειριδωτὸν χιτῶνα—ζουμποῦν καλούμενον τουρκιστὶ—καὶ τοῦτο ὅταν ἦτο τσόχινον ὠνομάζετο δολαμάς.

Ἄνωθεν τούτου περὶ τὴν ὁσφὺν περιεζωννύοντο μὲ ζώνην χειμερινὴν ἢ καλοκαιρινὴν ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς. Μερικοὶ ἄνδρες ἔφερον ἐνίοτε καὶ ἀναξυρίδας (σαλβάρια)—καὶ ὡς ὑπὸ δημῶν ἔφερον τὰ «καλεύρια» λεγόμενα τὰς καλευρίδας δηλονότι τῶν ἀρχαίων. Διὰ κάλυμμα δὲ τῆς κεφαλῆς εἶχον τὸ φέσι τὸ ὁποῖον οἱ παλαιότεροι περιέδενον καὶ μὲ σαοῖν. Αἱ δὲ γυναῖκες ἄνωθεν τοῦ ὑποχιτωνίου ἔφερον κουμβουδωτὸν κεντημένον γελέκιον, ἐπὶ τούτου δὲ ποδῆρη ἀπὸ ὕφασμα καὶ μὲ χειρίδας κεντημένον ἔμπροσθεν καὶ τὰς ἄκρας τοῦ μανικιοῦ χιτῶνα καὶ τοῦτο ἐπίσης «ζουμποῦν» καλούμενον Ἐπάνωθεν δὲ τούτου ἐνεδύοντο τὸ τσόχινον ἀραβιστὶ «τζιπᾶ» καλούμενον καὶ τοῦτο χειροκεντητὸν ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν καὶ τὰ μανίκια ἄλλοτε μὲ ἀπλοῦν γαῖτάνι καὶ ἄλλοτε μὲ στρυπτὸν χρυσοῦν σύρμα, ἐπὶ τοῦ τζιπᾶ κάτωθεν τοῦ στήθους εἰς τὴν μέσην ἐζωννύοντο μὲ πλατεῖαν καὶ χονδρὴν ἀπὸ σάλι ζώνην «ζουνὰρ» λεγομένην, ἀπὸ δὲ τῆς ζώνης αὐτῆς μέχρι τῶν πτερυγῶν ἐν εἵδει ποδιάς ἐφόρου τὸ τετράπλευρον τσόχινον «διζλικ» λεγόμενον καὶ τοῦτο ἐπίσης ἦτο κεντημένον σύμφωνα μὲ τὸν «τζιπᾶ». Τὴν δὲ κεφαλὴν εἶχον σκεπασμένην μὲ τὸ κρηδεμνον τῶν ἀρχαίων τὸ γιὰ ζ μᾶ ὠνομαζόμενον διὰ τούτου ὅταν διήρχοντο ἔμπροσθεν τῶν ἀνδρῶν ἐκάλυπτον τὸ στόμα καὶ ἄφηνον ἀνοικτὰ μόνον τὰ μάτια καὶ τὴν μύτην. Αἱ γυναῖκες ἐκόσμουσαν ὡσαύτως ἑαυτὰς κατὰ πανάρχαιον ἔθιμον καὶ διὰ χρυσοῦν νομισμάτων, τὰ ὁποῖα ἐφόρουσαν εἰς τὸ στήθος ἐν εἵδει ἀλυσσίδος, τὰς πλεξίδας τῶν μαλλίων καὶ τὸ μέτωπον. Εὐτυχῶς ἀποφάσει τῆς δημογεροντίας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ταῦτα κατηργήθησαν καὶ ἐπετράπη αὐταῖς νὰ φέρωσιν, ἐνώτια, δακτυλίδια, βραχιόλια καὶ καδένας ὠρολογίων.

ΑΙ ΠΑΙΔΙΑΙ

Ὅλοι σχεδὸν αἱ παιδιαὶ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἐπαίζοντο ἀπαράλλακτα ὅπως περιγράφονται εἰς τὴν ἀρχαιολογίαν τοῦ Σπυριδωνοῦ Ἀντωνιάδου ἀλλὰ δὲν ὠνομάζοντο μὲ τὰ ἴδια ἑλληνικὰ ὀνόματα, ἔφερον τουρκικὰ ὀνόματα.

1—Ὁ ἀστραγαλισμὸς ὠνομάζετο ἁ σ ο ὕ γ χ ι α ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ἀσικ μόνον ὁ μεγαλύτερος ἀστράγαλος, τὸν ὁποῖον ἐκράτουν οἱ παίζοντες εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου ἐξ ἀποστάσεως ὠρισμένης ἐκτύπων τοὺς ἀραδιασμένους εἰς κύκλον ἀστραγάλους διὰ νὰ τοὺς ἐκβάλλωσιν ἔξωθεν τούτου ὠνομάζετο ἁ ν ἁ κ α ἦτοι ἄνακτα τὸν βασιλέα ἀποκαλούμενον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἀστραγαλισμὸς, τὸ κότσι σήμερον λεγόμενον ἐπαίζετο διαφοροτρόπως.

2—Ἡ μυῖα χαλκῇ τὸ σήμερον τυφλομυῖα λεγόμενον ὠνομάζετο κ ι ὁ ρ - ἐ μ π ἐ δηλονότι τυφλὴ μάμμη. Ἡ ὀνομασία αὕτη μοι φαίνεται συμφωνοτέρα τῆς τυφλομυῖας, ἡ ὁποία δὲν φαίνεται νὰ ἔχη καμμίαν σχέσιν μὲ τὸ παίγνιον.

3—Ἡ χέλι χελώνη, ἡ καρίκακα ὕφ' ἡμῶν λεγομένη ἐπαίζετο ὁμοίως ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα.

4—Ἡ ἀπόρραξις τὸ τόπι δηλαδὴ ὕφ' ἡμῶν ἀποκαλούμενον, ἐκτυπᾶτο πρὸς τὸ ἔδαφος τόσον δυνατὰ ὥστε ἀνεπήδα καὶ πάλιν διὰ τῆς χειρὸς κτυπούμενον ξανὰ ἐπηδοῦσε, ὁ δὲ πλεονάκις ἀναπηδούμενον ἀποδεχόμενος ἐθεωρεῖτο νικητής.

5—Τὸ ἀστειάζειν τὰ ζυγὰ ἢ μονὰ καλούμενον παιγνίδιον ὠνομάζετο τ ἐ κ μ ι ; τ σ ῖ φ τ μ ι ;

6—Ἡ ἀφεντίδα, ἡ πλίκια ὕφ' ἡμῶν καλουμένη ἦτο παιγνίδιον κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκτυπᾶτο τὸ μ ο υ τ ζ ο ὕ χ καλούμενον μικρὸν χαλίκιον τὸ ὁποῖον ἐστήνετο ἐντὸς κύκλου καὶ τὸ ὁποῖον ἐκτυπᾶτο ἐξ ὠρισμένης ἀποστάσεως ἀντὶ ὀστράκου τῶν ἀρχαίων μὲ πλακοειδῆ πέτραν ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα πλίκια διὰ τῆς ὁποίας προσεπάθουν νὰ ἐκβάλλωσιν αὐτὸ ἔξω τοῦ κύκλου,

7—Ὁ διαγραμματισμὸς ἦτοι ἡ σημερινὴ δάμα.

8—Κάλαμον επιβαίνειν, τὸ ὑφ' ἡμῶν ἄλογον λεγόμενον, παιγνίδιον τῶν μικρῶν παιδίων, τὰ ὅποια καβαλικεύουσι ἐπὶ καλάμων ἢ λεπτῶν ξύλων.

9—Ἡ μηλολόνη παιγνίδιον κατὰ τὸ ὅποιον ἐδένετο τὸ ἓνα ποδᾶρι τῆς ζῆνας διὰ κλωστῆς καὶ ἀφήνετο αὕτη νὰ πετάξῃ ὅσον τὸ μῆκος τῆς κλωστῆς καὶ ἡμεῖς ζῆνα λέγομεν τὸ παιγνίδιον.

10—Ἡ ὀστρακίνα δηλοδὴ τοῦ ράμῃ; γιὰ ζήμῃ; Τουρκιστὶ λεγόμενον παιγνίδιον ὅπερ ἐπαίζετο δι' ἀναρρίψεως ἑνὸς τουρκικοῦ νομίσματος τοῦ ὁποίου ἡ μία πλευρὰ ἔφερε γράμματα καὶ ἡ ἄλλη τὸν τουράν. Πρὶν ριφθῇ ἡρώτατο ὁ ἕτερος τῶν παιζόντων μὲ ποίαν πλευρὰν ἤθελεν ἀναφανῆ κατὰ τὴν πτώσιν καὶ ἐὰν ἐπετύγχανε ἐκέρδιζε τὸ νόμισμα. Οἱ ἀρχαῖοι ἔρριπτον ὀστρακὸν τοῦ ὁποίου ἡ μία πλευρὰ ἦτο μαύρη καὶ ἡ ἑτέρα ἄσπρη καὶ ἐκ τοῦ ὀστράκου τούτου ὠνομάσθη ὀστρακίνα.

11—Ἡ ποσίνδα τὸ οὐτσουδούμῃ; γιουβαδάμῃ; παιγνίδιον καθ' ὃ ὁ ἕτερος τῶν παικτῶν ἡρώτα τὸν ἄπέναντί του ἐὰν κρατῇ τι εἰς τὴν φούχταν του ἢ ὄχι καὶ ἐὰν ὁ ἐρωτώμενος ἐπετύγχανεν ἐκέρδιζε τὸ παιγνίδιον.

12—Φαλάγκι. Τὸ ὄνομα αὐτὸ τὸ διεσώσαμεν, λέγεται δὲ τουρκιστὶ τσιγηρτμά, ἦτο δὲ παιγνίδιον κατὰ τὸ ὅποιον ἐπικαθέτως στημένου κοντοῦ ξύλου ἐτίθετο ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον ἐγκαρσίως ἕτερον μακρὸν καὶ περιστρεπτον ξύλον εἰς τὰς δύο ἄκρας τοῦ ὁποίου ἐκρεμῶντο δύο νέοι καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ τροχοῦ ἐστριφογύριζον.

13—Ὁ ἀσκαλισμὸς τὸ πῆδημα δηλονότι μὲ τὸ ἓνα πόδι τὸ καὶ ὑφ' ἡμῶν κοῦτσα κοῦτσα λεγόμενον.

ΟΙΩΝΙΚΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Μεταξὺ τῶν οἰωνικῶν πραγμάτων τὰ ὅποια ἐπίστευον, ἄλλα μὲν ἦσαν τὰ διακινουῦντα αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἄλλα δὲ ἑξωτερικὰ φαινόμενα ἐπιδρῶντα ἐπ' αὐτὸν ἐξ ὧν ἀναφέρω μερικὰ ἀνάμικτα. Α'. Ἡ ἐναπόθεσις μικρᾶς ποσότητος ἁλατος ἐντὸς τῶν ὑποδημάτων τοῦ ἀνεπιθυμήτου ξένου ἐπισκέπτου διὰ νὰ φύγῃ τὸ ταχύτερον τῆς οἰκίας. Β'. Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ πτύωσι τρεῖς φορὰς εἰς τὸν κόλπον τῶν διὰ νὰ ἀποτρέψωσι τὴν εἰδίδρασιν τῆς βασκανίας κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀρχαίων «ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ τρεῖς εἰς ἐμὸν ἔπτυσσα κόλπον». Γ'. Ὁ παλμὸς τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ ἐθεωρεῖτο σημεῖον ὑγείας καὶ ὁ τοῦ ἀριστεροῦ ἀποκτίσεως περιουσίας.

Δ'. Ὁ βόμβος τῶν ὧτων ἦτο ἔνδειξις ἀναμνήσεως ὑπ' ἀγνώστου τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Ε'. Ὁ παρμὸς ἦτο σύμπτωμα ἐπικειμένης ἀσθενείας καὶ πρὸς πρόληψιν αὐτῆς ἐπεκαλοῦντο τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ σταυροκοπούμενοι Στ'. Ἐθεώρουν ὡς ἀποτρόπαια θεάματα ζῶα τινά, οἷον τὸν ὄφιν, τὸν λαγῶν κ.τ.λ., ὅταν ταῦτα διεσταύρωνον τὴν ὁδὸν ἣν διήρχετό τις. Ζ'. Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀποδημήσῃ κάποιος τῆς οἰκογενείας τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ἀποχωρήσεώς του ἵστατο πρὸ τοῦ κατωφλίου τῆς ἐξωθύρας καὶ οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς ἔθετον κάτωθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἓνα μικρὸν καθρέπτην μετὰ ἁλατος καὶ ἔχυνον ὕδωρ πρὸς κατευόδωσιν.

Η'. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐκάστου Αὐγούστου περιέθετον πάντες περὶ τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματός των τὸ μῶλυ τῶν ἀρχαίων καὶ μωλίτσας τῆς διαλέκτου μας, εἶναι δὲ τοῦτο τὸ πῆγανον φυτὸν πρὸς ἀποσόβησιν τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων τούτέστι τῶν δρυμῶν λεγομένων. Θ'. Ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου ὄλων τῶν οἰκιῶν ἐκρεμᾶτο παντοτεινῶς μία δέσμη τῆς ἀνωτέρω μωλίτσας τοῦ πηγάνου δηλονότι ὡς προφυλακτικὸν τῆς ὑγείας τῆς ἐνοικούσης οἰκογενείας καθὼς καὶ κατὰ τῆς βασκανίας ὅπως λέγει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης «Τὸ πῆγανον βασκανίας φασὶ φάρμακον εἶναι».

Ι'. Ἐὰν τυχὸν αἱ λεχωίδες κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα τοῦ τοκετοῦ τῶν προσεβάλλοντο ὑπὸ ἐγκεφαλικῆς τιнос συμφορῆς

σεως παραπλησίον ἐπιλοχίου τινος πυρετοῦ ἐνομιζέτο ὅτι κα-
κός τις δαίμων «Ἄλης» ὀνομαζόμενος τὰς ἡνώχλει καὶ ἐπί-
στευον ὅτι πρὸς ἀποσόβησιν αὐτοῦ καὶ συνεπῶς ἀπολύτρω-
σιν τῶν λεχουσῶν οἱ συγγενεῖς τῶν ὄφειλον νὰ πλησιάσουν
πλησίον τῆς στρωμνῆς αὐτῶν μίαν χῆνα ἢ ὁποῖα διὰ τῶν πλα-
ταγημάτων της ἀπεδίωκε τὸ πονηρὸν τοῦτο πνεῦμα καὶ αἱ λε-
χωῖδες ἀπηλλάσσοντο. Οἱ ἐντόπιοι διὰ νὰ ἐκφράσουν μίαν τοι-
αύτην κατάστασιν τῶν λεχωίδων ἔλεγον: «τὸ λοχοῦσα πάτσεν τὸ
Ἄλης» δηλαδὴ τὴν λεχοῦσα προσέβαλε (πάτησε) ὁ δαίμων Ἄ-
λης. Ἀλλ' εὐτυχῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη οὐδεμίαν πλέον πί-
στιν ἔδιδον εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν αὐτὴν καὶ παντελῶς ἐξέ-
λειπεν ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἰάσεως. Ἡ ἐπικρατήσασα ἀπὸ
τῆς ἀρχαιότητος δεισιδαιμονία αὕτη ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον
εἰς μερικὰ χωριά μὲ τὸ ὄνομα Ἄλης ἢ Ἀλοῦ καὶ θεωρεῖται
ὡς θήλεια δαίμων προσβάλλουσα τὰς λεχωίδας.

ΕΝΤΟΠΙΟΝ ΑΣΜΑ

Ὁ παπποῦς μου Κυριακὸς τοῦ Ἰσαὰκ κατ' ἔτος τὸ ἐ-
σπέρας τῆς πρωτοχρονιᾶς πρὶν ἀπαγγεῖλη τρεῖς φορὰς τὸ ἐπό-
μενον ᾄσμα τοῦ τόπου δὲν μᾶς ἐπέτρεπε νὰ γευθῶμεν τῶν πα-
ρατεθειμένων φρούτων μετὰξὺ τῶν ὁποίων δὲν ἔλειπε καὶ ὁ
σκληρὸς σουσαμένιος χαλβᾶς. Τὸ ᾄσμα αὐτὸ συνέκειτο ἀπὸ
τέσσαρας στροφᾶς εἰς τὸ τέλος δὲ ἐκάστης τῶν τριῶν πρώτων
στροφῶν ἐπανελαμβάνετο ἡ ἰδία ἐμφῶς.

Κατὰ τὸ κλείσιμον τοῦ γεύματος τῶν φρούτων ὁ πλέον
ἡλικιωμένος τῆς οἰκογενείας ἀνίστατο καὶ δι' ἐκσφενδονίσεως ἐ-
νὸς ρωδιοῦ εἰς τὴν ὕψην τοῦ δωματίου ἔσπανεν αὐτὸ καὶ πε-

ριεχύοντο οἱ πολυπληθεῖς κόκκοι τοῦ κατὰ γῆς. Οὕτω πως
πράττοντες ἐπίστευον ὅτι ἡ θεία εὐλογία θὰ ἐπήρχετο ἀνωθεν
πλουσιοπάροχος, ὅπως εἶναι καὶ πολυπληθεῖς οἱ κόκκοι τοῦ
ρωδιοῦ καὶ ἡ οἰκογένεια ὅλη θὰ εὐτύχη καθ' ὅλον τὸ ἔτος.

1

Ἀρχὴ ἦν τὰ κάλανδα
καὶ ἀρχὴ ἦν τὰ φῶτα
Χριστὸς ἐπεριπάτησε
ὅλον τὸν κόσμον ὡφτίσε
ὡφτίσε νῦν τὸν κόσμον του
καὶ τὸν Ἁγὶὸ Βασίλῃ
Ἁγὶὸ Βασίλ ἀφέντα μου
καλὸν ζευγάρι λάμνεις (1)
λάμνεις λάμνεις καὶ τραγουρᾷς
ταγίγεις (2) τα καὶ παίγεις (3) τα
Ἁγὶὸ Βασίλ ἀφέντα μου
καλὸν ζευγάρι λάμνεις.

2

Ἐχει καὶ τὰ βωδίτσα (4) του
χρυσᾶ καὶ ἀσημένια
ἔχει καὶ τὸ ἀλέτρι (5) του
χρυσὸ μαργαριτάρι
ἔχει καὶ τὸ βερκέντσι (6) του
Παράδεισο—κλωνάρι
ἔχει καὶ τὰ ζευγλωρότσια (7) τ'
ἄς Πούρσας τὸ μετᾶξι
Ἁγὶὸ Βασίλ ἀφέντα μου
καλὸν ζευγάρι λάμνεις

3

Σπορὰ ἦτουναι καὶ ράντισσε (9)
καὶ ὅσιν τὴν ξηρὰ τὴν πέτρα
κλῖμα ἦτουνε καὶ φνύτρωσε
ὅλων βουνιῶν κεφάλι
ἄλλα νὰ φᾶν ἢ λάγουδαις (10)
καὶ ἄλλα νὰ φᾶν οἱ πέρδικες
Ἁγὶὸ Βασίλ ἀφέντα μου
καλὸν ζευγάρι λάμνεις.

4

Ἀκουτα σὺ κεράτσα μου (12)
σᾶν κάτσαι (13) καὶ σηκοῦσαι
ἄψαι (14) καὶ ἓνα τριπλὸν κερί
καταίβα ὅτὸ κιλάρι
φερ' μᾶς καὶ ἓνα σκοῦρο (15) κρασί
νὰ πιόμμε ὅστιν ὑγεία σας
εὐλογία στὰ σπίτια σας
καὶ χρόνια ὅτὰ παιδιὰ σας
νὰ ζοῦνται (16) καὶ ὅπ (17) τὰ
τραγουροῦν
νὰ ζοῦνται καὶ ὅπ τὰ ἀνακροῦν-
ται (18)
νὰ ζῆσεται καὶ νὰ χαίρεσται
πάντα χαρούμενοι νά'σται (19)

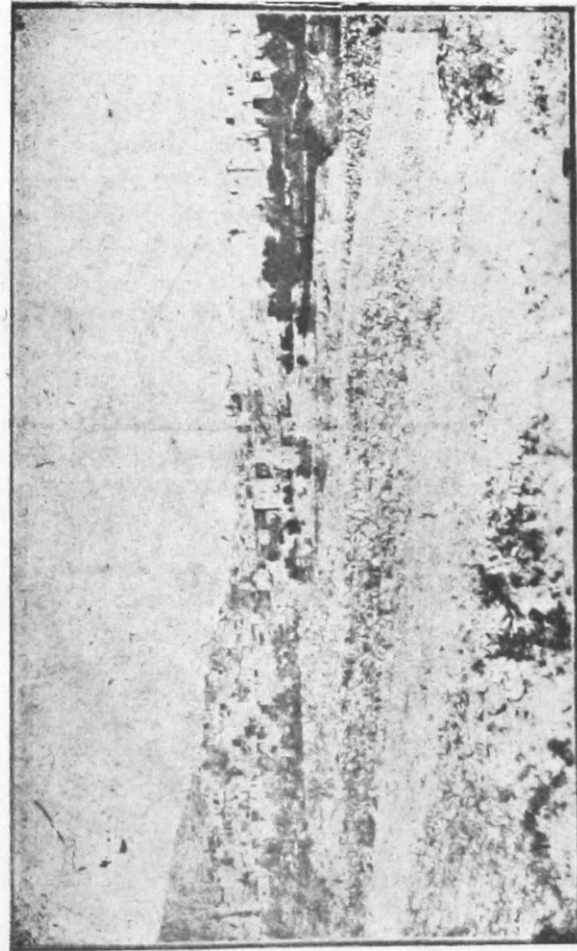
(1) ὀργάνεις (2) ταγίγεις=τρέφεις (3) παίγεις (4) βώδια (5) ἄε-
τρον (6) βούκωντρον (7) ζυγλόωρον τὰ λωρία τῆς ζεύγλης=μέρος τοῦ ζυγοῦ
ὅπου ἐμβαίνει ὁ λαίμυς τοῦ βοῦς (8) Τραγουρᾷς (9) ραντίζει (10) λαγωὶ
(11) ἄκουε αὐτὰ (12) Κερά μου (13) Κάθῃσαι (14) ἄψαι (15) μαυρεῖδερον
(16) νὰ ζοῦν (17) ὅποιοι (18) ἀκροῶνται (19) ἡσθαί.

ΑΡΑΒΑΝΙ

Αἱ δύο Κοινότητες ἡ τῶν Γουρδωνιωτῶν καὶ τῶν Ἀραβανιωτῶν ὡς ἄλλαι δίδυμοι ἀδελφαὶ ἦσαν τόσον ἀρρήκτως συνδεδεμέναι καὶ καθημερινῶς συνεχρωτίζοντο ὥστε καὶ πολ-
λάκις περὶ κοινῶν πραγμάτων ὁμοῦ συνεζήτουν καὶ ἀπεφάσι-
ζόν. Ἐν γένει δὲ κατὰ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ τὴν ἑλλη-
νι-ὴν διάλεκτον δὲν διέφερον καθόλου ἀλλήλων.

Νοτιοδυτικῶς τοῦ Γούρδονος εἰς πεντάλεπτον ἀπόστασιν
εὐρίσκετο ἄλλη κώμη τὸ Ἀραβανὶ ἐπονομαζόμενον. Οἱ κάτοι-
κοι αὐτῆς Ἀραβανιώται ἀποκαλούμενοι ἦσαν ἅπαντες ἑλληνό-
φωνες ὀρθόδοξοι· τὸ ὄνομα τῆς κώμης τῶν Ἀραβανὶ πόθεν ἔ-
χει τὴν ἀρχὴν εἶναι ἄγνωστον, ἂν καὶ περὶ τοῦτου ὁ μακαρί-
της καθηγητὴς Βαλαβάνης, ὁ ὁποῖος ἦτο Ἀραβανιώτης, πολὺ
προσεπάθησε ὅπως μοὶ ἔλεγε διὰ τὰ εὖρη τὴν ἐτυμολογίαν,
ἐν τούτοις δὲν τὸ ἐπέτυχεν. Ἐξάπαντος καὶ αὕτη θὰ ἦτο μία
παλαιὰ ἑλληνικὴ ἀποικία ὅπως ἄλλαι πολλαὶ τοιαῦται.

Κατὰ παράδοσιν ὁ τόπος ἐφ' οὗ ἐκτίσθη ἡ κώμη αὕτη
ἦτο προηγουμένως σύνδενδρος, ὅθεν μία ἀμυδρὰ ὑπόνοια διέρ-
χεται τοῦ νοός μου μήπως τὰ δένδρα αὐτὰ ἦσαν τοῦ εἶδους
Κερατῶνίας τῆς ἀγρίας τὸ εἰς καθομιλουμένην Ἀ γ ρ α β α ν ἰ
λεγόμενον καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔλαβε τὸ ὄνομα αὐτὸ,
ὅπως τὸ Τύρνοβον ἔλαβε τὸ ὄνομα του ἀπὸ τὰ ἀφθόνως φυό-
μενα ἄνθη Τέρνια ἐν τῇ θέσει ἣν κατεῖχε τὸ πρὶν. (Ἰδὲ βιβλίον
ἡ Θ ρ ἄ κ η Μελισσηνοῦ σελὶς 47) Ἐπίσης ἡ Μερσίνα ἔλαβε
τὸ ὄνομα τῆς ἀπὸ τὸ δενδρίλιον μερσίνη. (Μύρτος) (ιδὲ Γ' εω-
γραφίαν Μυστακίδου Σελ. 419.) Καὶ αὕτη ἦτο ἐπίσης ἐκτισμέ-
νη εἰς τοὺς πρόποδας ἐτέρου βουνοῦ ἀποκαλουμένου τῆς Θεο-
τόκου ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ παλαιόθεν
ἐκτισμένης Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Θεοτόκου καὶ ἥτις ἀκα-
ραῖα διεσώζετο. Εἶχε ὡραίαν νεόδμητον Ἐκκλησίαν τιμωμένην
ἐπ' ὀνόματι τοῦ πρωτομάρτυρος Ἀγίου Στεφάνου. Παρὰ ταύ-
την ὑπῆρχεν ἡ Σχολὴ ἥτις ἦτο ἀρκετὰ ἀνθηρά. Διέσωζε δὲ
πολλὰ παλαιὰ παρεκκλήσια τιμώμενα ἐπ' ὀνόματι διαφόρων ἁ-
γίων μεταξὺ τῶν ὁποίων διεκρίνετο τὸ ἅγισμα τοῦ Ἀγίου
Νικολάου. Τοῦτο ἦτο λαξευτὴ ὑπόγειος κατακόμβη ἄνωθεν

Μία ἀποψις τοῦ Ἀραβανὶ

τῆς ὁποίας ὑπῆρχον ἐκτισμένοι οἰκίαι, ὁπόθεν κατήρχοντο διὰ λελαξευμένης κλίμακος ὁδηγούσης τὸ μὲν εἰς αἰθούσας πολλὰς ἐν εἴδει λαβυρίνθου ἐνωμένας μεταξύ των διὰ στενωπῶν θυρῶν, τὸ δὲ μέχρι τοῦ χεῖλους τοῦ ὕδατος ἐνὸς φρέατος. Ὡς φαίνεται τοῦτο ἦτο χρυσφύγετον, διότι αἱ στενωπαὶ αὗται θύραι ἀπεκλείοντο ἔσωθεν δι' ἔτι μεγαλειτέρων μυλοπετρῶν τὰς ὁποίας ἀπέκοπτον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ βραχώδους ὄγκου κατὰ τὴν λάξευσιν τῶν σχηματιζομένων δωματίων. Ὅταν δὲ ἐπρόκειτο νὰ ἀμυνθῶσι κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν ἔφραττον ταύτας διὰ τῶν μυλοπετρῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ὁπῆς ἥτις εὐρίσκετο ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἐπρόβαλον τὰ ὅπλα των.

Ἄν καὶ μικρότερον τὸ Ἀραβανὶ τοῦ Γούρδονος οἱ κάτοικοί του ὅμως ἀνθημιλλῶντο φιλοτίμως καὶ φιλοκάλως πρὸς τοὺς Γουρδουνιώτας. Καὶ οὗτοι ὡς οἱ τελευταῖοι ἠναγκάσθησαν νὰ διοχετεύσωσι ἀλλαχόθεν δι' ἀδράς δαπάνης πόσιμον ὕδωρ. Αἱ δύο αὗται κοινότητες σὺν τῷ χρόνῳ θὰ συνενοῦντο μὲ οἰκίας κτιζομένας ἀμφοτέρωθεν. Μάλιστα δὲ ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ ὑπῆρχεν ὑπὸ μελέτην ἡ ἀνέγερσις Ἑμιγυμνασίου μεταξύ τῶν δύο χωρίων ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως ἔνθα θὰ ἐφοίτων οἱ τελειόφοιτοι τῶν Σχολῶν τῶν δύο Κοινοτήτων. Εἰσηγητὴς τῆς τῆς ιδρύσεως τοῦ Γυμνασίου ἐγένετο ὁ μακαρίτης Δημήτριος Μαλτεζόπουλος, ἀλλ' ἀτυχῶς ἐπελθούσης τῆς ἀνταλλαγῆς ἐματαιώθη ἡ εὐγενὴς αὕτη πρωτοβουλία.

Αἱ Οἰκίαι καὶ ἡ Προμήθεια τῆς ἑτησίας Διτροφῆς τῶν Κατοικῶν τῶν Δύο Κοινοτήτων

Κάθε οἰκογένεια αὐτῶν εἶχε τὴν ιδιόκτητον λιθίνην καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διόροφον οἰκίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ὁποίας ὑπῆρχεν ἡ ἄνωθεν ἀνοικτὴ καὶ εὐρεία αὐλὴ ἡ δὲ στέγη τῆς ἐσκεπάζετο ἀντὶ μὲ κεραμίδια διὰ πηλώδους χώματος τὸ ὁποῖον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συνεπιέζετο μὲ τὸ κατρακύλι πού ἐφυλλάτετο ἐπὶ τούτῳ ἐπὶ τοῦ δώματος. Τὰ νερὰ τῆς βροχῆς ἔτρεχον εἰς τὸν δρόμον δι' ὕδροσῶν καὶ τὸ χιόνι ἐρρίπτετο ἔξω διὰ ξυλίνων πτυαρίων.

Ἐκάστη οἰκία εἶχε τὸ ταντοῦρι τῆς ὅπου ἐμαγειρεύοντο τὰ φαγητὰ καὶ ἐψήνοντο πολλάκις τὰ ψωμιὰ διὰ πυρῆς παραγομένης ἀπὸ τὰ καίόμενα ἐντὸς αὐτοῦ μαλαχτὰ (ιδεῖ εἰς τὸ λεξιλόγιον τὴν λέξιν). Ἐπίσης εἶχε διὰ τὸν χειμῶνα ἀντὶ θερμάστρας τὸ τετράγωνον ξύλινον σκαμνὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἄνω ἐπιφάνεια καὶ ἡ βάσις ἦσαν κλεισταὶ καὶ τὰ πλάγια ἀνοικτὰ, καὶ τὸ ὅλον ἐσκεπάζετο διὰ μεγάλου καὶ χονδροῦ ἐφαπλώματος, εἰς τὸ μέσον τῆς βάσεως αὐτῆς ἐτίθετο τὸ μαγκάλι ἀναμμένον καὶ αὐτὸ μὲ τὰ μαλαχτὰ τὰ ὁποῖα ἀνέδιδον ἠπίαν θερμότητα ἥτις καὶ διετηρεῖτο ἐπὶ πολλὰς ὥρας. Εἰς τὸ σκαμνὶ αὐτὸ ἐχώνοντο μέχρι τῶν γονάτων των καὶ ἐσκεπάζοντο διὰ τοῦ ἐφαπλώματος οἱ μέλλοντες νὰ ζεσταθοῦν.

Σχεδὸν ὅλαι αἱ οἰκογένειαι ἔτρεφον ἀπὸ μίαν ἢ δύο ἀγελάδας καὶ πολλὰς ὀρνίθας τὸ γάλα τῶν ἀγελάδων αὐτῶν δὲν ἐπωλεῖτο ἀλλὰ κατεσκεύαζον ἐξ αὐτοῦ δι' ἑτησίαν ἑαυτῶν χρῆσιν τὸ ξινόγαλα (γιαουρτι) τὰ τυριά καὶ βούτυρα καὶ τὰ αὐγὰ τῶν ὀρνίθων διετηροῦντο εἰς πῆλινα πιθαράκια γουβάνα (αὐγομάναις) λεγόμενα.

Ἐπίσης αἱ πλεῖσται οἰκογένειαι εἶχον ἀπὸ μίαν ἢ δύο ἀμπέλους αἱ ὁποῖαι ἦσαν πεφυτευμέναι εἰς αὐλάκια ἐλικοειδῶς συνηνωμένα πρὸς εὐκόλον ποτισμὸν

Ὁ ποτισμὸς ἐγένετο τὸν χειμῶνα δι' ἀφθόνου καὶ μέ-

χει τοῦ χεῖλους τῶν αὐλάκων πλημμυρίζοντος ὕδατος ὅπερ παγωνόμενον κατέστρεφε ὅλα τὰ ἐπιβλαβῆ μικρόβια διὸ καὶ ἡ ἀσθένεια τῆς φυλοξήρας δὲν παρουσιάσθη εἰς τὰ μέρη μας. Ἐκ τῶν σταφυλῶν τῶν ἀμπέλων αὐτῶν μία μικρὰ μερὶς διετηρεῖτο ἐπὶ τῶν καλαμιῶν διὰ τὰ φαγωθῶν φρέσκα κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ ἐκ τῆς ὑπολοιπομένης μεγάλης ποσότητος κατεσκευάζοντο διὰ τὴν οἰκιακὴν ἐτησίαν χρῆσιν τὰ κοφτούρια, αἱ σταφίδες τὰ σταφυλόξυνα (ιδεὲ λεξιλόγιον) τὰ κρασιά, ραζιά, τὰ πετμέζια (ἐπιήματα) τὰ μὲ διάφορα ὀπωρικά καὶ τὸ πετμέζι αὐτὸ γινόμενα ρετσέλια (μελίτηκτα) μεταξὺ τῶν ὁποίων προσεῖχε τὸ καρδιοστονωτικὸν καὶ ἀπὸ τὸ κοινῶς ἀγριομούσμουλον Κράταιγος ἢ ὀξυάνθα ἑλληνιστὶ aubepine ἢ alize γαλιστὶ ἀλήτς Τουρκιστὶ καὶ Crataegus oxyacantha λατινιστὶ λεγόμενον ὀπωρικὸν, παρασκευαζόμενον.

Μετὰ τὸν τρυγητὸν ἠγόραζον ἀγελάδας καὶ σφάζοντες αὐτὰς παρεσκευάζον τοὺς παστημαδες, τὰ σουτζούκια καὶ τὰ παστὰ κρέατα διατηρούμενα καθ' ὅλον τὸν χρόνον.

Ἠγόραζον ὡσαύτως ἐγκαίρως τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὸν ἄλευρον, τὸν ταρχανᾶν, πληγοῦρι καὶ κουρκοῦτι σῖτον τὸν ὁποῖον ἐπλυνον ἐξήραινον ἐκαθάριζον καὶ τὸ χρειάζόμενον διὰ τὸ ἀλεῦρι μέρος ἤληθον εἰς τοὺς νερομύλους τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν ὠριαίαν μακρὰν κειμένην κομόπολιν Δάνακα (Δάναν).

Ὡστε ὡς βλέπομεν τὰ τρόφιμα τὰ ὁποῖα ἐτρώγομεν δὲν ἦσαν μόνον ἄγνὰ ἀλλὰ προήρχοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν τμημάτων μας καὶ ἦσαν ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ

Τὸ ἄρθρον ἦτο ἓν καὶ μόνον τοῦ οὐδετέρου γένους «τὸ» διὰ τὸν ἐνικὸν καὶ «τὰ» διὰ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

ΓΕΝΟΣ

Ὅλα τὰ ὀνόματα ἦσαν οὐδετέρου γένους· ἐκτὸς ἐλαχίστων ἀρσενικῶν.

ΠΤΩΣΕΙΣ

Τὰ πτωτικά εἶχαν τέσσαρας πτώσεις: τὴν ὀνομαστικὴν, γενικὴν, δοτικὴν καὶ αἰτιατικὴν. Καὶ οἱ ἀριθμοὶ ἦσαν δύο, ὁ ἐνικὸς καὶ ὁ πληθυντικὸς.

ΠΕΡΙ ΚΛΙΣΕΩΣ

Ἐν γένει ἅπαντα τὰ ὀνόματα ἦσαν δευτερόκλιτα.

Ἐκλίνοντο δὲ ὡς ἑξῆς:

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	Τὸ μῆλο	Ὀνομαστικὴ	Τὰ μῆλα
Γενικὴ	μήλογιου	Γενικὴ	μήλογιουν
Δοτικὴ	ἑστὸ μῆλο	Δοτικὴ	ἑστά μῆλα
Αἰτιατικὴ	τὸ μῆλο	Αἰτιατικὴ	τὰ μῆλα

ΕΠΙΘΕΤΑ

Τῶν ἐπιθέτων οἱ βαθμοὶ ἦσαν τρεῖς: Ὁ θετικὸς μαῦρο», ὁ συγκριτικὸς «πιο ἢ ἀκοῦμι (ἀκόμη) μαῦρο», καὶ ὁ ὑπερθετικὸς «πολὺ μαῦρο».

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

Ἐκ τῶν ἀριθμητικῶν ἐπιθέτων ἦσαν τὰ ἀπόλυτα: ἓνα, ἑρὶο (δύο) τρία, τέσσερα, πέντε, ἕξ, ἑπτὰ, ὀχτώ, ἑννὰ, δέκα κ.τ.λ. καὶ τὸ μόνον πολλαπλασιαστικὸν «διπλὸ» (διπλοῦν). Καὶ τὰ ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα ἐσχηματίζοντο προστιθεμένης εἰς τὰ ἀπόλυτα τῆς λέξεως «φοραῖς», οἷον «δέκα φοραῖς» δεκάκις, δεκαπέντε φοραῖς, «δεκαπεντάκις».

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Προσωπικαί

Ἐνικός ἀριθμὸς Ἐγὼ, Ἐσὺ, Ἀτὸ (αὐτὸς)
Πληθυντικός , Ἐμεῖς, Ἐσεῖς, Ἐκὶά (αὐτοὶ)

Κτητικαί

Ἐνικ. ἀρ. Τὼμό (ὁ ἐμός), Τὸ σὸ (ὁ σὸς), Τὸ' κοῦν (τὸ ἐκεῖνου)
Πληθ. ἀρ. Τὰ ἴμέτερ (τὰ ἡμέτερα), τὰ σέτερ (τὰ ὑμέτερα), τὰ
ῥουνγιῶν (τὰ ἑκείνων).

Αὐτοπαθεῖς

Ἐνικ. ἀρ. Ἰ'αυτοῦμ (ἐμαυτοῦ) γιαυτοῦς (σαυτοῦ), γιαυτοῦτ
(ἐαυτοῦ). Πληθ. ἀρ. Γιαυτουνγιόμας (ἡμῶν αὐτῶν), Γιαυτουν-
γιόσας (ὕμῶν αὐτῶν), Γιαυτουνγιώντουν (ἐαυτῶν).

Ἀλληλοπαθεῖς

Τὸ ἓνα τ' ἄλλο (ἀλλήλους)

Δεικτικαί

Ἐνικ. ἀρ. Ἐτὸ (τοῦτο) Πληθ. ἀρ. Ἐτιὰ (ταῦτα)
, Ἐκεῖνο , Ἐκεῖνα

Ἀόριστος

Ἐνα (ἓν) καὶ Κανείς

Ἀναφορικαί

, Ὅστις (ὅστις) ἀρσεν. καὶ τὸ οὐδέτερον Ὅτσι (ὅτι)
, Ὅσο Πληθ. ἀρ. Ὅσα
, Τόσο Τόσα

Ἐπιμεριστικαί

, Ἄλλο , Ἄλλα
, Τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο , Τὸ ἓνα καὶ τὰ ἄλλα
(ἀμφοτέρω)

ΠΕΡΙ ΡΗΜΑΤΩΝ

Τὰ ρήματα ἦσαν ἐνεργητικὰ ὡς Ἐρώγω, παθητικὰ, (Νί-
βομαι (νίπτομαι), οὐδέτερα Κάχουμαι (κάθημαι) καὶ μέσα Χτε-
νίζουμαι (κτενίζομαι).

Αἱ φωναὶ δύο, ἐνεργητικὴ καὶ παθητικὴ. Οἱ χρόνοι πέντε

ὁ ἐνεστώς, ὁ παρατατικός, ὁ ὁποῖος εἰς πολλὰ ρήματα ἦτο
διπλοῦς ἐκτὸς τοῦ συνήθους ὑπῆρχε καὶ ὁ θαμιστικός, π. χ.
Τρέχων. παρατικός Ἐτρέχνα καὶ Τρέχνισκα ὁ μέλλων καὶ ὁ
παρακείμενος Ὁ ἐνεργητικός μέλλων ὁ ὁποῖος ἦτο σύνθετος,
ὅπως ὁ παρακείμενος ἐσχηματίζετο ἀντὶ διὰ τῆς Θὰ μὲ τὸ
Νὰ. Π. χ. ἀντὶ Θὰ γράψω, Νὰ γράψω. Ὁ δὲ παθητικός διὰ
τοῦ Νὰ καὶ τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου τῆς ὑποτακτικῆς Νὰ
κτενισθῶ (κτενισθῶ). Νὰ λυθῶ (Θὰ λυθῶ).

Ὁ παρακείμενος ἐσχηματίζετο εἰς μὲν τὴν ἐνεργητικὴν
φωνὴν διὰ τοῦ ἀορίστου καὶ τοῦ τρίτου ἐνικοῦ προσώπου
τοῦ παρατατικοῦ τοῦ ρήματος εἶμαι : ἦτουν=ἦτο οἶον. Ἐλυ-
σα ἦτουν=ἔχω λύση. Εἰς δὲ τὴν παθητικὴν φωνὴν διὰ τοῦ
εἶμαι καὶ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τῆς μετοχῆς ὡς : εἶμαι
χυμένο=ἔχω λυθῆ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐγκλίσεις, αὗται ἦσαν τρεῖς : ἡ Ὅρι-
στική, ἡ Προστακτική καὶ ἡ Μετοχή. Ἡ αὔξησις μερικῶν ρη-
μάτων ἦτο συλλαβική ἢ δὲ χρονική ἦτο σπανιωτάτη.

ΚΛΙΣΙΣ ΡΗΜΑΤΟΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ὁριστική

Ἐνεστώς	Μέλλων
Λύνω	Νά λύσω
λύνεις	νά λύσῃς
λύν'	νά λύσ'
λύνουμι	νά λύσουμι
λύνειτ'	νά λύσῃτ'
λύνουν	νά λύσουν

Παρατατικός Ἀόριστος

ἔλυνα	ἔλυσα
ἔλυνες	ἔλυσε
ἔλυνε	ἔλυσε
ἔλυναμι	ἔλυσαμι
ἔλυνετ'	ἔλυσετ'
ἔλυναν	ἔλυσαν

Παρατ. θαμιστ. Παρακείμε.

λύνισκα	ἔλυσα ἦτον	Ἐνεστ	τὸ λύν'	(τὸ λύνον)
λύνισκες	ἔλυσες	Μέλλων	τὸ νά λύσ'	(τὸ λύσον)
λύνισκε	ἔλυσε	Ἀόριστος	τὸ ἔλυσε	(τὸ λύσαν)

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ὁριστική

Ἐνεστώς	Ἀόριστος
λύνουμαι	λύχα
λύνεσαι	λύχες
λύνεται	λύχε
λύνουμεστε	λύχαμ
λύνεστε	λύχειτ'
λύνονται	λύχαν

λύνισκαμι	ἔλυσαμι ἦτουν
λύνισκετ'	ἔλυσετ' >
λύνισκαν	ἔλυσαν >

Προστακτική

Ἐνεστώς	
Ἐνικ. β'	πρόσωπ. λύνε
γ'	> ἄς λύν'
Πληθ. β'	> λύνετ'
γ'	> ἄς λύνουν

Ἀόριστος

Ἐνικ. β'	πρόσωπ. λύσε
γ'	> ἄς λύσ'
Πληθ. β'	> λύσέτ'
γ'	> ἄς λύσουν

Μετοχή

Ἐνεστ	τὸ λύν'	(τὸ λύνον)
Μέλλων	τὸ νά λύσ'	(τὸ λύσον)
Ἀόριστος	τὸ ἔλυσε	(τὸ λύσαν)

Προστακτική

Ἐνεστώς	ἐνικ. ἄς λύνεται
Πληθ.	ἄς λύνονται
Ἀόριστος	ἐνικ. ἄς λυχῇ
Πληθ.	ἄς λυχοῦν

Μετοχή

Ἐνεστ.	τὸ λύνεται (τὸ λυόμενον)
Ἀόριστ.	τὸ λύχη (τὸ λυθέν)
Παρακ	τὸ λυμένο (τὸ λελυ- μένον)

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Ἀπὸ, ἀπὸ — ἀπὸ, γιὰ — διὰ, ὡς — ἕως, χωρὶς, μὰ.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Καί, ἂν, ὅν — ὅταν, ὁπότε, ὅποτε, πρὶν νά.

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Σήμερα — σήμερον, δεργιὰ — τώρα, δεσκά — αὐτίκα, ἐχτὲς — χθὲς
πότε, τότε, ἐκεῖ, ἐροῦ — ἐδῶ, ἀπάνω — ἐπάνω, κάτω,
καλῶς, δὲν πολὺ λίγο.

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

Ἰοὺ - ἰοὺ, μπά, οὐφ, ὅχ, ὅχγια, ἄχ, αἰ.

ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Τὸ Α ἀφαιρεῖται ἀπὸ ἀρκετὰς λέξεις οἷον : ἀγοράζω - γοράζω, ἀψηλόνω - ψηλόνω.

Τὸ Β τρέπεται εἰς Π εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : ἔμβη - ἔμπη, κόμβος - κόμπος.

Τὸ Γ ἀφαιρεῖται ἀπὸ ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Γυναῖκα - ναῖκα, γίνομαι - νίσκομαι.

Τὸ Δ τρέπεται εἰς Γ εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Δάσκαλος - γιάσκαλος, διὰ - γιά.

Τὸ Δ τρέπεται εἰς Ρ εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Παιδί - παιρί, εἶδα - εἶρα.

Τὸ Ε ἀφαιρεῖται ἀπὸ ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Ἐρωτῶ - ρωτῶ, ἑβδομάδα - βδομάρα.

Τὸ Ε τρέπεται εἰς Ο εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Ἄνεμος - ἄνομος, ἔξω - ὄξω.

Τὸ Η ἀφαιρεῖται ἀπὸ ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Ἡμέρα - μέρα, ἤμπορῶ - μπορῶ.

Τὸ Η τρέπεται εἰς Ου εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Ζηλεύω - ζουλεύω, σήσαμον - σησάμι.

Τὸ Θ τρέπεται εἰς Τ εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Θᾶκος - Τᾶκος, Θεός - Τεός.

Τὸ Θ τρέπεται εἰς Χ εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Θύρα - χύρα, θερίζω - χερίζω.

Τὸ Κ τρέπεται εἰς Χ εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Κτήνος - χτισήνο, δάκτυλος - δχτσὺλ'.

Τὸ Ν ἐπεντίθεται εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Πτύω - φτσύνω, δέω - δένω.

Τὸ Ν ἐκθλίβεται ἀπὸ ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Πενθερὸς - πεγερὸ, μανθάνω - μαχαινίσκω.

Τὸ Ο ἀφαιρεῖται ἀπὸ ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Ὀμοιάζω - μοιάζω, ὀδόντι - δόντι.

Τὸ Ο τρέπεται εἰς Ου εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Ἐρχομαι - ἔρχομαι, δένομαι - δένουμαι.

Τὸ Π τρέπεται εἰς Φ εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Πτερὸν - φτερὸ, ράπτω - ράφτω.

Τὸ Τ τρέπεται εἰς Τσ εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Τί - τσί, πατῶ - πατσῶ.

Τὸ Υ ἀφαιρεῖται ἀπὸ ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Ὑβρίζω - βρίζω, αὐτὸ - ἀτό.

Τὸ Υ τρέπεται εἰς Ου εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Ξυρίζω - ξουρίζω, ξουράφιον - ξουράφι.

Τὸ Υ ἐκθλίβεται ἀπὸ ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Πέρσι - πέρσι, σάλεμμα - σάλεμμα.

Τὸ Χ τρέπεται εἰς Κ εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Ἀσχημον - ἄσκημο, σχολεῖον - σκόλειο.

Τὸ Ω τρέπεται εἰς Ου εἰς ἀρκετὰς λέξεις οἷον : Φωλῆ - φουλῆ, ζώνη - ζουνάρ.

Τὸ Σ εἰς ὀλίγας λέξεις προφέρεται ὡς che τὸ γαλλικὸν ἢ σιν (s) τὸ τουρκικὸν ὡς καὶ ἐν τῇ λεξιλογίᾳ φαίνονται ὑπάρχον εἰς τὴν διάλεκτόν μας ἀρκεταὶ Ὀμηρικαὶ λέξεις ὡς ἐπὶ παραδείγματι : Ἀψά - αἶψα, ὄλμος - ὄλμος, Τᾶκος - θᾶκος, Τέττε - τέττα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ

ἥτις ἐλαλεῖτο μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς ἀνταλλαγῆς
ὑπὸ τῶν Γουρδονιωτῶν καὶ τῶν Ἀραβανιωτῶν (*)

Α

Ἀγάπημα—ἀγάπημα—τὸ ἀγα
(πᾶν)

Ἀγαπημένο—ἀγαπημένον

Ἀγαπῶ—ἀγαπῶ

Σὰν καὶ κεῖνο καὶ ἐτὸ
ὁμορφο ἔναι καλὰ ἔντροναιο
καὶ ἄς τὸ καργιάς καὶ τὸ
ψυχῆς ἀγάψε το

Σὰν καὶ ἐκεῖνο καὶ ἐτοῦτο
εἶναι ὁμορφο, καλὰ ἐντρονιῶ
(κύτταξε) το καὶ ἀπὸ τὴν καρ-
διάν σου καὶ τὴν ψυχὴν σου
ἀγαπησέ το.

Ἀγάπηνα παρατατ.—ἡγάπων
Νὰ ἀγαπήσω μελ.—θα ἀγα-
(πήσω)

Ἀγάψα ἀόρ.—ἡγάπησα

Ἀγάψε προστ.—ἀγάπησον

Ἀγαρεῖα—ἀγαρεῖα

Ἀγαρεῦ—ἀγαρεῦ

Ἀγγάρεψα—ἡγγάρευσα

Ἀγγελος—ἄγγελος

Κλουσὰς τὸ κουβούκλι ἄς
τὸ καρύγι ἔναι καὶ ἔχ' τέσ-
σερα ἀγγέλια ὅς τὸ τόλος του.

Τὸ κουβούκλιον τῆς Ἐκ-
κλησίας εἶναι ἀπὸ τὴν καρ-
διάν καὶ ἔχει τέσσαρας ἀγγέ-
λους ὅς τὸν θόλον του.

Ἀγία Τράπεζα—Ἀγ. Τράπεζα

Ἀγιάζ—Πάχνη

Ἀγιάζω—Ἀγιάζω—γίνομαι
(ἄγιος)

Ἀγιασε ἀγίασε

Ἀγιασμα—ἀγίασμα

Σημ. Ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι μακρὰν ἢ ἐγγὺς ὁμόγλωσσοι κοινότητες αἱ ὁ-
ποῖαι εἶχον ἀσημάντους τινὰς παραλλαγὰς καὶ αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὸ Φερτέκ
(Φερτάκαινα), ἡ Δερμοσὸν (Τελμησὸς), τὸ Μιούρι (Μιούρια), ἡ Συνασὸς, τὰ
Φάροσα, ἡ Μαλακοπή, ἡ Ἀξὸς (Ναξὸς), ἡ Σίλλε (Σύλλατα) ἡ Οὐλοῦ Ἀγάς,
ἡ Σονβερέμξ (Φλόιτα).

Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν καὶ αὗται ἐξέδεικνυν λεξιλόγια τοῦ τόπου των εἰς
τὰ χρησιμεύσασιν εἰς τοὺς φιλόλογους, τοὺς καταγινόμενους μὲ τὴν μελέτην
τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὅπως π. χ. ὁ γλωσσολόγος μακαριστὸς καθηγη-
τῆς τῶν λατινικῶν ἐν τῇ Μ. Σχολῇ Δ. Οἰκονομίδης μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν
μου πολλάκις μὲ ἐρωτοῦσε εἰς λέξεις τῆς διαλέκτου τῶν Πορτιῶν ἐὰν τὰς
ἔχωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ ποῖα ἢ παρ' ἡμῶν ἐννοία αὐτῶν.

Ἀγιασματάρ.—ἀγιασματάριον
βιβλίον

Ἀγιασμός—ἀγιασμός

Ἀγι Δύνα—ἀγία Δύναμις—
(ἀγία Τριάς)

Ἀγιοπνέμμα—ἄγιον βῆμα—
(ἱερὸν (ἄγιον πνεῦμα))

Ἀγιοποτήρ—ἄγιον ποτήριον

Ἀγιος—ἄγιος

Ἀγκάρ—ἀγκάθι

Ἀγκλαβή—Νόησις—γνώσις

Ἀγκῶνα—ἀγκῶν, ἀγκῶνας

Ὁ Μιχάλης ὅν κάχεται νὰ
φάγη βαῖν τ' ἀγκῶνα τ' ἀπά-
νω ὅς τὸ μάσα

Ὁ Μιχάλης ὅταν κάθεται
νὰ φάγη ἀφίνει τὸν ἀγκῶνα
τοῦ ἐπάνω ὅς τὸ τραπέζι.

Ἀγράμματο—ἀγράμματον

Ἀγριεύω—ἀγριεύω

Ἀγρίεψα—ἀγρίευσα

Ἀγρομέλισσα—ἀγριομέλισσα

Ἀγρυπνία—ἀγρυπνία

Ἀγρώχτσι—ἄγρωστις—ἄ-
(γριάδα)

Ἀδελφάτο—ἀδελφάτο—ἀδελ-
(φότης)

Ἀδελφή—ἀδελφή

Ἀδελφήμ' τὸ πρόσωπο μαῦ-
ρο ἦτουν κανεῖς νὰ μὴ τὸ
κουπάνσε ;

Τὸ πρόσωπο τῆς ἀδελφῆς
μου ἦτο (μαῦρον) μελανισμέ-
νον κανέναν νὰ μὴ τὴν ἐ-
κτύπησε (κοπάνισε).

Ἀδελφὸ—ἀδελφός

Ἀδράχτσι—ἀδράχτι

Ἀδρὸ ἄδρὸν—θρεμμένον—
(χονδρόν)

Ἀζύμωτο—ἀζύμωτον

Ἀζωστο—ἄζωστον

Ἀερισμένο—ἀερισμένον

Αἷ—αἷ

Αἷ σέτο τὸ κόσμον γιὰ νὰ
περνᾷ κανεῖς καλὰ καὶ τὸ με-
λὸ τ' γκρεῦ νὰ ποῖν κου-
μάντα.

Αἷ σέτοῦτον τὸν κόσμον
διὰ νὰ περάσῃ κανεῖς καλὰ
πρέπει (γυρεύει) καὶ ὁ νοῦς
(μυελός) του νὰ κουμαν-
δάρῃ.

ΑἰβοῖΒα ΑἰβοῖΒάχχε

Ἀἶνδε—Ἀἶντε ἄγεδῃ

Ἀἶνδε ἄς ἄμμᾶλλο δεργιὰ νυχ-
τσιάζ

Ἀἶντε ἄς πᾶμε πιά τώρα νυ-
κτόνει

Ἀκολουθία—ἀκολουθία

Ἀκὸν—ἀκόνι—ἀκονόπετρα

Ἀκονίζω—Ἀκονίζω

Ἀκόνσα—ἀκόνισα

Ἀκόνισμα—Ἀκόνισμα

Ἀκοπάνιστο—ἀκοπάνιστον

Ἀκοῦμ—ἀκόμη

Ἀκοῦμ ταρὸς δὲν ἔναι πολὺ
νωρὶς νὰ φύλαξε ἀκοῦμ λίγο.
Ἀκόμη καιρὸς δὲν εἶναι πολὺ
νωρὶς εἶναι φύλαξε ἀκόμη ὀ-
λίγον

Ἀκουμα—ἄκουσμα

Ἀκούουμαι—ἀκούομαι

Ἀκούω—ἀκούω

Κάτω ἄκουσα ἓνα κρότος

ἑντράνα ἡμῶς μὴ ἔμπη κλέφ-
της

Κάτω ἤκουσα ἕναν κρότο
ἐντράνισε (κύτταξε) μιὰν φορὰν
μὴν ἔμβη κλέπτῃς.

Ἄκρα — ἄκρα

Ἄκρα — ἄκρα, ἄκρα

Ἄκρινό — ἄκρινόν

Ἀκρόδωμα — ἀκρόδωμα

Ἀλαμαλί — δάμαλις

Τὸ βῶρ ὅν ἔν μικρὸ λέν το
ταυρὶ χτισήνογιού τὸ μικρὸ
λέν το ἀλαμαλί

Τὸ βῶδι ὅταν εἶναι μικρὸ
τὸ λέγουν ταυρὶ (τοῦ κτήνους)
τῆς ἀγελάδος τὸ μικρὸ τὸ λέ-
γουν δάμαλιν.

Ἄλας — ἄλας

Ἄλατερί — ἀλατερί, ἀλατοδο-
χείον

Ἀλέζω — ἀλέθω

Ἀλεξα — Ἡλεθον

Ἀλεσα — ἄλεσα

Ἀλες — ἄλεσε

Ἀλεσμα — ἄλεσμα

Ἀλεσμένο — ἄλεσμένον

Χωρίζω τὸ γέννημα ἄς τὸ
ἄχυρο γὰ νὰ τὸ ἀλέσω

Χωρίζω τὸ σιτάρι ἀπὸ τὸ
ἄχυρον διὰ νὰ τὸ ἀλέσω

Ἀλέτρι — ἀλέτρι, ἄροτρον

Ἐνα κανεῖς ἡγόρασε τρία
ἀλέτρια τὰ ἐργιὸ κρέμασεν τα
στ' ἄχυριῶνα.

Κάποιος ἡγόρασε τρία ἄρο-
τρα τὰ δύο τὰ ἐκρέμασε στὸν
ἄχυρεῶνα.

Ἀλλάζω — ἀλλάζω

Ἀλλασμα — ἀλλαγμα

Ἀλειμια — ἄλειμια καὶ βού-
τυρον

Ἀληπίκα — ἀλεπου

Ἄλλο — ἄλλον καὶ πιὰ

Ἄλλο — λίγο — ἀκόμη ὀλίγον
καὶ ἔλειψε

Ἄλλο μέρος — εἰς ἄλλο μέ-
ρος ἀλλαχού

Ἀλεῦρι — ἀλεῦρι

Μὲ τὸ κόσκινο κοσκινίζουν
τὸ ἀλεῦρι καὶ μὲ ἐτὸ ζάζουν
ζυμάρ καὶ ψήνουν ψωμιά

Μὲ τὸ κόσκινον κοσκινίζουν
τὸ ἀλεῦρι καὶ μὲ τοῦτο κά-
μνουν ζυμάρ καὶ ψήνουν ψω-
μιά

Ἄλης — ἄλης, κακὸς δαίμων

Ἀλήθεια — ἀλήθεια

Ἀληχινὰ — Ἀληθινὰ

Ἀλλημιά — ἄλλη φορὰ

Ἀλμεζμένο — ἄλμεγμένο

Ἀλμέζω — ἀμέλγω

Ὅλον' μέρ ἄλμεζουν τὰ
πρόβατα καὶ ἄς τὸ γάλα τουν
ζάζουν ὄξινο γάλα καὶ τυρὶ.

Ὀλημερις ἀμέλγουσι τὰ
πρόβατα καὶ ἀπὸ τὸ γάλα των
κάμνουν ξινόγαλα (γιαοῦρι)
καὶ τυρὶ.

Ἀλμεχτήρ — δοχεῖον δι' ἄ-
μελγμα

Ἀλογο — ἄλογον

Ἀλυκό — ἀλυκόν, ἀλμυρόν

Ἀλουστο — ἄλουστον

Ἀλυπόρτα — ἀνυπόδητα, ξυπό-
λυτα

Ἀλυωτο — ἄλυωτον ἐπὶ νεκρῶν

Ἀλλαξα — ἄλλαξα

Ἀλφαβητάρ — ἀλφαβητάριον

Ἀλῶν — ἄλῶνι

Ἀλωνίζω — ἄλωνίζω

Ἀλώνσα — ἄλώνινα

Ἐχέρσαν τὸ γέννημα καὶ τὸ
κιχάρ καὶ ἤφεραν τα ὅς τ' ἄ-
λῶν νὰ τὰ ἄλωνίσουν καὶ τὰ
χωρίσουν ἄς τ' ἄχυρο.

Ἐθέρισαν τὸ σιτάρι καὶ τὸ
κοιθάρ καὶ τὰ ἤφεραν ὅτὸ
ἄλῶνι νὰ τὰ ἄλωνίσουν καὶ
τὰ χωρίσουν ἀπὸ τὸ ἄχυρον.

Ἀλώνισμα — ἄλώνισμα

Ἄμα — ἄμα, εὐθύς, ἀλλ' ὅμως,
ἀφοῦ

Ἄμμα — πηγαινέ

Ἄμματ — πηγαίνετε

Ἄς ἄμ — ἄς πηγαίνουμεν

Ἄμαξι — ἀμάξι

Ἄμβωνα — ἄμβωνα, ἄμβων

Ἄμπέλ — ἄμπελος

Ἀμοίραστο — ἀμοίραστον

Ἀμπάρ — ἀποθήκη

Ἄν — ἄν, ἐάν

Ἀναβολή — ἀναβολή, ἀνάχωμα

Ποῖκε ποταμιού τ' ἀναβολή
καὶ ἄς πιάσουμε ψάρια

Κάμε τὴν ἀναβολὴν (ἀνά-
χωμα) τοῦ ποταμοῦ καὶ ἄς
πιάσουμε ψάρια.

Ἀναγκαῖς καὶ κουποργιὰ —
ἀναγκαῖον

Ἀναγνώστης — ἀναγνώστης
Ἐκκλησι

Ἀναγουλιάζω — ἀναγουλιάζω

Ἀναιβάζω — ἀναιβάζω

Ἀναίβας — ἀναίβασε

Ἀναιβατό — ἀναιβατόν, κέντη-
μα

Ἀναιβαίνω — ἀναβαίνω καὶ
φουσκώνω ἐπὶ ζύμης

Ἀναίβα — ἀναίβηκα καὶ ἀνά-
βαινε

Ἀναίβασμα — ἀναίβασμα

Ἀνακατεύουμαι — ἀνακατεύο-
μαι

Ἀνακάτωμα — ἀνακάτωμα

Ἀνακατωμένο — ἀνακατωμένον

Ἀνακατώνω — ἀνακατώνω

Ἀνακροῦμαι — ἀφηγκροῦμαι,
ἀκροάζομαι

Ἀναλόγει — ἀναλογεῖν Ἐκκλη.

Ἀναμμένο — ἀναμμένον

Ἀνασόν — ἀνασόνι

Ἀνάστασις — ἀνάστασις (Χρι-
στοῦ)

Ἀνατολή — ἀνατολή

Ἀναφὸρ — ἀναφόρι, ἀνάφορια
ποταμοῦ

Ἀναχτήρ — ἀνοικτήρι, κλειδί
καὶ Τουρκιστί ἀναχτάρ

Ἄνδρας — ἄνδρας, ἀνὴρ

Ἄνεψο — ἀνεψιὸς

Ἄνιφτο — ἄνιπτον

Ἄνόετο — ἀνόητον, ἡλίθιον

Ἄνοισμα — ἀνοιγμα

Ἀνοίξουμαι — ἀνοίγομαι

Ἀνοίχα — ἀνοίχθηκα

Ἀνοίξω — ἀνοίγω

Μανδάλωνω τὸ χύρα μὲ τὸ
μανδάλ γὰ νὰ μὴ τὸ ἀνοίξῃ
κανεῖς

Μανδάλωνω τὴν θύρα μὲ
τὸν μάνδαλον διὰ νὰ μὴν τὴν
ἀνοίξῃ κανένας

Ἄνοιξι - ἄνοιξις
 Ἄνοιχτὰ - ἀνοικτὰ
 Ἄνοιχτό - ἀνοικτόν
 Ἄνομος - ἄνεμος
 Ἀντίδωρο καὶ Πυρῶς, ἀντί-
 δωρον
 Ἀντικρυνὸ - ἀντικρυνόν
 Ἀντίχριστος - ἀντίχριστος
 Ἀπάνω - ἐπάνω
 Ἀπανωκάτω -- ἐπάνω κάτω,
 σχεδόν
 Ἀπαπάνω - ἀποπάνω, ἄνωθεν
 Ἀπαπέσω - ἔσωθεν
 Ἀπάστρευτο - Ἀπάστρευτον
 Ἀπέσω - ἔσω, μέσα
 Ἀπιαστο - ἄπιαστον
 Ἀπλεχτο - ἄπλεκτον
 Ἀπλυτο - ἄπλυτον
 Ἀπλώνουμαι - ἀπλώνομαι
 Ἀπλώχα - ἀπλώθηκα
 Ἀπλώνω - ἀπλώνω
 Ἀπλώνα - ἡπλώνον
 Ἀπὸ καὶ ἄς, ἀπὸ
 Ἀπόδειπνο - ἀπόδειπνον
 Ἀπὸ κανένα τόπος, οὐδαμόθεν
 Ἀποκουρηὰ - ἀποκρηὰ, ἀπό-
 κρεως
 Ἀπόξω - ἀπέξω, ἔξωθεν
 Ἀποπίσω - ὀπισθεν
 Ἀπὸ ποῦ - ἀπὸ ποῦ, πόθεν
 Ἀποσπεροῦ ἀφ' ἐσπέρας
 Ἀπόψε - ἀπόψε
 Ἀράς - ἀθάσιον, ἀμύγδαλον
 καὶ ἀμυγδαλέα
 Ἀργὰ - βράδυ
 Τὸ σπῖς μας ἔχ' ἐργιὸ κά-
 μαρες' στὸ ἓνα ἀπ' ἄργα τ κά-
 χουμεστε καὶ ἐγὼ ψαλλίσκω

τὰ ματήματα μ', μάννα μ'
 ράφτει καὶ βαβὰι γράφ' καὶ
 στ' ἄλλο κοιμούμεστε.

Τὸ σπῖτι μας ἔχει δύο κάμα-
 ρες' στὴν μία ἀπὸ βραδύς κα-
 θήμεθα καὶ ἐγὼ διζβάζω τὰ
 μαθήματά μου, ἢ μάννα μου
 ράπτει καὶ ὁ μπαμπᾶς μου γρά-
 φει καὶ εἰς τὴν ἄλλη κοιμού-
 μεθα.

Ἀργανὸ - βραδυνόν
 Ἀργῶ ἀργῶ. βραδύνω
 Ἀργὸς - ἀργὸς (ιερεὺς)
 Ἀρηὰ - ἀραιὰ
 Ἀρκουρῶ - ἀρκουδίζω
 Ἀρκοῦρσε - ἀρκουδίσε
 Ἀρμαγὰν - ἀρμεγάρι, δῶρον
 Ἀρραβῶνα καὶ Σεμάρεμμα,
 — ἀρραβῶνα
 Ἀρτοκλασία - ἀρτοκλασία (ἐκ-
 κλησ.)

Ἀρτος - ἄρτος τῆς ἀρτοκλασίας
 Ἀρχάγγελος - ἀρχάγγελος
 Ἀρὺ - ἀραιὸν
 Ἀρχεύω - ἀρχίζω
 Ἀρχευσ - ἡρχίζον
 Ἀρχεψε - ἄρχισε
 Ἀσῆμ - ἀσῆμι, ἄργυρος
 Ἀσημιμένο - ἀσημιμένον
 Ἀσημιόνω - ἀσημιόνω
 Ἀσκημα - ἄσκημα
 Ἀσκημαῖζω - ἀσκημαῖζω
 Ἀσκημο - ἄσκημον

Ἐπτε πολὺ κρασί καὶ ἴμερσε
 ἄσκημα

Ἐπτε πολὺ κρασί καὶ μέθυ-
 σε ἄσκημα

Ἀσκητῆς - ἀσκητῆς

Ἄς οὐλα τὰ μέροσγια - παντα-
 χόθεν

Ἄσπρα - χρήματα καὶ μερίδια

Ἀσπρίζω - ἀσπρίζω

Ἀσπρισμα - ἄσπρισμα

Ἀσπρο - ἄσπρον

Ἀσπρόχωμα - ἀσπρόχωμα, λευ-
 κὰργίλλος

Ἀστάρ - ἀστάρι, ὑπόρραμιμα
 περσικ. λέξις

Ἀστενάρ - ἀσθεναρὸς, ἀσθενῆς

Ἐκεῖνο τὸ παιρὶ ποῦ ἔρχεται
 φαίνεται πολὺ ἀστενάρ.

Ἐκεῖνο τὸ παιρὶ ποῦ ἔρχεται
 φαίνεται πολὺ ἀσθενές.

Ἀστό - ἐπειδὴ (ἀστό ἦρε, ἐ-
 πειδὴ ἦλθε)

Ἀστρο - ἄστρον

Ἀσωστο - ἄσωστον, ἐλλειπές

Ἀτλάς - μεταξωτόν

Ἀτὸ - ἀτὸς, αὐτὸς

Ἀτρεύγητο - ἀτρεύγητον

Ἀτσοῦ - ἀτοῦ, αὐτοῦ, ἐκεῖ

Αὐγερινὸ - αὐγερινόν

Αὐγὴ - αὐγὴ

Αὐλάκ - αὐλάκι

Αὐλι - οὐρανίσκος ἴσως ἀπὸ τὸ
 αὐλιον (σπήλαιον)

Αὐλὴ - αὐλὴ

Αὐλόγουρο - αὐλόγουρον (ἐκκλησ.)

Αὐτοὶ καὶ φτοῖ - αὐτὶ

Αὐτω - αὐτω, αὖω, ἀνάπτω

Ἀφιέρωμα - ἀφιέρωμα

Ἀφιερώνω - ἀφιερώνω

Ἀφορίζω - ἀφορίζω

Ἀφώρσε - ἀφώρισε

Ἀφωρισμένο - ἀφωρισμένον

Τὸ λαδερό γιόμωτο λάρ καὶ

ἄψε τὸ κανδηλ

Γέμισε τὸ λαδερόν λάδι (λι-
 νόλαδο) καὶ ἄναψε τὴν κανδηλὰ

Ἄχ, πότε - ἄχ, πότε

Ἀχαινὸ - ἀχαινόν, πονηρόν

Ἀχυρο - ἄχυρον

Ἀχυριῶνα - ἀχυριῶνα, ἀχυρὼν

Ἀψὰ - ἀψὰ, αἴψα

Ἀψητο - ἄψητον

Ἀνακροῦμαι - ἀφηγκριοῦμαι,
 Ἐπακροῶμαι

Ἀπκάτω - ἀποκάτω, ὑποκάτω

Ἀρχιωπος - ἄνθρωπος

Ἄς ἄγη - ἄς ὑπάγη.

B

Βαβὰ μπαμπᾶς, πατέρας πα-
 ράβαλε μὲ τὴν βάβω, γιαγιά

Τὸ ὀρφανὸ δὲν ἔχ' μάννα
 νὰ τ' ἀγαπῆς, δὲν ἔχ' βαβὰ νὰ
 τὸ χαρίσ' γλυκιὰ φιλήματα.

Τὸ ὀρφανὸ δὲν ἔχει μάννα
 νὰ τὸ ἀγαπήσῃ, δὲν ἔχει μπα-
 μπᾶ νὰ τὸ χαρίσῃ γλυκὰ φιλιὰ.

Μέγα βαβὰ - παπποῦς

Βαγγέλ - Εὐαγγέλιον

Βάημα - ἄφημα

Βαημένο - ἀφημένον

Βάηστο - ἀφηστο

Βαῖα - Κυριακὴ τῶν Βαΐων

Βαῖνα - ἄφηνα

Βάκα - ἄφησα

Βάεις - ἄφησε

Βαῖνω - βάνω, ἀφίνω

Βαῖνω τὸ ὄργο μ' καὶ ἐρ-
 χουμαι κοντάς' νὰ σὲ δεῖξω
 τὸ μάτημάς'.

Ἀφίνω τὴν ἐργασίαν (ἐρ-

γον) μου καὶ ἔρχομαι κοντά σου νὰ σοῦ δείξω τὸ μάθημά σου.

Βὰλ -- Βουβάλι

Βαραχτᾶς -- Βαραχνᾶς, ἐφιάλτης

Βαρεῖα -- Βαρεῖα

Βαρηοῦμαι -- βαρύνομαι

Βάρος -- βάρος

Βαρὺ, βαρὺ

Ἐκεῖνο τὸ χρόνο ἔπκε βαρὺν χυμῶς τὰ νερά ἰάγωνσαν

Ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἔκαμε (πεποίηκε) βαρὺ χειμῶνα τὰ νερά ἰάγωνσαν.

Βασιλικὸ -- βασιλικὸν

Βάτος -- βάτος

Βατράκα -- βάτραχος

Βαφτίζομαι -- βαπτίζομαι

Βαφτίχα -- βαπτίσθηκα

Βαφτίζω -- βαπτίζω

Βάφτιζα -- ἐβάπτισον

Βάφτισα -- ἐβάπτισα

Βάφτισμα -- βάπτισμα

Βαφτιστικὸ -- βαπτιστικὸν

Βγαίνω -- βγαίνω, ἐβγαίνω

Καργιά μ' τόσο πολὺ πόνηνε πὺν λίγο πλέμνει νὰ βγῇ τοὺν ψυχῆμ.

Ἡ κοιλιά (καρδιά-στόμαχος) μου τόσο πολὺ ἐπόνει ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἔβγῃ ἡ ψυχή μου

Ἐβγαίνα -- ἐβγαίνον

Ἐέβα -- βγῆκα

Ἐβγα -- ἐβγαίνε

Βγαλίσκω -- βγάξω

Βγαλίσκω ἄς τὸ κεφάλ' -- ἔξε-

λογιάζω, καταβουκολῶ

Βγάλισκα -- ἐβγαζον

Ξέβαλα -- ἐξέβαλα

Βγαλμένο -- βγαλμένον, ἐβγαλμένον

Βγάλισμο -- βγάλισμον

Βδομάρα -- ἐβδομάδα

Τὸ ἑβδομάδα ἔχ' ἑπτὰ ἡμέρες, τὸ μῆνα τέσσερες καὶ τὸ χρόνο πενήντα ἑργιό.

Ἡ ἑβδομάς ἔχει ἑπτὰ ἡμέρας, ὁ μῆνας τέσσαρες ἐβδομάδες καὶ ὁ χρόνος πενήντα δύο.

Βέρεθρα -- βάραθρα

Βερκέντσι -- βουκέντρι -- βούκεντρον

Βήξιμο -- βήξιμον

Βήσιμο -- σβήσιμον

Βῆχα -- βῆχας

Βήνω -- βῆχω

Βήνισκα -- ἐβῆχον

Ἐβῆξα -- ἐβῆξα

Βιρανές -- ἐρειποτόπιον τουρκλέξις

Βλαστὰρ -- βλαστάρι

Βλέφαρα -- βλέφαρα

Ἐβλογιά -- εὐβλογιά

Βολὸν -- βελόνι

Βορδὸν -- μουλάρι, ἡμίονος

Βορηᾶς -- βορηᾶς, βορρᾶς

Βορκόκκ -- βερύκοκκον καὶ βερύκοκκας

Ἀς τὸ ρίζα τουν βγαλίσκω τὰ μῆλα καὶ τὰ βορκόκκια καὶ ἰστὸ τόπος τουν σπέρνω κυρώνια καὶ μαρσακηνά.

Ξερριζώνω (βγάξω ἀπὸ τὴν

ρίζαν των τὰς μηλέας καὶ τὰς βερύκοκκας καὶ ἰστὸ μέρος (τόπον) σπείρω κυδωνέας καὶ δαμασκηνέας.

Βορρίζω -- χωρίζω τὸ ἄχυρον ἀπὸ τὸ σιτάρι πνέοντος βορρᾶ.

Βόρσα -- ἐβόρρισα

Βόσκημα -- βόσκημα

Βοή -- βοή, κρότος

Βοῦφος -- βοῦφος, μπουῦφος.

Βύας -- κουκκουβάια

Βοῦκκα -- βοῦκκα, μπουκιά

βλωμὸς

Βοῦλλα -- βοῦλλα -- σφραγίς

Βουλωμένο -- βουλωμένον, ἐ-

σφραγισμένον

Βοῦζω -- βοῦζω

Βουνι -- βουνὸν

Ἐνα λύκος τρέχει νὰ φάγῃ τὰ παιδιὰ ἰστὸ βουνι ἄμα κανεὶς δὲν παῖν νὰ τὰ γουλ-τώς.

Ἐνας λύκος τρέχει νὰ φάγῃ τὰ παιδιὰ ἰστὸ βουνὸν μὰ κανεὶς δὲν πηγαίνει νὰ τὰ γλυτώσῃ.

Βουνιά -- βουβωνιά, βουνιά, βολιτὸν ὁ κόπρος τῆς ἀγελάδος καὶ τοῦ βοδιοῦ

Βούρτσα -- βούρτσα, ψήκτρα

Βοῦτρο -- βούτυρον

Βραγυᾶς -- βραδυᾶζει

Βράγυ -- βράδυασε

Βραγυνὸ -- βραδυνὸν

Βράζω -- βράζω

Ἐβρασά -- ἐβρασά

Ὡς ἀργὰ νὰ βράσουν τὰ

λιφίργια πάλ δὲν ψήνουνται

Ἐως τὸ βράδυ νὰ βράσουν

τὰ ρεβίθια πάλιν δὲν ψήνουνται

Βρακί -- βρακί, βράκος, ἔσω-

βρακον

Βρακοζών -- βρακοζώνα

Βράσιμο -- βράσιμον

Βρασμένο -- βρασμένον

Βραχιόλ -- βραχιόλιον

Βραχιών -- βραχίων

Βρεγμένο -- βρεγμένον

Βρέχνει -- βρέχει

Ἐβρεξε -- ἐβρεξε

Βρεχὸς -- βροχή

Βρεχοῦμαι -- βρούχωμαι, φω-

νάζω δυνατὰ

Βρεχῆστα -- ἐβρουχήθη

Βρίζω -- ὑβρίζω

Ἐβρῖσα -- ὑβρῖσα

Βρίσιμο -- βρίσιμον ὑβρις

Βρίσκουμαι -- εὐρίσκομαι

Βρέχα -- βρέθηκα, εὐρέθη

Βρέχου -- εὐρέσου

Ἀδελφοῦ μ' γιορτσουγιού

τὸ παραμονὴ τ' οὐλα μας ντά-

μα νὰ βρεχοῦμ ἰστὸ σπῖτσι τ'.

Τὴν παραμονὴ τῆς ἐορτῆς

τοῦ ἀδελφοῦ μου νὰ εὐρεθοῦ-

μεν ὅλοι ἀντάμα ἰστὸ σπῖτσι

Βροντᾶ -- βροντᾶ του.

Βρόνσε -- ἐβρόντησε

Βρωμερὸ -- βρωμερὸν

Βρωμισμένο -- βρωμισμένον

Βρωμῶ -- βρωμῶ

Βρώμνη -- ἐβρώμουν

Βρώμσα -- ἐβρώμηση

Τὸ κουπουρητὸ ἄσκημα βρω-

μεῖ κουπότ λίγο στάχτη καὶ

ἄς κοπῇ τὸ βρωμὸς του.

Ὁ ἀπόπατος ἄσχημα βρωμᾷ
χύσετε ὀλίγην στάχτην καὶ ἄς
κοπάσῃ ἡ βρωμα του.

Βύζαμα--βύζαγμα

Βυζάνω--βυζάνω, θηλάζω

Βύζανσ--ἐβύζανον

Βυζι--βυζι, μαστὸς

Βύθος--βύθος, κάρωσις

Βύνω--σβύνω καὶ ἀπαλείφω

Κανδηλάφτης ἄφτσει καὶ
βύν κλουσιᾶς τὰ κανδήλια καὶ
τὰ κεριά.

Ὁ κανδηλανάπτης ἀνάβει
(ἄπτει) καὶ σβύνει τῆς Ἐκκλη-
σίας τὰς κανδήλας καὶ τὰ κε-
Βῶρ--βῶδι ριά.

Γ

Γαιετάν--γαειτάνι, σηρικὸν
Γαιδοῦρ--γαΐδαρος πλέγμα
Γάλα--γάλα

Χτιστηνιοῦ τὸ μαστὰρ γιομώ-
χη ἄς τὸ πολὺ γάλα ἀλμεξέτ
το ἄλλο.

Τὸ μαστὰρι τῆς ἀγελάδος
(κτῆνους) ἐγέμισε ἀπὸ τὸ πο-
λὺ γάλα ἀρμέξτε τὴν πειά.

Γάμος--γάμος

Γαμπρὸς--γαμπρὸς, γαμβρὸς

Γάντζα--γάντζα, ἀρπάγη

Γάνωμα--Δίψα

Γανώνω--διψῶ ἀπὸ τὴν λέ-
ξιν γανόμαι τὸ στόμα

Γάνωσα--ἐδίψασα

Μάννα γάνωσα ἄς ἔμπω σ
ἐτὸ τ' ἀμπέλι καὶ ἄς φάγω
λίγα σταφύλια.

Μάννα ἐδίψασα ἄς ἔμβω
σὲ τοῦτο τ' ἀμπέλι καὶ ἄς φά-
γω ὀλίγα σταφύλια.

Γαπτῶ--ἀρπάζω

Γάψα--ἦρπασα

Γαργάλεμμα--γαργαλισμὸς

Γαργαλεύω καὶ Γαργαλίζω--
γαργαλίζω

Γαργάλεψα--ἐγαργάλισα

Γαργαλίζομαι--γαργαλίζομαι

Γαργάρα--γαργάρα

Γαρτσινῶ--γριτσανίζω, ξύνω
μὲ τὰ νύχια

Γγαστρονῶ--γγαστρονῶ, ἐγ-
γαστρονῶ

Γγάστρωμα--γγάστρωμα, ἐγ-
γαστρωμα

Γγαστρωμένο--γγαστρωμέ-
νον

Γγίνω--ἐγγίζω

Γγόν--ἐγγονὸς

Γέλασμα--γέλασμα, γέλως καὶ
ἀπάτη

Γελασμένο--γελαζούμενον, γε-
λαστον

Τὸ πρόσωπος γιὰ τὴν γελα-
λασμένο δὲν φαίνεται

Τὸ πρόσωπόν σου διατὶ δὲν
φαίνεται γελαστόν.

Γελιέμαι--γελιέμαι, ἀπατῶμαι

Γελῶ--γελῶ καὶ ἀπατῶ

Γενεὰ καὶ φύτρα--γενεὰ

Γένεια--γένεια, πώγων

Γέννημα--γέννα καὶ σιτώδες
σπέρμα, σιτάρι

Τὸ κορκότσης νίσκεται ἄς
τὸ γέννημα

Τὸ κουρκοῦτι γίνεται ἀπὸ
τὸ σιτάρι

Γεννημένο--γεννημένον

Γέννησις--Γέννησις Χριστοῦ

Γεννιέμαι--γεννῶμαι

Γεννήχα--γεννήθηκα

Γεννῶ--Γεννῶ τίκτω

Γέννηνα--ἐγέννων

Γέννησα--ἐγέννησα

Τὰ ὀρνίθια ὄν κάχουντα
ἐστὶ φουλήα τουν γιὰ νὰ γεν-
νήσουν κακχαβίζουν

Αἱ ὀρνιθες ὅταν κάθηνται
εἰς τὴν φωλεάν των διὰ νὰ
γεννήσουν, κακχαβίζουν.

Γερά--γερά, στερωῶς

Γεράματα--γεράματα, γηρα-

Γερό--γερόν, ὑγιερὸν τεῖα

Γηδύζομαι--γδύνομαι ἀπο-

Γηδύστα--ξεδύθηκα δύομαι

Γηδύζω--γδύνω, ἐκδύω

Γήδσα--ἐξέδυσα

Γήδυσμα--γδυμένος, γυμνὸς

Γηρανίσκω--γηράσκω

Ἄν καὶ γέρωσα πάλ' ὅλον
ἀργὰ πουρπατῶ γιὰ νὰ εἶμαι
γερό.

Ἄν καὶ ἐγήρασα πάλιν κά-
θε βράδυ περιπατῶ διὰ νὰ
εἶμαι γερός.

Γηρηά--γρηά, γραιᾶ

Γιά--γιά, διὰ

Γιαβάζω--διαβάζω

Γιαβολιά--διαβολιά

Γιαβολεμένο--διαβολεμένον

Γιάβολος--διάβολος

Γιάκος--διάκος

Γιαρό--δυνατόν

Γιασκαλίτσα--διδασκάλισσα

Γιάσκαλος--διδάσκαλος

Μαχαινίσκω ἀπ' ὅ,ω τὸ μά-
τημα μ' ταχὺ γιάσκαλο μ' νὰ
μὲ βγάλ φάινεται

Μανθάνω ἀπ' ἔξω (ἀποστη-
θίζω) τὸ μάθημά μου αὐριον
ὡς φαίνεσθαι ὁ διδάσκαλός μου
θὰ μὲ βγάλη.

Γιατοῖ--γιατὶ, διατὶ

Γιατοῦμ--ἐαυτός μου

Γιατοῦμ--ιδιόν μου

Γιομόνω--γεμίζω ἐκ τῆς Γο-

Γιόμωνα--ἐγέμιζον μῶω

Γιόμωσα--ἐγέμισα

Γιομωμένο--Γεμάτον

Γιόρος--γέρος, γέρων

Μοναστηριοῦ τὸ ἡγούμενος
πολὺ γιόρος ναι.

Ὁ ἡγούμενος τοῦ μονα-
στηρίου εἶναι πολὺ γέρος

Γιορτάζω--εορτάζω

Γιορτσῆ--εορτῆ

Γκάρυσμα--γκάρυσμα

Γκόλφο--κόρφος, κόλπος

Γκρεῦω--γυρεύω, θέλω, ζητῶ

Γκρεύισκα--ἐγύρευον

Γκρέψε--γύρευσε

Γλειμμένο--γλειμμένον

Γλείφω--γλείφω

Γλειψε--γλειψε

Γλείφισκα--ἐγλειφον

Γλείψιμο--γλείψιμον

Γλίστρα--γλίστρα, ὄλισθος

Γλίστρημα--γλίστρημα, ὀλί-
σθημα

Γλιστρῶ γλιστρῶ, ὀλισθαίνω

Γλῶσσα--γλῶσσα μέλος τοῦ
σώματος καὶ διάλεκτος

Γνεύω--γνεύω, νεύω

Γνέψιμο - γνέψιμον, νεύσις

Γνώω - ἐξυπνῶ

Γνόισκα ἐξύπνου

Ἐγνώσα - ἐξύπνησα

Ἄς χύρας τὸ κρούσιμο ἔγνωσα καὶ πετάστα ἄς τὸ στρώσιμ' κάτω.

Ἀπὸ τὸ κρούσιμον τῆς θύρας ἐξύπνησα (μὲ ἔφερε εἰς εἰς γνῶσιν) καὶ πετάχθηκα κάτω ἀπὸ τὸ στρώμα μου.

Γόνατο - γόναιον

Γονατίζω - γονατίζω

Γονάτισμα - γονάτισμα

Ἰοράζω - ἀγοράζω

Ἰόρασα - ἡγόρασα

Ἰόρας - ἀγόρασον

Ἰοράζω καὶ πουλῶ ὅτι καὶ ἂν εὕρω.

Ἰοράζω καὶ πουλῶ ὅτι καὶ ἂν εὕρω.

Γοροῦχ - ἀγουρίδα

Γομβάνα - αὐγομάνα

Γομβι - κοίλωμα, (ιρύπα) γῆς

Γουλι - γουλι, καυλὸς καὶ στροφεὺς θύρας

Γούλωμα - γλύτωμα

Γουλτώνω - γλυτώνω

Γούλωσα - ἐγλύτωσα

Ἄπ' ἐτὸ τὸ ὄργο πολὺ κουράστη πότε νὰ γουλτώσ' καὶ ἐγὼ δὲν τὸ ξεύρω.

Ἄπ' αὐτὴν τὴν δουλειά, ἔργον) πολὺ κουράσθηκε πότε θὰ γλυτώσῃ καὶ ἐγὼ δὲν τὸ ἡξεύρω.

Γουμάρ - γομάρ, φόρτωμα

Γούμγουμα - καλαμάρι

Γοῦπα - γούβα, βαθὺ κοίλωμα γῆς

Γουργοῦρ - γούργουλας, γαρ-γαρεὼν, λαιμὸ-

Γοῦρνα γοῦρνα, γρώνη, δεσξαμενὴ

Γουρσάχ - Γοῦσα, πρόλοβος

Γοῦτσα - κουκούτσια

Ἐσπειρα ἀπριουὶ τὰ γοῦτσα καὶ τὸ καλοκαῖρ φύτρωσαν καὶ μεγάλωσαν.

Ἐσπειρα τὰ κουκούτσια τοῦ ἀπιδιου καὶ τὸ καλοκαῖρι ἐφύτρωσαν καὶ ἐμεγάλωσαν

Γραμμένο - γραμμένον

Γράφουμαι - γράφομαι

Γράφτα - γράφηκα

Γραφτὸ - γραφτὸ, πεπρωμένον

Γράφω - γράφω

Πότε καὶ πότε νιτράνισκε ἐροῦ καὶ ἐκεῖ καὶ ἵστα γόνατα τ' ἀπάνω γράφισκε ἵσ' ἓνα ἄσπρο καὶ παχὺ χαρτὶ

Κάποτε ἔβλεπε (ἐντράνιζε) ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐπάνω ἵστα γόνατά του ἔγραφε ἵσ' ἓνα ἄσπρο καὶ χονδρὸ χαρτί.

Γράψιμο - γράψιμον

Γρηκῶ - γρηκῶ, καταλαμβάνω

Γρηῖα - κατάλαβα

Γιουβοῦρα - γυιοβόρος

Γυλικιά - γλυκά, γλυκέως

Γυλικιάζω - γλυκαίνω

Γυλικὺ - γλυκὺ

Γυναικωνίτης - γυναικωνίτης

Ἐκκλησ.

Γυρίζω - γυρίζω, ἐπιστρέφω καὶ στρέφω - γέρνω

Γύρσα - ἐγύρσα

Τὸ ὄλιος μᾶς φαίνεται ἵσ' ἂν νὰ γυρίσ' τὸ οὐρανὸ καὶ ὃν μᾶς φωτίζ' ἔχοιμ' μέρα καὶ ὃν χάνεται ἔχοιμ' νύχτα

Ὁ ἥλιος μᾶς φαίνεται ὡς νὰ γυρίσῃ τὸν οὐρανὸν καὶ ὅταν μᾶς φωτίζει ἔχομεν ἡμέραν καὶ ὅταν χάνεται ἔχομεν νύχτα.

Γύρισμα - γύρισμα, ἐπιστροφή

Γυρισμένο - γυρισμένον

Δ.

Δαδι - δαδι

Δαιμονικὸ - δαιμονικόν, δαιμονισμένον

Δάκνω - δάκνω, δαγκάνω

Ἰδακα - ἐδάγκασα

Δάκε - δάγκασε

Δάκρυ - δάκρυ, δάκρυον

Χριστοῦ καὶ Παναγίας τὸ ἱκόνισμα ὁμπρὸ ἀστεναριοῦ ἀδελφὸ γονάτισε καὶ μὲ δάκρυα παρακάληνε νὰ γιαιρῶσιν τ' ἀδελφὸ τ'.

Ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀρρώστου εἰς τὸ εἰκόνισμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας προστά ἔγονάτισε καὶ μὲ δάκρυα παρακαλοῦσε νὰ τὸν ιατρεύσιν. Δάκρυσμα - δάκρυσμα, ἐκροή δακρύων

Δέσκα - Αὐτίκα, πάραυτα

Δικιμένο - πανδρεμμένον

Δικιοῦμαι - ὑπανδρεύομαι

Δακρύζω - δακρύζω

Δακρυσμένο - δακρυσμένον

Δανείζομαι - δανείζομαι

Δανείστα - δανείσθηκα

Δανείζω - δανείζω

Δανεικὰ - δανεικὰ

Δαντέλλα - δαντέλλα, τρίχα-πτον

Δαυλι - δαυλὸς

Δαχτυλ δάκτυλος

Κοντύλσα καὶ πραγματοποιῶ τὸ δαχτυλ ξέβη καὶ πονῶ ἄσχημα.

Κοντύλσα (σκόνταψα) καὶ ὁ δάκτυλος τοῦ ποδιοῦ μου βγήκε καὶ ἄσχημα πονῶ

Δαχτυλίρα - δακτύλιον

Δεῖξιμο - δεῖξιμον

Δείχνω - δείχνω, δεικνύω καὶ

Ἰδειξα ἔδειξα διδάσκω

Δεῖξε - Δεῖξον

Δέκα φορὰς - δεκάκις

Δεκάρι - δεκάρι (μονέδα)

Δεκανίκ - δεκανίκι

Δέμα - δέμα, δεμάτι

Δεμένο - δεμένον

Δέν - δέν μορ. ἀρν. οὐδέν

Δένουμαι - δένομαι

Δέστα - δέθηκα

Δένω - δένω

Ἰδενα - ἔδενον

Ἰδεσα - ἔδεσα

Δέσε - δέσε

Τὰ ἡμῖα μ' γιομώχων ὡς νὰ τὰ δέσω μὲ ἡμῖα σιλωμένο ἵσ' ἡμῖα.

Τὰ ἡμῖα μου ἐγέμισαν αἷμα θὰ τὰ δέσω μὲ ἡμῖα μουσκεμμένο ἵσ' ἡμῖα.

Δεργιά - τῶρα

Δεργανό — τωρινό
Δέρμα — δέρμα
Δερπὰν — δρέπανον
Δέσιμο — δέσιμον
Δέσκα — αὐτίκα, τώρα
Δεσπότης — δεσπότης
Δευτέρα παρουσία — δευτέρα
Δέφνε — δάφνη παρουσία
Δζομδζέ — δοίδυξ, κύκηθρον,
μεγάλο κοντάλι δι' ἀνα-
κάτωμα φαγητῶν

Δζουλι — σκυλάκι
Δημογεροντία — δημογεροντία
Διβόλ — δίβολος, σάκκος δί-
στομος

Δυκιοῦμαι — ὑπανδρεύομαι
Δυκίχα — πανδρεύθηκα
Διμί — δίμητο
Δίνω — δίνω, δίδω
Ἐδωκα — ἔδωκα, ἔδωσα
Δῶς — δῶσε
Δίνω λόγος — ὑπόσχομαι
Δίσκος — δίσκος
Διπλανό — διπλανόν
Δίπλωμα — δίπλωμα
Διπλωμένο — διπλωμένον
Διπλώνουμαι διπλώνομαι
Διπλώχα — διπλώθηκα
Διπλώνω — διπλώνω
Δίπλωνα — ἐδίπλωνον
Δίπλωσα — ἐδίπλωσα

Διραποζῶν — δρύφρακτον, κάγ-
κελον
Δόντισι — δόντι

Τὸ ποντισικός 'στὸ στόμα τ'
ἔχ κοφτερά δόντια.

Ὁ ποντικός 'σ τὸ στόμα
του ἔχει κοπτερά δόντια.

Δόξα καὶ Τεοῦ ζουνάρ Οὐ-
ράνιον τόξον

Δοξολογία — δοξολογία
Δοσίματα — δοσίματα, φόροι
Δουγὲν — δοκάνι, Τυκάνη ἐξ
ἧς καὶ τὸ Τουρκ.

Δράνημα — κύτταγμα (ἀπὸ τὴν
ἐντρανος)

Δρανῶ (μᾶλλον ἔντρανῶ) καλὰ
προσέχω. ἐντρανίζω

Χώρανουν τὰ καλὰ μὴ τὰ
ζουλεύης ἔντρανα νὰ ἐνῆς καὶ
σὺ ἴσῃ καὶ ἴκνεια.

Μὴν ζηλεύης διὰ τὰ καλὰ
τῶν ξένων, ἐντρανίζε (κύτταξε)
νὰ γίνῃς καὶ σὺ ἴσῃ καὶ ἐ-
δῶμα δῶμα κείνου

Κατρακυλῶ 'στὸ δῶμα τὸ
κύλινδρον γιὰ νὰ ὀρτώσω τὸ
χῶμα

Κατρακυλῶ 'στὸ δῶμα τὸν
κύλινδρον διὰ νὰ διόρθώσω
τὸ χῶμα.

Ε.

Ἑβδομήντα ἑβδομήκοντα

Ἑγγιμα — ἑγγιγμα

Ἑγκόλιον — ἐγκόλιον (ἀρχιερ).

Ἑγκώμιον — ἐγκώμιον (ἀγίου)

Ἑγὼ — ἐγώ

Ἐγὼ γιὰ — Ἐγὼ γὰρ, ἐγὼ γε,
τὸ κατ' ἐμὲ δὲν θέλω.

Ἐγὼ νὰ (μόνον οἱ ἀραβανιῶ-
ται (ἐπιτεταμένον) κατὰ τὸ ἐ-
μένα — ἐγὼ νὴ ἀπορίας ἐκφρα-

Εἰκόνα — εἰκόνα στικόν

Εἰκόνισμα — εἰκόνισμα, εἰκὼν
Εἰκονοστάσιο — εἰκονοστάσιον

Εἶκος — εἵκοσι

Εἶμαι — εἶμαι

Εἶμαι εἶσαι ἐν καὶ ἴναι

Εἴμεστε εἴστε εἶν καὶ ἴνται

Παρατ. Ἦμουν ἦσουν ἦτουν

Μέλλον Νὰ ἐνῶ — θὰ εἶμαι

προστ. Ἄς ἐνῶ — ἄς ἦνε

προστ. πληθ. ἀρ. Ἄς ἐνοῦν —

Εἶπα — εἶπα, εἶπον ἄς ἦναι

Εἶρα — εἶδα, εἶδον

Ἐκεῖ — ἐκεῖ

Ἐκεῖ τότε — τότε

Ἐκεῖνο — ἐκεῖνον

Ἐκεῖνο τὸ γρηγὰ ἔρριψε τὸ
μωρό μας ἄς τὰ χέρια τ' κάτω
καὶ πέρανε.

Ἐκεῖνη ἡ γρηγὰ ἔρριψε τὸ
μωρό μας ἀπὸ τὰ χέρια της
κάτω καὶ ἀπέθανε

Ἐκιά — οὗτοι

Ἐκετσοῦκ — Μικρούτσικος

Ἐλειψα — ἔλειψα

Ἐμαχα — ἔμαθα

Ἐμεῖς — ἡμεῖς

Ἐμπα — ἔμπα προσ. ἀοριστ. β'
τοῦ ἐμβαίνω (ἱμβαίνω)

Ἐν καὶ δὲν ἴναι — μόλις

Ἐνα — ἔγινα

Ἐνα — ἔνα, ἐν

Ἐνα κανεῖς — κάποιος

Ἐνορία — ἐνορία, συνοικία

Ἐνα ἀληπήκα εἶρε ἡμῶς ἔ-
να πουλὶ ἀπάνω 'στὸ ἴτεν καὶ
γιὰ νὰ τὸ κομπῶς 'καὶ παρ'
ἄς τὸ στόμα τ' τὸ τσουρί τ'.

Μία ἀλωποῦ εἶδε μίαν φο-
ρὰν ἔνα πουλὶ ἐπάνω στὴν ἰτηὰ
καὶ νὰ τὴν γελάσῃ καὶ πάρε

ἀπὸ τὸ στόμα του τὸ τυρί του.

Ἐντερο — ἐντερον

Ἐξαδέλφη — ἐξαδέλφη

Ἐξαδέλφος — ἐξαδέλφος

Ἐξαπτέρυγία — ἐξαπτέρυγα

Ἐξάφαλμος — ἐξάφαλμος

Ἐξέτασι — ἐξέτασις

Ἐξομολόγησις — ἐξομολόγησις

Ἐξομολογίστα — ἐξομολογήθηκα

Ἐπιασε — ἔπιασε

Ἐπιμάνικα — ἐπιμάνικα (ἐκκλ.)

Ἐπιτάφιος — ἐπιτάφιος

Ἐπίτροπος — ἐπίτροπος

Ἐπιχορήγησι — ἐπιχορήγησις

(Δεσπότης)

Ἐπκα — πεποίηκα, ἔκαμα

Τσέπκες — τί πεποίηκες, τί ἔ-

Ἐργάτης — ἐργάτης καμὲς

Τὸ καλοκαῖρ ἄς τὸ ζέστης
καὶ τὸ κούρασι ἐργάτης κά-
χεται 'στὸ σκέρις

Τὸ καλοκαῖρι ἀπὸ τὴν ζέ-
στη καὶ τὴν κούρασιν ὁ ἐρ-
γάτης κάθεται 'στὴν σκιάν.

Ἐργιό — δύο

Ἐργόχειρο — ἐργόχειρον

Ἐροῦ — ἐδῶ

Ἐρχουμαι — ἐρχομαι

Ἐρχόμεον — ἐρχόμενον

Νὰ ἔρτω — θὰ ἔλθω

Ἦρτα — ἦλθα

Ἐλα, ἐλᾶτ — ἔλα, ἐλᾶτε

Ἐρχόμενο — ἐρχόμενον

Ἐσπερινό — ἑσπερινόν

Κερεκὴ τὸ ἑσπερινό τὸ

Ἐκλυσά ἄς τὰ σερνικοὶ καὶ

τὰ ναιῖκες γιομωμένο ἦτουν.

Τὸν ἑσπερινό τῆς Κυριακῆς

ἡ Ἐκκλησία ἦτο γεμάτη ἀπὸ
ἀνδρας (ἀρσενικοὺς) καὶ γυ-
Ἔσθ—σὺ ναῖκας

Ἐτὸ τοῦτος, οὗτος
Ἐτη πολλὰ πολλὰ τὰ ἔτη
Εὐκὴ - εὐχὴ
Εὐλογημένο - εὐλογημένον
Εὐρημα—εὐρημα
Εὐχέλαιο - εὐχέλαιον
Ἐφορεία - Ἐφορεία
Ἐφορος—ἐφορος
Ἐφτά—ἐπτά
Ἐφτάβυζα—ὁ ἔχων ἐπτά βυ-
ζιά, σκύλος

Ἐφτάμηνου ἑπταμηνίτικον
Ἐχασα—ἐχασα
Ἐχτὲς—χθὲς
Ἐχτεσινὸ χθεσινὸν
Ἐχω ἔχω
Ἐχω, ἔχεις, ἔχ' ἔχουμ' ἔχειτ'
ἔχουν Παρ. καὶ ἀοριστ. Εἴ-
χα, εἶχες, εἶχε εἶχαμ' εἶχετ'
εἶχαν. Μελ. Νὰ ἔχω, νὰ ἔχουμ'
Προστ. Ἄς ἔχ', ἄς ἔχουν
Εἰσὲ - εἰσὲ
Ἐωσφόρος—ἑωσφόρος, διά-
βολος

Ζ.

Ζάξω διάγω καὶ κάμνω (ἡ
λέξις εἶναι σύνθετος ἐκ τῆς
Αἰολ. πρόθεσος-ζα ἡ ὁποία ση-
μαίνει διὰ καὶ τοῦ ρήματος
ζῶ, ὥστε διαζῶ—περνῶ τὴν
ζωὴν μου καὶ κάμνω. Ἐνεστ.
ζάξω, ζάης, ζάξ, ζάξουμ, ζά-
γειτ', ζάξουν, Παρ. Ζάγι-
σκα-ες-ε αμ' ετ' αν. Μελ. ἀπὸ
ἄλλην ρίζαν νὰ ποίκω (ποιή-

σω) ἀόρ. ἔπκα, —ἔκαμα προστ
ποῖκε - ποίησε
Τοὶ ζάης—τί κάμνεις
Ζαλίζουμαι—ζαλίζομαι
Ζαλίστα - ζαλίσθηκα
Ζαλισμένο - ζαλισμένον
Ζαμπὰκ - κρινὸς τ.λ.
Ζάνδωμα—τὸ ξύλον ποὺ περ-
νοῦν μεταξὺ τοῦ τοίχου καὶ ὁ-
πισθεν τῆς πρὸς τὸ δῶμα ἀ-
γούσης θύρας πρὸς κατάκλει-
σιν αὐτῆς, σύρτης—ἐπιβλήης, ὁ-
Ζάνω--ζυγίζω χεὺς

Ζεμένο - ζεσταμένον
Ζεμπιλ σπυρίτς τ. λ.
Ζένω - ζένω, ζέω
Ἐξενα—ἔξενον
Ἐξεσα ἔξεσα
Ζέον - ζέον (Ἐκκλ.)
Ζεστά - ζεστά, θερμῶς
Τὰ λαλάγγια ζεστά ζεστά
καλὰ τρωγίζονται
Τὰ λαλάγγια ζεστά ζεστά
καλὰ τρώγονται.
Ζέριξε—ισόγαιον δωμάτιον
(ἴσως ἐκ τοῦ περσ. ζίρ-ι-
ζεμήν, κατὰ γῆς

Ζέστης—ζέστη
Ζεστό—ζεστόν
Ζευγὰρ---ζευγάρι
Ζεύγλη---ζεύγλη
Τὸ ζεύγλη ζολμόνσα το
στο χωράφ' κάλδεψε στο ἄλο-
γο καὶ ἄμμα φέρ' το
Τὴν ζεύγλην ἐλησιμόνησα
στο χωράφι καβαλίκευσε τὸ
ἄλογο καὶ πήγαινε φέρε τὴν
Ζῆνα---ζῆνα

Ζολμονῶ---λησιμονῶ
Ζολμόνσα---ἐλησιμόνησα
Ζούλεια---ζηλεία
Ζουλιάρης---ζηλιάρης
Ζουλεύω---ζηλεύω
Ζούλεψα---ἐξήλεуса
Ζουλούπ---τολοῦπα, τολύπη
Ζουμερό---ζουμερόν
Ζουμὶ---ζουμὶ, ζωμὸς
Ζουμπούλ---ὕακινθος τ.λ.
Ζουνάρ---ζουνάρι, ζώνη
Τὰ μέσα τ' ἦσαν δεμένα μὲ
ἓνα μέγα καὶ πλατὺ ζουνάρ.
Ἡ μέση τοῦ ἦτο δεμένη
μὲ ἓνα μεγάλο καὶ πλατὺ ζου-
Ζουποῦν---φόρεμα νάρι.

Ζύγι---ζύγι, ζυγαριὰ
Ζαμένο---ζυγισμένον
Ζυμάρ---ζυμάρι
Ζυμόνω---ζυμόνω
Ζύμωσα---ἐζύμωσα
Ζυμωμένο---ζυμωμένον
Ζωγράφος---ζωγράφος
Ζωγραφισμένο---ζωγραφισμένον
Τὰ κονίσματα ὥμορφα ζω-
γραφισμένα ἔναι τὸ ποιοὺ ζω-
γράφος τὰ ἔσκει;

Τὰ εἰκονίσματα ὥμορφα
ζωγραφισμένα εἶναι ποιὸς ζω-
γράφος τὰ ἔκαμε;
Ζωντανεύω---ζωντανεύω
Ζωντάνεψα---ἐζωντάνευσα
Ζώνομαι---ζώννυμαι
Ζώστα---ἐζώσθη
Ζωσμένο---ἐζωσμένον
Ἠγούμενος—ἡγούμενος
Ἡμαρτον—Ἡμαρτον
Ἡμερο - ἡμερον

Η

Ἡμιᾶς - μίαν φορὰν
Ἡμικύκλιον—ἡμικύκλιον
Ἡμσο—ἡμισυ (Σχολ.)
Ἡρχεῖα—θεία
Ἡρχεῖα μ' ἐτὸ τὸ βδομάρα
δὲν νὰ βρεχῇ, στο σπίτσι τ'
νὰ ἔρση σέμας
Ἡ θεία μου αὐτὴν τὴν ἐβ-
δομάδα δὲν θὰ εὐρεθῇ στο
σπίτι της θὰ ἔλθῃ εἰς ἡμᾶς.
Ἡσυχο—ἡσυχο
Ἡῦρα ηῦρα
Ἡψα—ἀναψα

Θ

Θεοφάνεια - Θεοφάνεια
Θυμιάζω - θυμιάζω
Θυμίαμα - θυμίαμα
Θυμιατό - θυμιατόν
Ἡ προφορὰ τοῦ θῆτα πλη-
σιάζει πρὸς τὸ ταῦ

Ι

Ἰδρωμα - ἰδρωμα
Ἰδρωμένο---ἰδρωμένον
Ἰδρώνω---ἰδρώνω
Ἰδρωσα---ἰδρωσα
Ἰδρὼς---ἰδρὼς
Τὸ ἰδρὼς ἀπὸ πάνω μ' τρέ-
χει, σὰν τὸ νερὸ γκεύω νὰ
μεταλλάξω τὸ μέτσι μ'
Ἡ ἰδρὼς τρέχει ἀπὸ ἐπάνω
μου, σὰν τὸ νερὸ θέλω (γυ-
ρεύω) νὰ ἀλλάξω τὸ ὑποκάμι-
σό μου.
Ἰοῦ---Ἰοῦ, Ἐπιφ. Πόνου ἄχ
Ἰπουπούκα---Ἐποψ, Κουκκλο-
πετεινὸς

Ἱερὸν---Ἱερὸν, Ἁγίον Βῆμα
Ἱερουσαλήμ---Ἱερουσαλήμ
Ἱτὲν---Ἱτηά

Κ

Καβαλίνα---καβαλίνα, κανθίς
(κόπρος ὄνου)

Καβάλ'---καβάλη (αἱ τέσσαρες
ἐσχατιαὶ τῶν πρασιῶν τῶν
ἀγρῶν—εἶναι ὀλίγον ὑψηλό-
τεραι τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν
τὰ προχώματα ταῦτα λέγονται
καβάλ' ἀπὸ τὴν καβάλην—κα-
μήλαν ἢ καβαλλάρην—τῆς κι-
θάρας ἢ ὁποία ἀνυψώνει τὰς
χορδὰς.

Καγίζω καὶ καρίζω---καθίζω
Κάγισα---κάθισα

Κάγισμα---κάθισμα

Κάγκελλα---κάγκελλα

Κάθισμα ψαλτηρίου---κάθισμα

Καί---σύνδεσμι συμπλ.,

Καῖσι---γλυκοπύρινον βερύ-
κοκκον

Κακὰ---ἀποπάτημα νηπίων

Κάκα---γιαγιά, κοκύαι

Κάκαμ' ἔδωκέ με τὸ κλει-
ρι καὶ παρήγγειλέ με νὰ μὴ
φοβηθῶ ὥσπου νὰ ἔρτη.

Ἡ γιαγιά μου μὲ ἔδωκε
τὸ κλειδί καὶ παρήγγειλε νὰ
μὴ φοβηθῶ ὥσπου νὰ ἔλθῃ.

Κακαμᾶς---κοκκινάδα, ἐρύθημα

Κακαρίζω καὶ κακανίζω καὶ
κακαρίζω

Κακανίζω---κακχαράζω

Κακάνισμα---κακάνισμα

Κακὸ---κακὸν

Κακοψυχὰ---κακοψυχία, ἄση
Καλὰ---καλὰ, καλῶς
Καλὰ-καλὰ---ὀλοτελῶς
Καλανδὰρ---καλανδάριον, ἡμε-
Κάλανδα---κάλαντα ρολόγιον
Καλὰρ---καλάθι

Ἰανεῖς ὃν δὲν ἦτουν ἀνοιξε
τὸ καλὰρ γιὰ νὰ μάχῃ τοῖς ἐχ'
ἀπέσω τ' καὶ τὸ πουλί ποὺ
ἦτουν κρυμμένο ἔφυγε.

Ὅταν δὲν ἦτο κανεῖς ἀνοι-
ξε τὸ καλάθι διὰ νὰ μάθῃ τί ἔ-
χει (ἔσω) μέσα του καὶ τὸ πουλί
ποὺ ἦτο κρυμμένο ἔφυγε.

Κάλδεμα---καβαλίζευμα

Καλδεύω---καβαλίζεω

Κάλδεμα---ἐκαβαλίζεον

Κάλδεψε---καβαλίζευσε

Κάλεσμα---προσκάλεσμα

Καλεσμένο---προσκαλεσμένο

Καλεύρι---καλεύρα (γιεμενιά)

Καμηλαύκι---καλημαύκι

Καλημέρα---καλὴ ἡμέρα

Καληνύχτα---καληνύχτα

Καλησπέρα---καλὴ ἑσπέρα

Καλλίγι---πέταλον

Ἡῦρα τρία καλλίγια γκρεύω
ἀκοῦμ ἓνα νὰ ἐνοῦν τέσσαρα
γιὰ νὰ καλλιγώσω τὸ ἄλογο μ'

Ἡῦρα τρία πέταλα θέλω ἀκό-
μη ἓνα νὰ γίνουν τέσσαρα διὰ
νὰ πεταλώσω τὸ ἄλογο μου.

Καλλίγωμα---πετάλωμα

Καλλιγώνω---καλλιγώνω, πε-

Καλὸ---καλὴν ταλώνω

Καλόγερος---καλόγερος, καλό-

Καλόγερα---καλογραῖα γηρος

Καλοκαῖρ, καλοκαίριον

Καλοκαιρινὸ---καλοκαιρινὸν
Καλοξημέρωμα---καλοξημέρω-
Καλοπερνῶ---καλοπερνῶ μα
Κάλος---κάλος, τύλος
Καλοτρεμμένο---καλοθερμμένο
Καλοτριμμένο---καλοτριμμένο
Καλοψημένο---καλοψημένο

Καλύβ---καλύβα

Κάληνα---προσεκάλουν

Κάλες---προσκάλεσον

Καλῶς ἦρτες---καλῶς ἦλθες

Καλῶς ὦρσες---καλῶς ὠρises

Καλῶς ὦρσες τὸ χελιδόν

μας ποῦ ρε ἦσουν ὡς δεργιά;

Καλῶς ὠρises τὸ χελιδόνι

μας ποῦ δὲ ἦσουν ἔως τώρα;

Καλῶ---Καλῶ, προσκαλῶ

Καλωσύν---καλωσύνη

Κάμαρα---κάμαρα, αἵθουσα

Καμάρα---καμάρα, ἀψὶς θόλος

Καμάρωμα---νύσταγμα.

Καμαρώνω---νυστάζω

Καμάρωνα---ἐνύσταζον

Καματερὸ---καματερόν, ἐργα-

Καμὴλ---καμὴλα τικόν

Τεοῦ καμὴλ---ἀκρίδα (θεοῦ κά-
μηλος

Καμιομμάτιας---κάμινυσε

(κλείσε) ἱμάτιασο

Καμώματα---ὑποκρισίαι

Καμωμένο---καμωμένο, κατα-

σκευασμένο.

Καμμένο---καμμένο, καμμένο

Καμμόνω---καμμόνω(κλείω) τοὺς

ὀφθαλμοὺς

Κ'άμιμονα---ἐκάμινον

Κ'άμμωσα---ἐκάμινωσα

Κάμωμα---κλείσις ὀφθαλμοῦ

Καμπάνα---καμπάνα, κώδων
Καμπαναρεῖδ---κωδωνοστάσιον
Καμπούρης---καμπούρης
Καμπουριάζω---καμπουριάζω
Κανδήλ---κανδήλα
Κανδηλάφτης κανδηλανάφτης
Κανέλλα---κανέλλα.

Κανεῖς---κανεῖς

Κανίνα---κανένα

Κανίσκι---δῶρον δι' ἀποθαμέ-

Καννὶ---καννίον νους

Κανναβάτσο---καναβόπανον

Κανόνα---κανόνα, ποινὴ ἐκ-

κλησιαστικῇ

Καπακῶνω---καπακῶνω, σκε-

πάζω

Καπαμᾶς---καπαμᾶς, πικτόντ.λ.

Καπλαδίζω---ὑπογράφω τ. λ.

Κάπνη---καπνοδόχη

Ἀπάνω σ' ἓνα κάπνη στέ-

κεται ἓνα Τεοῦ πουλί μὲ ψελά

πράγια μὲ μέγα γουργούγι καὶ

μακρὸν μύτα ἂν ἔμπορeis μάχε

τς' ἐν πουλιοῦ τὸ ὄνομα;

Ἐπάνω εἰς μίαν καπνοδό-

χην στέκεται ἓνα Θεοῦ πουλί

μὲ ὑψηλὰ πόδια, μὲ μεγάλον

λαιμόν καὶ μακρὸν ῥάμφος. ἂν

ἠμπορῇς μάθε τί εἶναι τὸ ὄνο-

μα τοῦ πουλιοῦ;

Καπνίζω---καπνίζω, ἀναδίδω

καπνόν.

Κάπνισμα---κάπνισμα

Κάππα---κάππα, χλαῖνα

Καραβίνα---καραβίς

Καράξα---κόραξ

Καρεβοῦν---κάρβουνον ἀπὸ κλή-

ματα διὰ θυμιατὸ

Καρδιά---καρδιά καὶ στόμαχος
 Κύρουμαι καὶ κάχουμαι---κά-
 θημαι καὶ κατοικῶ
 Καχόμενον --ἐκαθήμην
 Ἐκατοσα---ἐκάθησα
 Καρύγι---καρύδι καὶ καρυδέα
 Καρυγιουτσόφυλλιο---καρυδό-
 τσεφλον
 Καρφίτα---καθρέπτης
 Καστρενός---καστρενός, ἀστὸς
 Κάστρο---κάστρον, φρούριον
 Κάτα καὶ πισίκα---γάτα πισί-
 Καταιβάζω-καταιβάζω κα
 Καταίβαζα---ἐκαταιβαζον
 Καταίβας---καταίβασε
 Ἄς καταίβας---ἄς καταίβαση
 Καταίβασμα---καταίβασμα
 Σὲ ψιλὸ σπὶς μὴ κάχεσαι
 ἄλλη μιᾷς τὸ ἀναίβασμα τ'
 καὶ καταιβάσμα τ' κουράζεσε.
 Σὲ ὑψηλὸ σπῖτι μὴν κάθε-
 σαι ἄλλην φορὰν ἢ ἀνάβασίς
 του καὶ τὸ καταιβάσμα του
 σὲ κουράζει.
 Καταιβασμένο---καταιβασμένον
 Καταιβαίνω---καταιβαίνω
 Καταίβα---καταίβηκα καὶ κατά-
 Κατακάτω---κατωτάτω βαινε
 Κατακώλσα---ἐδίωξα, ἐμπόδισα
 Ἄς κατακώλυσ'---ἄς διώξη
 Κατάρα---κατάρα
 Κατακωλῶ---κατακωλύω, πα-
 ρεμποδίζω, διώχνω (*)
 Κατάνομος---κατάνεμος, κα-

τήνεμος, ἐκτεθειμένος εἰς τὸν
 ἄνεμον
 Καταπατσῶ---καταπιάνω, ράφ
 τῷ ἀρηῶ
 Καταρηοῦμαι---καταρῶμαι
 Καταρροή καὶ καταβασία---συ-
 Καταρράχ'---καταρράκτης νάχι
 Κατέφλο---σκαλοπάτι καὶ κα-
 τώφλιον
 Κατούρημα---κατούρημα
 Κανουρῶ---κατουρῶ οὐρῶ
 Κατούρσα---ἐκατούρησα
 Ἄς κατούρησ'---ἄς κατουρήσῃ
 Κατρακὺλ---κύλινδρος
 Κατρακυλῶ---κατρακυλῶ
 Κατρακόσκινο---κόσκινα ψιλὸ
 Κατσαρὰ---κατσαρά σγουρά
 Κατσιάζω---δυσεκπλύνω
 Κατσιασμένο---δυσέκπλυτον
 Τὰ μαλλιὰ τ' κατσιασμέναν-
 ται μὲ τὰ μέρες γκρεύουν λού-
 σιμο.
 Τὰ μαλλιὰ της εἶναι δυσέκ-
 πλυτα μὲ ταῖς μέρες θέλουν
 λούσιμον.
 Καύτω---καίω, ἐκαίω
 Καχαιρῶ---καθαρίζω
 Καχαίρηνα---ἐκαθαρίζον
 Καχαίρσε---καθάρισε
 Κάτω---κάτω
 Καυκί---καυκί
 Κάψιμο---κάψιμον
 Κάυμα---καῦμα, καύσιμον
 Καυτερό---καυτερόν, καυστικόν

Καύσει---καίει
 Κάχη---ἐκάχη
 Κεῖμαι---κεῖμαι
 Κεῖμαι, κεῖσαι, κεῖται
 Κεῖμεστε, κεῖστε, κεῖνται
 Κεῖμουν (σκοίμην). Κεῖσουν,
 Κεῖτουν
 Κεῖμασται (εκοίμεθα) Κεῖστε,
 Κεῖσαν
 Κελετεύω ἢ γκελετεύω---κε-
 λαδέω, συνομιλῶ
 Κελλάρ---κελλάρι, ὀψυφυλάκιον
 Κελλί---κελλί
 Κελλικ---καλλίγι, σάνδαλον πέ-
 διλον
 Τὸ κελλίκι μ' πάληωσε νὰ
 τὸ δώκω νὰ τὸ ράψουν καὶ
 τέκουν ἓνα μπάλωμα.
 Τὸ πέδιλόν μου ἐπάκαιωσε
 θὰ τὸ δώσω νὰ τὸ ράψουν καὶ
 βάλουν (θέσουν) ἓνα μπάλωμα.
 Κεληκ---Τὸ ἄνωθεν τῆς θύ-
 ρας μάνδαλον

Κενήργια---Τώρα
 Κέντημα---κέντημα
 Κεντημένο---κεντημένον
 Κέντημα---νυγμὸς
 Κεντοῖρ---κέντρον καὶ τσου-
 Κεντῶ---κεντῶ κνίδα
 Κέντηνα---ἐκέντων
 Κένσα---ἐκέντησα
 Κερεκή---Κυριακή
 Μεγαλκερεκή Μεγάλη Κυρια-
 κή, Πάσχα
 Κεραμίτζια---κεραμίδια
 Κεράσια---κεράσια καὶ κερα-
 Κέρατο---κέρατον σέαι
 Τὸ πρόβατο καὶ τὸ βῶρ ὅστα

κεφάλια τουν ἔχουν ἀπ' ἐριού
 κέρατα καὶ φτοιὰ.

Τὸ πρόβατο καὶ τὸ βῶδι
 ὅστα κεφάλιά των ἔχουν ἀπὸ
 δυὸ κέρατα καὶ αὐτιά.

Κερερ---ἀχοῦρι
 Κερί---κερί, κηρίον
 Κερκελ---κερικέλλα, κιοκέλλα,
 σκουλαρίκι

Κεφάλ---κεφαλή, κεφάλι

Κηρηάς---κρέας

Ὅρνιχιον τὸ κηριᾶς ἄς οὐ-
 λα τὰ κηργία τα ἀκοῦμι τυ-
 φερὸ ναι.

Τὸ κρέας τῆς ὀρνιθος εἶναι
 τρυφερώτερον ὄλων τῶν κρεά-
 των.

Κηρίκα---πῶλος, ὄνου

Κι ἄμι---καὶ ἄμμε, ἄμμε

Κι ἄν---κᾶν, καὶ ἄν

Κιόλας---κιόλας

Κιορτέρ---κοφτοῦρι, κοπτάριον
 ἀπόβρασμα γλεύκους, μουστό-
 ητα

Κιοφτές---κιοφτές, ἐσικὸς τ. λ.

Κιουλουβέστρα---κάνθαρος

Κιουλουτσούκια---κουλήκια,

Κιοφοῦν---κοφίνι, κουλούρια

Κιχάρ---κεριθάρι καὶ τὸ πρή-
 ξιμον τοῦ κανθοῦ

Κλαδευτήρ---κλαδευτήριον

Κλαίω---κλαίω

Κλαῖισκα---ἐκλαιον

Κλαῖψε---κλαῖψε

Κλαῖμα---κλαῖμα, κλαῖμα

Κλαμμένο---κλαμμένον

Κλάρεμμα---κλάδευμα

Κλαρεμμένο---κλαδευμένον

(*) Ἡ συντομία ἀρκεῖται λέξεις ἀποβάλλουν τὸ ἐν φωνήν των ἢ καὶ
 αὐτὴν τὴν εἰσφθογγὴν των. Π. χ.: ἀγοράζω=γοράζω. Ἐβίς=μάϊα=βίς=μάϊα,
 κατακωλύω=κατακωλῶ, κυλίω=κυλῶ, κολούω=κολῶ κ. ἄ.

Κλαρεύω - κλαδεύω
 Κλάρεψα--ἐκλάδευσα
 Κλαριά--κλαριά--κλαδιά
 Κλαψιάρης--Κλαψιάρης
 Κλάψιμο--κλάψιμον, κλαύσι-
 Κλεμμένο--κλεμμένον μον
 Ἄτο τὸ κάπτα κλέφτης ἔχ-
 το κλεμμένο ἀπὸ ἑνα σερνικὸς
 Αὐτὴν τὴν κάπτα (χλαῖναν)
 ὁ κλέπτης τὴν ἔχει κλεμμένην
 ἀπὸ ἑναν ἄνδρα (ἀρσενικόν)
 κλέφτης--κλέπτης
 Κλέφτω καὶ κλέβω--κλέπτω
 Κλέφτισκα--ἐκλεπτον
 Κλεψιμὸν--κλεψιμὸν, κλοπι-
 Κλέψιμο--κλέψιμον μαῖον
 Κλειρὶ--κλειδί
 Κλειρώμα--κλειδωμα
 Κλειρωμένο--κλειδωμένο
 Κλειρώνω--κλειδώνω
 Τὸ χύρα μὲ τὸ κλειρὶ καλὰ
 κλειρῶσ' τὸ ἀνοιχτὸ μὴ τὸ
 βαίνει.
 Τὴν θύρα μὲ τὸ κλειδί κα-
 λὰ κλείδωσέ τὴν ἀνοιχτὴν μὴν
 τὴν ἀφήνεις.
 Κλείσιμο=κλείσιμον
 Κλειστὸ--κλειστὸν
 Κλῆμα--κλῆμα
 Κλινίσκω--κλίνω, γέρνω
 Κλίνισκα--ἐκλινον
 Ἐκλίνα--ἐκλίνα
 Κλώω--κάννω περίπατον
 Κλουσά--Ἐκκλησία
 Πλύχη, χτενίστη φόρεσε τὰ
 καλὰ τ' καὶ ἔτρεξε ὁρτὰ ὅτὸ
 κλουσά.

Πλύθηκε, χτενίσθηκε, φόρε-

σε τὰ ἑορτάσιμά του καὶ ἔτρε-
 ξε κατ' εὐθείαν εἰς τὴν Ἐκ-
 κυησίαν.

Κλώσιμο περίπατος
 Κλωσμένο--κλωσμένον
 Κλωστή--κλωστή
 Κλωχάρ καὶ κλουχάρ κλω-
 θάρι

Κλωχαρίζω--κλωθογυρίζω
 Κλωχάρισμα--κλωθογύρισμα
 Κοιμητὴρ--κοιμητήριον
 Κοίμισμα--κοίμισμα, κοίμημα
 Κοιμισμένο--κοιμισμένον καὶ
 ἀργοκίνητον

Κοιμοῦμαι--κοιμοῦμαι, κοι-
 Κοιμήχα--κοιμήθηκα μοῦμαι
 Κοιμίζω--κοιμίζω

Κοιμίζω τὰ μικρὰ ὅτὸ πλυ-
 μένο καὶ τυφερὸ στρώσι του.

Κοιμίζω τὰ μικρὰ ὅτὸ πλυ-
 μένο καὶ τρυφερὸ στρώμα των.
 Κοινωνία--Κοινωνία, Μετάλη-
 Κοινωνικὸ--κοινωνικὸν ψις
 Κοινωνῶ Μεταλαμβάνω τῶν
 Ἀχράντων Μυστηρίων

Κοινῶσα--ἐκοινώνησα
 Κόκκαλα--κόκκαλα
 Τὰ κόκκαλα τ' φαινέχαν--ἐλί-
 Κοκῶνα--κοκῶνα γνεψε
 Κοκωνήτσα--κοκωνήτσα
 Κολάν--κολάνι, γίγλα, ὑπό-
 ζωμα ἵππου καὶ ὄνου

Κόλλα--κόλλα
 Κολλαρισμένο--κολλαρισμένον
 Κολυμβήτρα--κολυμβήτρα
 Κολῶ--κολούω (Οἱ ἐπιβαίνον-
 τες ἱππευσίμων ζώων ἢ οἱ ὁ-
 δηγοῦντες ἀπλῶς διάφορα ζῶα

ὅταν θέλωσι νὰ φθάσουν εἰς τὸν
 πρὸς ὃν ὄρον ταχύτερον κεν-
 τῶσι τὰ ζῶα αὐτὰ ἢ κράζοντες
 ἀναγκάζουσι νὰ ἐπιταχύνωσι
 τὸ βάδιμά των. Ἡ καταναγ-
 καστικὴ αὐτὴ ἐπιτάχυνσις ἐκ-
 φράζεται διὰ τῆς λέξεως Κολῶ
 ὡς ἐπὶ παραδείγματι: Κόλσα
 τ' ἄλλο μ' γιὰ νὰ σὲ συφτά-
 σω--Ἐκόλουσα τὸ ἄλλο γό μου
 διὰ νὰ σὲ προφθάσω.

Κόφλα--κόλλυβα
 Κολῶ--ὁδηγῶ ζῶον διὰ βοῆς
 καὶ κεντήματος

Κολῶκα--κλῶσσα
 Κολῶνα--κολῶνα, στύλος
 Κόμματα--ἀποκόμματα, βοῦ-
 κες καὶ φατρία

Κομμένο--κομμένον
 Κομπώνω--γελῶ, ἀπατῶ
 Κόμπος--κόμπος, κόμβος καὶ
 σταγῶν

Κονδύλ--κονδύλι, γραφίς
 Κονίγι--κόνιδα
 Κονόνω--κενόνω
 Κόνωσα--ἐκένωσα
 Κοντὰ--κοντὰ, πλησίον

Ἄμα εὗρης κανίνα σπόρος
 καλεῖς κοντὰ σ' τὰ μικρὰ σ' μὲ
 τὸ κακάνισμα ἔς.

Εὐθὺς ὡς εὗρης κανένα
 σπόρον προσκαλεῖς κοντὰ σου
 τὰ μικρὰ σου μὲ τὸ κακάνι-
 σμά σου.

Κοντεύω--κοντεύω, πλησιάζω
 Κοντὸ--κοντόν, βραχὺ
 Κοντοφῶς--κοντόφωτος
 Κοντούλημα--σκόνταμμα

Κοντσυλῶ--σκουντοφλῶ, κον-
 Κόνωμα--χύσιμον δουλῶ
 Κονώνω--χύνω
 Κοπανίζω--κοπανίζω--ιγδίξω
 εἰς τὸν ὄλμον

Κοπάνισμα--Τρίψις
 Κόπανος--κόπανον
 Κόπημα--κόπημα, κόψιμον
 Κόπριγια--κόπρος
 Κόπτσα--κόπτσα, θηλυκοτήρι
 Κόρ--κόρη, θυγάτηρ
 Κορδέλλα--κορδέλλα
 Κορῆς--κορίτσι

Κορίτσα--παιρίτσα--κορίτσι ἢ
 παιδί, χαμόμηλον (παίγνιον διὰ
 τοῦ ὁποίου ἐμάντευον περὶ τοῦ
 γένους τοῦ τεχνησομένου βρέ-
 φους μαδῶντες φύλλον πρὸς
 φύλλον τὸ ἄνθος τοῦ χαμο-
 μήλου καὶ τὸ τελευταῖον φύλ-
 λον ἂν συνέπιπτε εἰς τὸ ὄνο-
 μα παιρὶ ἀγόρι θὰ ἐγεννᾶτο
 ἀγόρι ἂν δὲ εἰς τὸ ὄνομα κο-
 ρῆς--κορίτσι θὰ ἐγεννᾶτο κο-
 ρίτσι διὸ καὶ τὸ χαμόμηλον
 ὠνομάζετο κορίτσια--παιρίτσια.
 Κορκονὸς--κορκάνος, πετεινὸς
 Κορκότης--κορκοῦτι, ἀθήρα
 Κορόκος--κρόκος ὡν καὶ βά-
 λανος

Κορῶνα--κορῶνα, στέφανος
 Κὸς--κότσι ποδιῶ
 Κοσκινίζω--κοσκινίζω
 Κοσκίνισμα--κοσκίνισμα
 Κόσκινο--κόσκινον
 Κόσμος--κόσμος καὶ πληθος
 λαοῦ
 Κοτσάν--κοτσάνι
 Κοτσεινὰς--σκοτεινὰ

Κοτσεινιάζ — σκοτεινιάζει

Κοτσεινιάσε ἔνε ἄλλο νύχτα
ἄς ἄμμ' φοβούμεστε μονάχα
μας ἔμεστε.

Σκοτεινιάσε ἔγινε πιά νύχτα
ἄς πᾶμε φοβούμενα μονάχοι
εἴμαστε.

Κοτσεινιάσμα — σκοτεινιάσμα
Κουκκούλα — κουκκούλα, λόφος
Κόφτω — κόφτω, κόπτω
Κόφτισκα — ἔκοπτον
Κόπει καργιά μ' — ἐκόπη ἡ καρ-
διά μου — ταράχθηκα

Κοψίματα — κοιλόπονος

Κόψιμο — κόψιμον

Κουβάλημα — κουβάλημα

Κουβαλῶ — κουβαλῶ, μεταφέρω

Κουβάληνα — μετέφερον

Κουβάλσα — μετέφερα

Τὸ ὄρφανὸ ἀστὸ δὲν ἔχ κα-
νίνα μανάχοι φουκάλεσε τὸ
σπίς πὺν κάχεται καὶ κουβάλ-
σε μὲ τὸ ρέχη τ' ἄς τὸ φου-
ρὸν τὰ ψωμιὰ.

Τὸ ὄρφανὸν ἐπειδὴ δὲν ἔχει
κανένα μόνον τοῦ ἐσκούπισε
τὸ σπίτι πὺν κάθεται καὶ κου-
βάλησε μὲ τὴν ράχην τοῦ ἀπὸ
τὸν φουρνον τὰ ψωμιὰ.

Κουβάρ — κουβάρ

Κουβᾶς — κουβᾶς, ἀντλήμα

Κουβούκλι — κουβούκλιον

Κουκκί — κουκκί, κοκκίον

Κουκλα — κουκλα

Κουκκος — πρωτόγαλα ζώων
ἐκ τῆς κοκκώδους
ύφης καὶ κόκκυς

Κουκουβάγια — κουκουβάγια

Κουκκούλωνω — ἐπικαλύπτω

Κουκκούρ — κουκουσάλι, χάλαξα

Κουλάκ — κουλοῦκι, σκυλάκι

Κουνί καὶ κανάτα — κουκοῦμι

πήλινον ἀγγεῖον δι' ὕδωρ

Κουπα — κουπα, ποτήριον καὶ

— κύφωμα

Κουπανίζω — δέρνω, κοπανίζω

Κουπάνισμα — δάρσιμον

Κουπόνω — χύνω

Κουπουρηά — σωρὸς κόπρου,

Κούρβα — πόρνη ἀναγκαῖον

Κουρτῶ — καταπίνω

Μὲ τὸ γουργούγι μ' κουρτῶ

τὸ νερὸ καὶ τὸ γάλα.

Μὲ τὸν λαιμὸν μου κατα-

πίνω τὸ νερὸ καὶ τὸ γάλα.

Κούστις — βότρυδα

Κουτσιασμένο — βωτρυδοφαγω-
μένο

Κουτί — κουτί

Κουτσα — κουκλα

Κουτούλα — κουτέλον, κεφαλή

Κουράζομαι — κουράζομαι

Κουράστα — κουράσθηκα

Κουράζω — κουράζω

Κούρασμα — κούρασις, κούρασμα

Κουρασμένο — κουρασμένον

Κουρέλλ' — κουρέλλι

Κούρεμμα — κούρεμμα

Κουρεμένο — κουρεμένον

Κουρεύω — κουρεύω

Κούρσημα — κατάποσις

Κουτσουλιά — ἀφόδευμα πτηνῶν

Κουτσα — κουτσα, ἀσκολιασμός

(παίγνιον)

Κούφιο — κούφιον

Κουφὸ — κουφόν, κωφόν

Κοίλησμα — κοίλασμα, βαθειὰ
σκαμμένη καὶ ἀναποδογυρισμέ-
Κότσυλα — κοτυληδόνες νη γῇ
Κουφοῦμαι — κουφαίνω

Τὸ ἓνα μ' τ' αὐτοῖς καλὰ
καλὰ κουφώχῃ φοβοῦμαι μὴ
κουφωχῇ καὶ τ' ἄλλο μ'.

Τὸ ἓνα μου τὸ αὐτὶ ὁλό-
τελα ἐκουφάνθη, φοβοῦμαι μὴ
κουφανθῇ καὶ τὸ ἄλλο μου
Κρούστη — καμπάνα — ἐκρούσθη
Κρασι — κρασι (ἡ καμπάνα
Κρασῶνα — ὑπόγειον διαμέρι-
σμα τῆς οἰκίας πρὸς διατή-

ρησιν κρασιῶν

Κρεμάζομαι — κρεμίζομαι

Κρεμάνω — κρεμῶ, κρεμάννυμι

Κρέμασμα — κρέμασμα

Κρεμασμένο — κρεμασμένον

Κρεμαστάρ — κρεμαστάρ

Κροῖμα — ἁμαρτία καὶ ἐλεεινο-

Κρομμύγια — κρομμύδια λογία

Κρούσιμο — κρούσιμον, κτύ-

πημα

Κρουσμένο — πληγωμένον

Κρούω — κρούω, κτυπῶ

Κρύβω — κρύβω, κρύπτω καὶ

κρύφτω

Κρυμένο — κρυμμένον

Κρυφτὸ — κρυφτὸ, κρυπίνδα

(παίγνιον)

Κρύψιμο — κρύψιμον

Κρυψῶνα — κρυψῶνα

Κυλίζω καὶ κυλῶ — κυλῶ, κυ-

Κυλινδῆρ — κύλινδρον (λίω)

Κυληοῦμαι — κυλίομαι, κυληοῦ-

μαι

Κύλισμα — κύλισμα, κύλισις

Τὰ βάγια κυλιούνται ὅτ' αὐτὰ
χορτάρια ἀπάνω καὶ κοιμούν-
ται μεσμεριοῦ τὸ ὄλιος.

Τὰ βουβάγια κυλίωνται ἐ-
πάνω ὅτ' αὐτὰ χορτάρια καὶ κοι-
μῶνται ὅταν ὁ ἥλιος εὐρίσκε-
ται ὅτ' ἡν μεσημβρίαν.

Κυριὸς — κύριος

Κυρφᾶς — κυρφᾶ, κυρφίως

Κυρφὸ — κυρφόν

Κυρῶν — κυδῶν

Λ

Λαβὶς — λαβὶς (ἐκκλ.)

Λάβος — λαβὶς, γερούλι

Λαγὸς — λαγὸς, λαγῶς, λαγὼς

Λαγῆν — λαγῆνι, λάγηνος

Τὸ λαγῆν ὄφκειρο ἔναι ἄς
τὸ πηγὰρ γιῶμιτο καὶ ἄς
πιῶμ' παγωμένο νερό.

Ἡ λαγῆνα εἶναι εὐκαιρη
(ἄδεια) ἀπὸ τὴν πηγὴ γέμισέ
τὴν καὶ ἄς πιῶμε κρύο νερό.
Λαδερὸ — λαδερὸν, πῆλινον ἀγ-
γεῖον διὰ λάδι

Λαζοῦρ — ψυχρὸς

Λάκκος — λάκκος

Λαλάγῃ — λαλάγῃ (εἶδ ζυκα-
ρικοῦ)

Λάλημα — λάλημα, ὁμιλία

Λαλίγῃ — γαλέντισες, κλάπαι

Λαλῶ — λαλέω, ὁμιλία.

Πολλὰ γλώσσας λαλῶ νὰ
τὰ ψάλλω ἅμα δὲν ξεύρω.

Ὅμιλῶ (λαλῶ) πολλὰς γλώσ-
σας νὰ τὰς διαβάσω ὅμως δὲν
ἠξεύρω.

Λάμπα-λάμπα
 Λαμνή-λάμνα, λάμα, μαχαῖρι
 Λάμνω-λάμνω, ὀργώνω (ἐ-
 λαναρίζω-λαναρίζω (λαύνω
 Λανάρισμα-λανάρισμα, ξάνσις
 Λαναρισμένο-λαναρισμένον
 Λὰρ-λάδι κυρίως λινόλαδο
 Λαφρά-ἐλαφρά
 Λάφρωμα-ἐλάφρωμα
 Λαχαινίσκω-λαχαίνω, ἐπιτυγ-
 χάνω καὶ ἐγγίζω κάτω
 Λαχαίνισκα-ἐλάχαινον
 Ἐλαχα-ἐλαχα
 Λαχανιάζω-λαχανιάζω
 Λάχανο-λάχανον, κρόμβη
 Λάχτισμα-λάκτισμα καὶ σκά-
 ψιμον
 Λαχτῶ-λακτίζω καὶ σκάπτω
 Λάχτηνα-ἐσκαπτον (τὴν γῆν
 Λεγγεῖ-χάλκινον τρυβλίον
 Λεγὲν-λεκάνη καὶ τὸ τουρκι-
 κὸν ἀπὸ τὴν λεκάνη
 Λέγω-λέγω, ὁμιλῶ
 Λέγω, λές, λέγει, λέγουμι' λὲτ',
 Παρατ. Λέγισκα-ἐλεγον (λέν
 Μελλ. Νὰ εἰπῶ-θὰ πῶ
 Ἀόριστ. Εἶπα-εἶπα
 Προστακτ. Πὲ-πὲς, πετέτ'-
 πῖστε, ἄς ποῦν, ἄς εἶπουν
 Ῥωτᾶτ' καὶ μάχετ' οὐλα τὰ
 λόγια ποὺ λέγω ἀληθινὰ ἔνται
 Ἐρωτᾶτε καὶ μάθετε ὅλα
 τὰ λόγια ποὺ λέγω εἶναι ἀ-
 ἄληθινά.
 Λέγκιουρι-λαγκάδα, φάραγξ
 Λέπρο-λεπρόν, ἀποτρόπαιον
 Λέρωμα-λέρωμα
 Λεφρό-Ἐλαφρόν

Λεφρώνω-ἐλαφρώνω
 Λειβάρ-λειβάδι
 Λειρὶ-λειρὶ, λόφος πετεινοῦ
 Λειτουργία-λειτουργία
 Λειτουργὸς-λειτουργὸς
 Λειτουργιά-προσφορὰ
 Λειχῆνα-λειχῆνα
 Λειψά-λειψά
 Λεῖψανο-λεῖψανον
 Τὸ περαμμένονγιου τὸ λεί-
 ψανο σὰν τὸ μύρο μύριζε.
 Τὸ λείψανον τοῦ ἀποθαμ-
 μένου ὅσιν τὸ μύρον ἐμύριζε
 Λειψὸ-λειψὸν, ἐλλειπὲς
 Λημεριὸς-ὁλόήμερος
 Ληνὸς-ληνὸς, πατητῆρι στα-
 φυλλίων
 Λίγο-λίγο-κατ' ὀλίγον
 Λίγο ἔλειψε-παρ ὀλίγον
 Σὲ λίγο-ἐντὸς ὀλίγου
 Λιγοστεύω-ὀλιγοστεύω
 Τὸ νερὸ λίγο λίγο ἔλιγο-
 στεύ' ὥς φαίνεται νὰ τὸ κό-
 ψουν.
 Τὸ νερὸ κατ' ὀλίγον ὀλι-
 γοστεύει ὥς φαίνεται θὰ τὸ
 κόψουν
 Λινὲρ-λινάρι
 Λινὸ-λινὸ, λινούν
 Λιτανεία-λιτανεία
 Λίτρα-λίτρα (ἐξ παλαιᾶς ὁ-
 κάδες)
 Λιφίρ-ροβίθι, λέβινθος, ἐρέ-
 βινθος
 Λιχνίζω-λιχνίζω, ἀνακατόνω
 τὸ γέννημα εἰς τὸ ἄλῳνι διὰ
 νὰ χωρισθῇ ἀεριζόμενον ἀπὸ
 τὰ ἄχυρα

Λόγια-λόγια, λόγοι
 Λόγος-λόγος, ὁμιλία καὶ ὑπό-
 λοξὰ-λοξὰ (σχεσις
 Λοχοῦσα-λεχοῦσα, λεχὼ
 Λούζουμαι-λούουμαι
 Λουζόμουν-ἐλουώμην
 Λούστα-ἐλούσθην
 Λούζω-λούζω
 Λούσε-λούσον
 Λούλα-φλόγα
 Λούσιμο-λούσιμον
 Λουσμένο-λουσμένον
 Λουτρὸ-λουτρὸν
 Λυκμὲν καὶ λυχνὲρ-λυχνία
 Λύκος-λύκος
 Λυμένο-λυμένον
 Λύνω-λύνω, λύω
 Λύνισκα-ἔλυνον
 Λύνω γαιῖδουριοῦ τὸ ράμ-
 μα καὶ βαῖνω το νὰ βοσκηχῇ
 ἴστο βουνί
 Λύνω τὸ σχοινί (ράμμα) τοῦ
 γαιῖδαρου καὶ τὸ ἀφήνω νὰ
 βόσκη ἴστο βουνόν.
 Λύσιμο-λύσιμον
 Λυτρώνω-λυτρόνω,
 Λωνὶ-μικρὸν πῆλινον πιθάρι

Μ

Μὰ-μὰ, ἀλλ' ὁμως
 Μὰ-πάρε, μάτα-πάρε τα
 Μαγαρίζ-μαγαρίζει, λερώνει
 τὸ μωρὸ
 Μαγάρσε-ἐλέρωσε τὸ μωρὸ
 Μάγγανο-μάγγανον (ποὺ κεν-
 τοῦν)
 Μαγάρισμα-μαγάρισμα, τίλη-
 Μαγειριεύω-μαγειρεύω σις

Μαγεμμένο-μαγευμένον, πα-
 ραλογιασμένον
 Μαγεύω-μαγεύω, κάμνω μάγια
 Μάγια-μαγεία-μάγευμα, μά-
 Μαγιά-μαγιά, προζύμη γευμα
 Μαῖμούνης-μαῖμου
 Μακαρᾶ-μακαρᾶς, καροῦλι
 Μακαριά-μακαριά, περιδαιπνον
 Μακαρίζω-μακαρίζω, εὐδαιμο-
 Μακάρσα-ἐμακάρισα νίζω
 Μακαρίζω περαμμένων σας
 τὰ ψυχῆς.
 Μακαρίζω τὰς ψυχὰς τῶν
 ἀποθαμμένων σας.
 Μακάρισμα-μακάρισμα
 Μακαρισμένο-μακαρισμένον,
 μακαρίτης
 Μακρύνω-μακρύνω, μακραίνω
 Μάκρεμα-μάκρεμα, παρτάσις
 Μακρινὰ-ἀπὸ μακρὰν
 Μάκρος-μάκρος, ἀπόστασις
 Μακρὺ-μακρὺ
 Μακρὺν-μακρὺν
 Ἀπὸ μακρὺν τὸ λαγὸς ἄ-
 κούει καὶ φέγει.
 Ὁ λαγὸς ἀκούει ἀπὸ μα-
 κρὺν καὶ φεύγει.
 Μάλαγμα-τὸ σιτᾶρι ἀνακατε-
 μένον μὲ τὸ ἄχυρον. Δι' ἄλω-
 νίσματος οἱ στάχυες μεταβάλ-
 λονται εἰς ἓνα μαλακὸν μίγμα
 σίτου καὶ ἄχυρων, συνεπειᾶ
 δὲ τῆς μετατροπῆς αὐτῆς εἰς
 σῶμα μαλακὸν ὠνομάσθη τοῦ-
 το Μάλαγμα. Καὶ ἐπειδὴ κυ-
 ρίως ὁπότεν ἀρχίζει νὰ φυσᾷ
 βόρειος ἄνεμος λιχνίζεται τὸ
 μάλαγμα τοῦτο καὶ ὁ μὲν σι-

τος ὡς βαρύτερος πίπτει παρὰ
τοὺς πόδας τῶν λιγιστῶν τὸ
δὲ ἄχυρον ὡς ἐλαφρότερον
παρασύρεται ὑπὸ τοῦ βορρᾶ
μακρότερα καὶ σχηματίζει ἰ-
διαιτέρᾳ θημωνιᾷ τὸ χώρι-
σμα τοῦτο τὸ λέγομεν Βορ-
ρίζω ὡς γινόμενον τῇ βοήθειᾳ
τοῦ βορρᾶ

Μαλαχτὸ-μαλακτὸν, καύσιμος
ὕλη ἀπὸ μίγμα ἄχυρου καὶ
βουνιάς (κόπρου ἀγελαδος)
ξηραίνον ἐν σχήματι πλίν-
Μαλλί-μαλλί θου
Μαμιὰ--μαμιὰ (τὰ μικρὰ παι-
διὰ φωνάζουν οὕτω ὅταν ζη-
τοῦν ψωμάκι

Μαμιή-μαμιή, μαῖα

Μαμιος-μαμιος

Μανδάλ-μανδαλον, τὸ ἄνω ζύ-
γηθρον τῆς θύρας

Μαναήλι-μανουαλιον

Μαναχό τ'-μοναχός του

Μανδάλωμα-μανδαλωμα, συ-
ζύγισις

Μανδαλόνω-μανδαλόνω συζυ-
γίω

Μανδηλ-μανδηλι

Μανίκι-μανίκι, χειρὶς

Μάννα-μάννα, μήτηρ μαμιὰ

Μέγα μάννα-γιαγιὰ

Μάντσα-ἀράχνη καὶ λάπαθον
Μαραγγιάζω-μαραγγιάζω, στα-
φιδιάζω

Μαραμμένο-μαραμμένον

Μαραμοῦρ-μαρασμώδης

Τὸ βασιλικὸ μαραμμένο' ναι
φέρ' λίγο νερὸ νὰ τὸ ποτίσωμι.

Ὁ βασιλικὸς εἶναι μαραμ-

μένος φέρε ὀλίγο νερὸ νὰ τὸ
ποτίσωμεν.

Μαρασκηνὸ-δαμάσκηνον (με-
ταλλαγὴ συλλαβῶν)

Μαρίζω-μαδίζω, μαδῶ, τσου-
Μάρσα-μάδισα μαδῶ

Μάρισμα-μάδισμα

Μαρισμένο-μαδημένο

Μαροῦλ-μαροῦλι

Μαρτυρικὸ-μαρτύριον

Μασιὰ-μασιὰ

Μασσημένο-μασσημένον

Μαστάρ-μαστάρι, μαστὸς ζώου

Μάστιχα--μαστίχη (ὁ ἔξαγό-
μενος ἰξὸς ἐκ τῆς ρίζης τῆς
χονδρίλης - καλὰ γκαθον- ὁ ὁ-
ποῖος μασᾶται ὡς μαστίχη
πρὸ πάντων ὑπὸ γυναικῶν
καὶ παιδιῶν

Μάτημα-μάθημα

Μιάτσια-ῖμιάτσια

Σήμερ' οὐλο καμαρώνω τὰ
'μιάτσια μ' δὲν μπορῶ νὰ
τ' ἀνοίξω

Σήμερον ὅλο νυστάζω δὲν
ἤμπορῶ νὰ ἀνοίξω τὰ μιά-
τια μου.

Μιάτσιασμα-ῖμματιασιὰ, βα-
σκανία

Μματσιομπόνος-μματόπονος

Μαυρίζω-ναυρίζω

Μαύριζα-ἐμαύρίζω

Μαύρισμα-μαυρισμα

Μαῦρο-μαῦρον

Μαυροπίνακα-μαῦρος πίναξ

Μαχαινίσκα-μαθαίνω

Μαχαῖρ-μαχαῖρι

Μαχαιρώνω-μαχαιρώνω

Με-με, μετὰ

Μέγα-Μέγα

Μέγα ῥδομάρα-μεγάλη ἑβδο-

Μεγάλο-μεγάλον μάδα

Μεγάλωμα-μεγάλωμα

Μεγαλώνω-μεγαλώνω, μεγα-

Μεγάλωνα-ἐμεγάλωνον λύνω

Μεγαλοσαρακοστή-μεγάλη τεσ-
σαρακοστή

Μέλ-μέλι καὶ κόμι. ἀραβικὸν

Μελίσσια-μελίτσια

Μελὸ-μυελὸς

Τὰ μικρὰ μὴ τὰ κουτανίγει'
πολὺ χάνουν τὸ μελὸ του.

Τὰ μικρὰ μὴ τὰ δέροντε
πολὺ χάνουν τὰ μυελὰ των.

Μενουσίης-ἰνότηος

Μέρα-ἡμέρα

Μερανόχτα-νυχθήμερα

Μερίω-μερία, μέρος

Μερίρα-μερίδα Σημειωματάριον
εἰς τὸ ὁποῖον ἐγγράφονται τὰ
ὀνόματα τῶν ζώντων καὶ κεκοι-
μημένων ἐκίστης οἰκογενείας πρὸς
μνημόνυσιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἱε-
ρέων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ = Δίπτυχον.
'Ὡνομήσθη μερίρι ἀπ' τὴν μερί-
δι ποὺ βγάζει ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν
προσφορὰν.

Μερνικὸ-μεροκάματο, μεροκά-
ματον

Μέρος-μέρος

Μερόνω-μερόνω, ἡμερόνω

Μέρωσα-ἡμέρωσα

Μερτικὸ-μερτικόν, μερίδιον

Μέρωμα-μέρωμα, ἡμέρωμα

Μερίζω-μεθῶ

Μέρσα-ἐμέθυσα

Μέρυσμα-μέθυσμα

Μερυσμένο-μεθυσμένον

Μέσα μ'-μέση μου

Μεσάνυ τα-μεσάνυχτα

Μεσμερ-μεσημέρι

Μεσημεριάτικο-μεσημεριάτικον

Μεσημερνὸ-μεσημερινόν

Μετάξι-μετάξι, μέταξα

Τὸ ζουνάο' μ' ἄν καὶ ἔν
φτενὸ μὰ ἄς τὸ μετάξι καὶ
μαζοῦναι.

Τὸ ζουνάοι μου ἄν καὶ εἴ-
ναι ψιλὸ ἀλλ' ὅμως ἀπὸ τὸ
μετάξι καὶ μακρὸ εἶναι.

Μετάληψις, μετάληψις, κοινω-
νία

Μεταλλάζω-μεταλλάζω, ἀλλά-
ζω τὰ φορέματα μου

Μεταμόρφωσις-μεταμόρφωσις

Μετάλασμα-μετάλαξις

Μέτρημα-μέτρημα

Μετρημένο-μετρημένον

Μέτρο-μέτρον

Μετρώ-μετρώ

Μέτρηνα-ἐμέτρων

Μετς-ὑποκάμισον

Μέτωπο-μέτωπον

Μή-μή ἐπιρ. ἀπαγορευτικόν

Μήλο-μήλον

Μήνα-μήνας, μὴν

Μνημονεύω-μνημονεύω

Μνημόνεψα-ἐμνημόνευσα

Μνημόσυνο-μνημόσυνον

Μετολ'άζω-μεταλλάσσω

Μετάλλαξα-μετήλλαξα

Μετάνοια-μετάνοια

Μετανοιώνω-μετανοιώνω

Μετάνοιωσα-ἐμετανόησα

Μικραίνω-μικραίνω, σμικρύνω

Μικρὸν-μικρὸν

Μικρούτσικο-μικρούτσικον

Μινικλὸρ-ραδίγια

Τὰ μινικλὸρια τόσο πολὺ πιγρά 'νται πὺν 'στὸ στόμας δὲν 'μπορεῖς νὰ τὰ πάρῃς.

Τὰ ραδίγια τόσο πολὺ μικρὰ εἶναι πὺν 'στὸ στόμα σου δὲν ἔμπορεῖς νὰ τὰ πάρῃς.

Μισεῖρ-μισεῖδι, μάγουλον, γράφεται μυσύδια

*Μοιάζω-ὁμοιάζω

*Εμοιασα-ὠμοίασα

Μοιράζω-μοιράζω

Μοίρασι-κληρονομία

Μοίρασμα-μοίρασμα, μοίρασις

Μοιρασμένο-μοιρασμένον

Μοιραστοῦ-μοιραστοῦ

Μολύβ-μολύβι, μολυβδος καὶ μολυβδοκόνδυλον

Μοναστήρ-μοναστήριον

Μονάχα-μοναχά, μοναχή

Μονάχος-μοναχὸς

Μορμὸγια-μνήματα, τάφοι

Μορμολοῦ τοιτόκο-πλήλινον ἀγγεῖον διὰ τάφοις

Μπᾶ-μπᾶ, βᾶ! ἀπορίας σημαντικὸν

Μπάζω-μπάζω, ἐμβάζω

Μουγγρούζω-μουγγρούζω (ὅπως τὸ βῶδι)

Μουγγρούζουν 'στὸ κερεῖς τὰ βᾶλια καὶ τὰ βῶρια.

Στὸ ἀχοῦρι τὰ βουβάλια καὶ τὰ βῶδια μουγγρούζουν.

Μοῦια-μοῦια, μῦια

Μοῦκα-μουκιά, βοῦκα, βλωμός, χναῦμα

Μούλωμα-μούλωμα, κάμνω πρόχωμα

Μουλώνω-μουλώνω, σωρεύω

Μουδιάζ-μουδιάζει ζωμα

Μούριασαν-μούδιασαν

Μούριασμα-μούδιασμα

Μουρμουῖ-μουρμῖ, μύρμηξ

Μουρμουρίζω-μουρμουρίζω, λῶ χαμηλά, γογγύζω

Μουτσοῦνα-προσωπίδα, μουτσοῦνα

Μουτσοῦ-μυτίσα, κουνούπι

Μουχλί-μουχλὸς

Μπαίνω-ἐμβαίνω, μπαίνω

*Εμπαῖνα-ἐμβαινόν

*Μπῆκα-ἐμβῆκα

*Εμπα-ἐμπα

*Ας μπῆ-ἄς ἐμβῆ

Μπάλλωμα-μπάλλωμα, ἐμβάλλωμα

Μπαλλωμένο-μπαλωμένον

Μπαλλώνω-μπαλώνω, παρῶ-ράπτω

Μπάλλωσα-παρέρραψα

Μπέρδεμμα-περιπλοκή

Μπερδεμένο-μπερδεμένον

Λύνω τὸ μπερδεμένο κλωστή ἄς τὸ κουβάρι τ'

Λύνω τὴν μπερδεμένην κλωστήν ἀπὸ τὸ κουβάρι τῆς.

Μπερδεύομαι-μπερδεύομαι

Μπερδεύτα-μπερδεύθηκα

Μπερδεύω-μπερδεύω, περιδέω

Μπέρδεψα-ἐμπέρδεψα

Μπιμπίλλα-μπιμπέλα

*Μπορῶ-ἔμπορῶ

Μπόρηνα-ἔμπόρου

Μποῦκα-μπαῦμα

Μποῦκα-μπαῦμα

Μπουκῶνω-μπουκῶν, χῶνω μέσα

Μπροσιέλλα-μπροσιέλλα

Μουσάνδρα-μουσάνδρα, τὰ ἀναμεταξὺ τοῦ ὁρόφου καὶ τῆς

στέγης εὔκαιρα διαστήματα

Μούσουλα-μούσουλα

Μουσουλές-μάγουλα μασουλές

Μουστο-μουστο, γλυκός

Μουτσοῦνα-μουτσοῦνα, μορ-

Μουχλί-μουχλί, μολύκη

Μουχλιάζ-μουχλιάζει

Τὰ παξιμαῖα μουχλιάσαν

δὲν τρώγονται ἄλλο πέτατα.

Τὰ παξιμαῖα μουχλιάσαν

πὺν δὲν τρώγονται πέτατα.

Μουχλί-μουχλίον

Μούχλιασμα-μούχλιασμα

Μουχλιασμένο-μουχλιασμένον

Μύρια-μύδια

Μύλος-μύλος

Μύξα-μύξα

Μυξιάρης-μυξιάρης

Μυρίζω-μυρίζω

Μύρσα-ἐμύρσα

Τὸ σκυλὶ ἄς πατηματὶ τὸ μυ-

ρωρὶὰ ἡῶς τὰ χαμένα παιδιά.

Τὸ σκυλὶ ἀπὸ τὴν μυρωδιά

τῶν πατημάτων ἡῶς τὰ χα-

μένα παιδιά.

Μύρισμα-μύρισμα

Μύρον-μύρον (ἄγιον)

Μυρόνω-μυρόνω

Μύρονα-ἐμύρονον

Μύρωσα-ἐμύρωσα

Μυρωριά-μυρωδιά

Μύτα-μύτη

Μυτερό-μυτερόν

Μύτας τὸ τυρπὴ (τρούπα)-ρουθούνη

Μῶλος-μῶλος, πρόχωμα

Μωλύτσα-μῶλυ, πήγανον

Μῶρ-μῶρ

Μωρὸ-μωρόν, νήπιον

Μωρόπωρο-φθινόπωρον

N

Νὰ-νάτος

Νὰ-μόριον μελλοντικὸν ἀντὶ

τοῦ Θὰ. π. χ. Νὰ τρέξω=θὰ

τρέξω. Νὰ φάγω=θὰ φάγω.

*Ναῖκα-γυναῖκα

Νᾶμα-νᾶμα (τὸ κρασί [ύγρον])

πὺν προσθέτει ὁ ἱερεὺς εἰς τὰ

ἄχραντα μυστήρια).

Νανούρ-κούνια, λίκνον

Νανουρίζω-νανουρίζω

Νανούρσα-νανούρισα

Νανούρισμα-νανούρισμα

Νάρτηκα-νάρθηκας

Νερό-νερόν

Νερόβραστο-νερόβραστον

Τὸ μέγαλ Παρασκευὴ τῶν

μονάχα νερόβραστο φαγεῖ.

Τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν

τρώγουν μόνον νερόβραστη

σοῦπα.

Νερούλιάζω-νερούλιάζω

Νερούλι-νερούμιλος

Νερούλο-νερούλον

Νῆμα-νήμα. κλωστή βαμβακερή

Νημιέ-ἄμέ, περίεργον (ἀπο-

ρίας ἐπιφώνημα)

Νηστὰ-ἑστία, φωτιά καὶ πυ-

ρετός

Ἀπέσω μ' ἔχω νιστά καὶ
κάψτσει με.

Μέσα (ἔσω) μου ἔχω πυρε-
τόν καὶ με καίει

Νησιζὸν - νησιτικόν

Νιαουρίζ - νιαουρίζει

Νίβουμαι - νίπτομαι

Νίφτα - ἐνίφθην

Νίβω - νίπτω

Ἐνίβα - ἐνίπτον

Νίψε - νίψον

Νισεστές - νισεστές, ἄμυλον

Νίσχομαι - γίνομαι

Νισκόμουν - ἐγινόμην

Ἔνα - ἔγινα

Ἄς ἀλογᾷ τὰ δέρματα νί-
σκονται κόσκινα.

Ἀπὸ τὰ δέρματα τῶν ἀλό-
γων γίνονται κόσκινα.

Νιχέρ - λιθάρι

Νίψιμο - νίψιμον

Νόμος - νόμος

Νουγγιά - ἀπὸ τὴν οὐγγία ἰσο-
δυναμεῖ πρὸς 200 δράμα πα-
λαιὰ ἤτοι 640 γραμμάρια.

Νουμάται - ὀνόματα, ἄτομα

Νουνά - νουνά

Ρουνὸ - ρουνὸς

Ἰνάμα ἀντάμα, σύναμα

Τὸ κορκοκόνδς καὶ τὰ ὀρνίχια
κλόουν Ἰνάμα καὶ ἅμα εὗρουν
κιχάρια τῶν τα.

Ὁ πετεινὸς καὶ αἱ ὀρνιθες
γυροῦν ἀντάμα καὶ ἅμα εὗ-
ρουν κιχάρια τὰ τρώγουν.

Ἰτρανῶ - ἐντρανίζω, ἐνατενί-
ζω, κυττάζω

Ἰντρέπουμαι - ἐντρέπομαι

Ἰντροπιάστα - ἐντροπία

Ἰντρόπιασμα - ἐντροπίασμα

Ἰντροπιασμένο - ἐντροπιασμέ-
νον

Ἰντροπὴ - ἐντροπὴ

Νυστέρ - Νυστέρι

Νύφ - νύμφη

Νυφὸς - Ἀπαγόρευσις τοῦ ὀ-
μιλεῖν καὶ ἀποκρίνεσθαι εἰς τὸν
πεθερὸν καὶ τὴν πενθερὰν τῆς
νεονύμφου ἐπὶ ἓν ἔτος διὰ τὴν
ἀναγκασθῆναι νὰ συμμορφωθῇ
μὲ τὰ φυσικά των.

Νυφίτσα - νυφίτσα, ἀτσίδι

Νύχι - νύχι

Νύχτα - νύχτα

Νυχτερίτσα - νυχτερίδα

νυχτσίτζ - νυχτόνει

Νησιτικόχωμα - πηλὸς

Ξ

Ξαπλοῦμαι - ἐξαπλοῦμαι

Ξαπλῶχα - ἐξαπλώθηκα

Ξάπλωμα - ἐξάπλωμα

Ξαπλωμένο - ἐξαπλωμένον

Τὸ στρώσις ἔξαπλωμένο νὰ

ἅμα ξαπλώχου νὰ ξεκουρα-
στῇς.

Τὸ στρώμα σου εἶναι ξαπλό-
μένον πηγαινέ ξαπλώσου νὰ
ξεκουρασθῇς.

Ξαπλώνω - ἐξαπλώνω

Ξάπλωνα - ἐξάπλωνω

Ξάπλωσα - ἐξάπλωσα

Ξέβα - ἐβγῆκα

Ξέβαλα - ἐβγαλα

Ξεκουράζομαι - ξεκουράζομαι

Ξεκουράστα - ξεκουράσθηκα

Ξεκούρασμα - ξεκούρασμα

Ξερὰ - ξηρῶς

Ξερὸ - ξερὸν, ξηρὸν

Ξερριζώνω - ξερριζώνω

Ξέρωμα - ξέραμα, ξήρανσις

Ξερώνω - ξηραίνω, ξεραίνω

Ξέρωνα - ἐξήραινον

Ξέρωσα - ἐξήρανα

Ξεύρω - ἤξεύρω

Ξεύρισκα - ἤξευρον

Ἢξευρα - ἤξευρα

Ξέχωρα - ξέχωρα

Ξεχωρίζομαι - ξεχωρίζομαι

Ξεχωρίζω - ξεχωρίζω

Ξεχωρσα - ξεχώρισα

Ξεψύχημα - ξεψύχημα

Ξινισμένο - ξινισμένον

Ξιμέρωμα - ξιμέρωμα

Ξιμερώνω - ξιμερώνω

Ξοινίζω - ξοινίζω

Ξουράφ - ξουράφιον, ξουράφι

Ξουρίζομαι - ξουρίζομαι

Ξουρίστα - ξουρίσθηκα

Ξουρίζω - ξουρίζω

Ξούρσα - ἐξύρισα

Ξούρισμα - ἐξύρισμα

Ξουρισμένο - ξουρισμένον

Ξύλο - ξύλον

Ξυλοκέρατα καὶ χαρούπια. Ξυ-
λοκέρατα

Ξύνουμαι - Ξύνομαι

Ξύστα - ξύσθηκα

Ξύνω - ξύνω, ξύω

Ἐξυνα - ἔξυνον

Ξύνω μὲ τὰ νύχια μ' τὸ
κεφάλι μ'

Ξύνω μὲ τὰ νύχια μου τὸ
κεφάλι μου

Ξύσιμον - ξύσιμον

Ξύστρο - ξύστρα, ξύστρον

Ο

Ὀκτώηχος - ὀκτώηχος

Ὤλιος - ἥλιος

Ὤλκος - ἔλκος, ἔμπυον

Ὤλμος - ὄλμος, μεγάλο πέτρι-
νο γουδι ὅπου σπάνουν
μὲ τὸν κόπανον τὸ σιτάρι

Ὤλονμερ - ὀλημέρα, ὀλημερίς
καθημερινῶς

Ὤλορτα - ὀλορθα

Ὤλοχρον - ὀλοχρονῆς, κατ' ἔ-
Ομπρινὰ ἐμπροσθινὰ τὸς

Ὤμπρὸ - ἐμπρὸς, πρὸ

Ὤλοχρον ἐπὶ τὸ ταρὸς τὸ
χειλιδὸν ἔρχεται καὶ ὅτὸ κά-
πνη μας χτσί' τὸ φουληά τ'

Ὤλοχρονῆς τοῦτον τὸν και-
ρὸν ἔρχεται τὸ χειλιδόνι καὶ
ὅτὴν καπνοδόχην μας κτίζει
τὴν φωλεάν του.

Ὤν - ὅταν καὶ ἐνῶ

Ὤν πῆγα - ὅταν πῆγα

Ὤν περνοῦσα - ἐνῶ περνοῦσα

Ὤνομα - ὄνομα

Ὤνομάζομαι - ὀνομάζομαι

Ὤνομάζω - ὀνομάζω

Ὤνόμσα - ὀνόμασα

Ὤνομασία - ὀνομασία

Ὤπίσω - ὀπίσω

Ὤποιο - ὀποῖον

Ἄς τὸ ὀποιο μέρος ἔγαιν'
τὸ ὄλιος λέν το ἀνατολή.

Ἀπὸ τὸ μέρος τὸ ὀποῖον
ἐγαίνει ὁ ἥλιος τὸ λένε ἀνα-

Ὀποιομερος - ὅπου τολή

Ὀπότεν - ὀπότεν

Ὀπότε - ὀπότε
 Ὀπου - ὀπου
 Ὀργο - ἔργον, ἐργασία
 Ὀρθρος - ὄρθρος
 Ὀρίζω - ἐξουσιάζω καὶ χωρίζω με σύνορα

Ὀρσε - ὀρίσατε
 Ὀρνίχ - ὄρνιθα
 Ὀρομα - ὄραμα, ὄνειρον
 Ὀρεά - ὄρθα, κατ' εὐθείαν καὶ παρρησία

Ὀρεά κοφτά - ἀπεριφράστως
 Ὀρτοδοξία - Κυριακή τῆς Ὀρθοῦς
 Ὀρτοδοξία - ὄρθριος, ὁδοξίας
 Ὀρτωμα - διόρθωμα
 Ὀρτωμένο - διορθωμένο

Τὸ κάμαρα σας ὀρτωμένο
 τὸ εἶρα τσίνα φυλάκναιτ' νὰ ἔρση.

Τὴν κάμαράν (δωμάτιόν) σας διορθωμένην τὴν εἶδα ποιδόν (τίνα) φυλίγετε νὰ ἔλθῃ.

Ὀρτώνω - διορθώνω
 Ὀρτωσα - διόρθωσα
 Ὀρτο - στάσου ὄρθριος
 Ὀσιγαλ - ὀτιλογής, ὀπως
 Ὀρφανὸ - ὄρφανόν

Ὀποσας φοραῖς - ὀσάκις
 Ὀσία - ὀσία (Μαρία)
 Ὀσο - ὀσον

Ὀταις ὀστις, ὀποιος
 Ὀύλα - οὐλα ἐπικ. καὶ Ὀυν. ὀλα

Ὀύλο - οὐλον, ἐπικ. ὀλον
 Ὀύρανὸς - οὐρανὸς
 Ὀύτα - οὐτώσι, ἔτσι.

Ὀύφ - ἐπιφώνημα ἀποστροφῆς, οὐφ

Ὀύφ πολὺ βρωμεῖ πετάτ' το καὶ ἄς ἄγῃ

Ὀύφ πολὺ βρωμεῖ πετᾷτε το καὶ ἄς πάγῃ.

Ὀφεῖρ - ὀφείδιον, ὀφει

Ὀφκαιρο - εὐκαιρον, ἄδειο

Ὀλ - ὄλ, ἐπιφών. ἐκφράζον

Ὀχτὼ - ὀκτὼ εὐαρέστησιν

Π

Παγόνω - παγόνω, παγόνω, κρυώνω

Πάγος - πάγος, κρύσταλλος

Πάγωμα - πάγωμα, πήξις

Παγωμένο - παγωμένον, κρύο

Ὅν ἦστε ἰδρωμένα μὴ πίνητ' παγωμένο νερὸ καὶ στέκεστε ὅς τὸ ἄνομος.

Ἐνῶ ἦσθε ἰδρωμένοι μὴ πίνετε κρύο νερὸ καὶ σταθῇτε ὅς τὸν ἀέρα (ἄνεμον)

Παγωνιά - παγωνιά

Πάγωσα - ἐπάγωσα

Παζι - λάπαθον

Παίζω - παίζω

Παίγισκα - ἔπαιζον

Ἐπαιξα - ἔπαιξα

Παῖξε - παῖξε

Παινοέρχομαι - πηγαινοέρχομαι

Παίνω - πηγαίνω

Παίνισκα - ἐπήγαγον

Πήγα - ἐπήγα

Ἄμμα - πήγα

Παῖν τὸ χειμὼς ἄλλο καὶ χάνεται καὶ τὸ καλοκαῖρ' ἔρχεται καὶ μυρτῶ

Πηγαίνει ὁ χειμῶνας πάλαι καὶ χάνεται καὶ τὸ καλοκαῖρ' ἔρχεται

ἔχεται καὶ μυρτῶ
 Παῖξιμο - παῖξιμον
 Παῖρι - παιδὶ
 Πανί - πανί - πανίον
 Παῖρνω - παίρνω
 Παίρισκα - ἔπαιρνον
 Πῆρα - πῆρα
 Πάλ - πάλιν
 Παλάν - τίσαγμα, σαμάρι περσιχή λέξις

Παλένω - παλεύω, παλαίω
 Πάλεψα - ἐπάλευσα

Παλῆδ - παλαῖον

Παληοῦμαι - παλαιοῦμαι

Παληώγῃ παλαιώθηκε, ἐπα-

Παληώνω - παλαιώνω λαιώθη

Πάληωσα - ἐπαλαίωσα

Ἄς παληῶς - ἄς παλαιώσῃ

Πάληωμα - πάληωμα, παλαίωσις

Παλαιωμέν - πεπαλαιωμένον

Παλληκάρ - παλληκάρη

Πάλος - πάσσαλος

Παναγία - παναγία

Παναγύρ - πανήγυρις

Πανδρημά - γλυκοσοῦτσικο

Πανδρεμένο - ὑπανδρευμένον

Πανδρεύω - ὑπανδρεύω

Πάνδρεψα - ὑπάνδρευσα

Πανοῦκλα - πανοῦκλα

Παντόφλαις - παντόφλαις

Παξιμέης - παξιμάδι

Τὰ παξιμέσια σίλωτα ἀπὸ δεργίς καὶ νὰ τραβήσουν τὸ νερὸ τουν ὥσπου νὰ φᾶμ'.

Μούσκευος ἀπὸ τώρα τὰ παξιμαδια διὰ νὰ τραβήξουν τὸ νερὸ τουν ὥσπου νὰ φᾶμε.

Παπαροῦνα - παπαροῦνα
 Παππᾶς - παππᾶς
 Πάππο - πάππος
 Παποῦλα - τσέπη
 Παποῦτισ - παποῦτσι, περσική λέξις

Παραγγελιά - παραγγελία
 Παραία - παραία, ὁμάς
 Παρακόλημα - παρακάλημα, παρακλήσις

Παρακαλῶ - παρακαλῶ
 Παρακάληνα - παρεκάλουν

Παρακαλῶ - παρεκάλω

Παράκλησι - παράκλησις (ἐκκλ.)

Παραμάννα - παραμάννα, τροφός

Παραμονή - παραμονή

Παρεκλήσι - παρεκκλήσιον

Παρημέρα - καθημερινή

Παρμένο - παρμένον

Παρομοιάζω - παρομοιάζω

Παρῶμοιασα - παρωμοίασα

Παρομοίως - Παρωμοίως εἰς (εὐνήν)

Πάρσιμο - Πάρσιμον

Παρώνομα - ἐπώνυμον

Πάστρεμμα - πάστρεμμα, καθάρισμα

Παστρεύω - παστρεύω, καθαρίζω

Πάστρεψα - ἐκαθάρισα

Πατερίτσα - πατερίτσα ποιμαντορική ράβδος

Πασχαλιά - Πάσχα

Πάτσημα - πάτσημα

Χιωρῶ κάτω στή γῇ πατσηματα πού ἔμπαν ἀπὸ τὸ ἄμα ὅξω κακίνα νὰ βγῇ δὲν χιωρῶ

Βλέπω (θεωρῶ) κάτω' στήν
γῆν πατήματα πού ἐμβήκαν
μέσα (ἔσω) ἀλλ' ὁμως κανένα
νὰ βγῇ ἔξω δὲν βλέπω.

Πατοσμένο - πατημένον

Πατσῶ - πατῶ

Πάτσα - ἐπάτση

Πάφτερο - κράσπεδον

Παχαινίσκω - παχύνομαι

Πάχεμα - πάχεμα, πάχυνσις

Παχενί - πάχνη, φάτνη

Πάχνη - πάχνη, παγωμένη δρό-

Πάχος - πάχος, παχύτης σος

Παχὺ - παχὺ, χονδρὸν καὶ λι-

Πε - πέξ, εἰπέ παρὸν

Πειὰ (ἄλλο) πλειὰ

Πειὸ - πλειὸ, πλέον

Πειὸ πολὺ - πλειὸ πολὺ

Πεῖνα - πεῖνα

Πεινασμένο - πεινασμένον

Πεινανίσκω - πεινῶ

Πείνασα - ἐπείνασα

Πεισματάρης - πεισματάρης

Πεταχτὸ - πετακτὸν

Πελὸν - πειροῦνι

Πελτὲς - πολτὸς ἢ ἀπὸ τὸ ἀ-
ραβικὸν πελτὲ

Πεντάρ - πεντάρη, εἶδ. μονέδας

Πεντηκοστή - πεντηκοστή

Πέραμμα - θάνατος

Περαμμένο - πεθαμμένον

Περαμμένογιον τὰ ἐννηάμε-
ρα καὶ σαραντάμερα τ' ὅτε
νὰ τὰ ποίκουν;

Τοῦ πεθαμμένου τὰ ἐννηά-
μερα καὶ σαραντάμερά του ὅ-
τε θὰ τὰ κάμουν;

Περανίσκω - ἀποθνήσκω

Πέρανα - ἀπέθανα

Πέρασμα - πέρασμα, διάβασις

Περασμένο - περασμένον, πα-

Πέρνασμα - πέρασμα ρελθὸν

Περνῶ - περνῶ, διαπερνῶ καὶ

Πέρνασα - ἐπέρασα ὑπερέχω

Περπαίνω - ὀδηγῶ φέρω μα-

Περπαίνισκα - ὀδηγουν κράν

Παρπάγω - ὀδηγήσω ἐκ τοῦ ἀ-

πάγω

Πηρηγᾶ - ὀδήγησα, ὑπῆγα

Πέρσσεμμα - περισσευμα.

Ἐνα χωριανὸς ἀνέβασέν το

ὅς τὸ ἄλλογο τ' καὶ πηρηγᾶν

το ὅς τὸ σπῖσι τ'

Ἐνας χωριανὸς τὸν ἀνέβι-

βασε στὸ ἄλλογὸ του καὶ τὸν

ὑπῆγεν ὅς τὸ σπῖσι του

Περσσεύω - περισσεύω

Πέρσσειψα - ἐπερίσσευσα

Πέρσι - πέρσι, πέρυσι

Περσινὸ - περσινὸν, περυσινὸν

Περσὸ - περίσσεια

Πέσιμο - πέσιμον, πτώσις

Πεσμένο - πεσμένον

Πεσιλ - παστέλιον

Πεταλουῖδα - πεταλουῖδα

Τὸ πεταλουῖρα νύχτα φοβᾶ-

ται καὶ κρύβεται ὅς τὰ κοιτσε-

νὰς τόποσγια.

Ἡ πεταλουῖδα τὴν νύχτα φο-

βεῖται καὶ κρύβεται ὅς τὰ σκο-

τεινὰ μέρη (τόπους)

Πέταμμα - πέταγμα

Πεταμμένο - πεταγμένον

Πετιέμαι - πέτομαι, φέρομαι ὁ-

μητικῶς

Πετιάστα - ἐπετάσθη

Πετραχῆλ - πετραχήλιον

Πετοῖ - πετοῖ, δέρμα

Πετῶ - πετῶ, πέταμαι καὶ ρίχνω

Πετιάστα - πέταξα καὶ ἔρριξα

Πέφτω - πέφτω, πίπτω

Πέφτω μετάνοιες γιὰ νὰ

συγχωρεστοῦν τὰ κρίματα μ'.

Κάμνω (πίπτω) μετανοίας

διὰ νὰ συγχωρηθοῦν αἱ ἁμαρ-

τίαι μου.

Πεχερὰ - πενθερὰ

Πεχερὸ - πενθερὸς

Πηγὰρ - πηγάδι

Πηγῆ - πηγῇ

Πιάνουμαι - πιάνομαι

Πιάστα - πιάσθηκα

Πιάνω - πιάνω, κρατῶ

Ἐπιασα - ἔπιασα

Πιάσιμο - πιάσιμον

Πιασμένο - πιασμένον

Πίκρα - πίκρα, πικρὰ γεῦσις καὶ

Πικρίζω - πικρίζω λύπη

Πίκρισε - ἐπίκρισε

Πικρίνα - πικραλίδα, ραδίκια

Πίκρισμα - πίκρισμα, πικρασμός

Πικρὸ - πικρὸν

Πιλυπὸρ - πολυπόδιον καὶ ψά-

ρι μικρότατο

Πίνακα (μαῦρο) - μαῦρος πίναξ

Πινέκ - πινάκιον, πιάτον

Πίνω (πλίνω) - πίνω

Πίνισκα - ἔπινον

Ἐπια - ἤπια

Πιέ - πιές

Πιπὲρ - πιπέρη, πέπερι

Πιπεριά - πιπεριά

Πιραμῆ - σπιθαμῇ

Πισίκα - γάτα, γαλῆ, πισίκα

Πίσσα - πίσσα

Πισσόκολλα - ἔμπλαστρον

Πισσόνω - πισσόνω

Πίσσωσα - ἐπίσσωσα

Πιστέρ - περιστερὰ

Τὸ πιστέρ μονάχα ἄς οὔλα

τὰ πουλιὰ δὲν ἔχ καὶ δὲν μπο-

ρεῖ νὰ χτισίς' φουληά.

Ἀπ' οὔλα τὰ πουλιὰ μόνον

τὸ περιστέρι δὲν ἔχει καὶ δὲν

ἔμπορεῖ νὰ κτίσῃ φωλεάν.

Πίσσωμα - πίσσωμα

Πιστεύω - πιστεύω

Πίστευα - ἐπίστευσα

Πιεμένο - πιωμένον, μεθυσμένον

Πλαῖνὸ - πλαῖνὸν

Πλάκα - πλάκα, πλάξ

Πλακὸν - πλακωτὴ μεγάλη πέ-

τρα

Πλακωτὸ - πλακωτὸν εἶδος νο-

μίσματος

Πλάρ - πουλάρη, πῶλος οὔτω

ἀπεκάλουν τὰ ἄτακτα παιδιὰ

Πλατσάζω - πλαταίνω, πλατύνω

Πλάτσασα - ἐπλάτυνα

Πλατσὺν - πλατὺν

Πλεγμένο - πλεγμένον

Πλεμνήσκω - μνήσκω, ἀπομένω

Πλέμνα - ἀπέμεινα

Πλεξοῦδα καὶ φτυλ - πλεξοῦ-

δα, πλόκαμος

Πλερὸς - πηγάδι

Πλεροῦμαι - ἀδειάζω

Πλευρὸν - πλευρὸν

Πλέχνουμαι - πλέκομαι, πλοκί-

ζομαι

Πλέχνω - πλέκω

Ἐπλεξα - ἔπλεξα

Πλεχτά - πλεξοῦδες χόρτου

Πλεχτό-πλεκτόν -
 Πλεχτήρ-ἀνακατατούρης
 Πληρωμένο-πληρωμένον
 Πληρώνω-πληρώνω
 Πλήρωσα-ἐπλήρωσα
 Πλίκα-πλάκα (μὲ τὴν πλίκα
 ἐκτυποῦσαν μίαν πετρίτσαν)
 μουτσουχ-ὀνομαζομένην καὶ
 εὐρισκομένην ἐντὸς κύκλου εἰδ.
 παιγνίου.
 Πλυμένο-πλυμένον
 Πλύνουμαι-πλύνομαι
 Πλύχα-πλύθηκα
 Πλύνω-πλύνω
 Πλύνισκα-ἐπλυνον
 Ἄς πλὺν-ἄς πλύνῃ
 Πλύσιμο-πλύσιμον
 Πόλις-πόλις
 Στημιπὸλ-εἰς τὴν πόλιν ἐξ ἧς
 τὸ Ἰσταμιπὸλ.
 Πολίτης-πολίτης
 Πολὺ-πολὺ
 Πολυέλαιω-πολυέλαιον
 Πονεμένο-πονεμένον
 Πόνος-πόνος
 Πονῶ-πονῶ
 Πόνεσα-ἐπόνεσα
 Ὡς καργιά μ' ἀπάνω λάχ-
 τσε με καὶ ὥς ἀργὰ πόνηνε.
 Ἐπάνω στὸν στόμαχόν μου
 μὲ ἐλάττισε καὶ ἔως τὸ βράδυ
 πονοῦσε.
 Πονοῦν τὰ μέσαμ'-ὀσφυαλγῶ
 Ποντισκός-ποντικὸς
 Ποντισκοῦ βέτσα-ποντικοχοῦ-
 ραδα, μυόχοδα
 Ποτάμι-ποτάμι, ποταμὸς
 Ποτήρ-ποτήριον

Πούλημα-πούλημα, πώλησις
 Πουλημένο-πουλημένον
 Πουλλὶ-πουλλὶ, νεοσσὸς
 Πουλῶ-πουλῶ πωλῶ
 Πούλα-ἐπώλησα
 Πορόστι-περιπόδι, κάλιστα
 Πότισμα-Πότισμα, ποτισμένο,
 ποτισμένον
 Ποριά-ποδιά, κράσπεδον
 Πόσα-πόσα
 Πότε καὶ πότε, πότε
 Πότε-πότε, κάποτε
 Ποτῶ-ποτίζω
 Πότσα-ἐπάτισα
 Ποῦ-ποῦ
 Ποῦν-ποῦ, ὅπου
 Πούρεισαι-ποῦ δὴ εἶσαι, Ποί
 δὴ σύ
 Πουλγοῦρ-πληγοῦρι, χόνδρος
 Πούλεια-πούλια ἀστερισμὸς
 τῶν πλενάδων
 Πουλιουγόνατο-πολυγόνατον
 εἶδ φυτοῦ
 Πουρνὶ καὶ Ἀνατολή-χαράγ-
 ματα, προσπρωῖ, πρωῖ
 Ὅν σηκῶχα πουρνὶ καὶ ἀ-
 νατολή, χάραξε ἦτον
 Εἶχε χαράξει πολὺ πρωῖ, ὅ-
 ταν σηκώθηκα
 Πουρπάτσημα-περιπάτσημα
 Πουρπατσῶ-προπατῶ, περι-
 πατῶ
 Πουρπάτσηνα-περιεπάτων
 Πουρπάτσα-περιεπάτησα
 Τὰ μικρὰ φάγια δὲν ἔμπο-
 ροῦν ἀκούει νὰ πουρπατήσουν
 νὰ πιάσουν καὶ συκωχοῦν καὶ
 λαλήσουν.

Τὰ μωρὰ δὲν ἔμποροῦν ἀ-
 κόμη νὰ περιπατήσουν, νὰ
 πιάσουν καὶ σηκωθοῦν καὶ ὁ-
 μιλήσουν.
 Πουχώνω-ὑποχώνω, σκάπτω
 Πράγια-ποδάρια
 Πρασι-πρασιὰ τετράγωνον,
 χώρισμα ἀγροῦ
 Πρήζουμαι-Πρήσκομαι
 Πρήστα-πρήσθηκα
 Πρήξιμο-Πρήξιμον
 Πρήσιμα-πρήσιμα
 Πρημένο-πρημένον
 Πρόβατο-πρόβατον
 Προβατσίνα-προβατίνα, ἀμνάς
 Προεστῶς-προεστῶς, πρω-
 τεύων ἐφημέριος
 Προζύμ'-προζύμη
 Προκοιμένο-προκοιμένον
 Προξενεῖα-προξενεῖα
 Πρόππατος-πρόππατος
 Πρόπερσι-προπέρσι
 Πρόπερσινο-προπερσινόν
 Προσευχή-προσευχή
 Προσευχητάρ-προσευχητάριον
 Προσκάλεμα-προσκάλεσμα
 Προσκύνημα-προσκύνημα
 Προσκυνητάρ-προσκυνητάριον
 Προσκυνῶ-προσκυνῶ
 Προσκύνσα-προσεκύνησα
 Προσφορὰ-προσφορὰ
 Πρόσωπο-πρόσωπον
 Δίνω πρόσωπο ἐνθαρρύνω
 Προφήτης-προφήτης
 Ψευτοπροφήτης-ψευδοπροφή-
 της
 Προχτές-προχθές
 Προχτέσινον-προχθεσινόν

Πρωτσινὸ-πρωτεῖνόν-
 Πυκνὰ-πυκνά
 Πυκνὸ-πυκνόν
 Πυλὲρ-σίκαλη, ὄλυρα
 Ποῦφ-ποῦφ, ἀηδίας ἐπιφῶ-
 νημα
 Πυρωσιὰ-πυρωσιὰ, πυρεσιὰ
 Πῶν-ποῦ εἶναι.

Ρ

Ραδίκια καὶ τσιχώρια-ραδίκια
 Ρακὶ-ρακὶ κιχώρια
 Ράμμα-ράμμα, κλωστή καὶ
 σχοινὶ
 Ραμμένο-ραμμένον, ἐρραμμένον
 Ἄς τὸ δῶμα κρεμάζουμαι
 μὲ τὸ ράμμα γιὰ νὰ καταιβῶ
 κάτω στὴ γῆ.
 Ἀπὸ τὸ δῶμα κρεμάζουμαι
 μὲ τὸ σχοινὶ (ράμμα) διὰ νὰ
 καταιβῶ στὴν γῆν.
 Ραντίζω-ραντίζω, ραίνω
 Ράνσα-ἐρράντισα
 Ράντισμα-ράντισμα
 Ράσο-ράσο, τρίβων
 Ράφ-ράφι
 Ράφτω-ράφτω, ράπτω
 Ἐρραψα-ἐρραψα
 Ράψιμο-ράψιμον
 Ρέχη-ράχη
 Ἄς τὸ ποτάμι μὲ τὸ λογιῶν
 στὸ ρέχημ' κουβαλῶ νερὸ καὶ
 ποτῶ τὰ ὄρνιθα.
 Ἀπὸ τὸ ποτάμι μὲ τὴν λα-
 γῆνα στὴν ράχη κουβαλῶ νε-
 ρὸ καὶ ποτίζω τὶς ὄρνιθες.
 Ρίζα-ρίζα
 Ριζόνω-ριζόνω, ριζοβολῶ.

Ρίζωσε-έρριζωσε
Ριμμένο-ριμμένον, πεταγμένον
Ρίψιμο-ρίψιμον
Ρίφτουμαι-ρίπτομαι
Ρίπτω-ρίπτω

Έρριψα-έρριψα

Γιατὶ παπποῦ κ' ἐτὸ τὸ μικρὸ ξύλο δὲν τὸ ρίψτης κοντὰ στὸ ἄλλο;

Διατὶ παπποῦ καὶ τοῦτο τὸ μικρὸν ξύλον δὲν τὸ ρίπτῃς κοντὰ στὸ ἄλλο;

Ρὸβ-ρὸβι, ὄροβος

Ρόκα-ρόκα, ἄτρακτος, ἡλακάθι

Ροματίζουμαι-ὀραματίζομαι

Ρόπαλο-ρόπαλον

Ροφάν-ραφανίς

Ρούφημα-ρούφημα, ρόφησις

Ρουφῶ-ροφῶ

Ρόφσα-ἐρρόφῃσα

Ρουροῦν-ρουθοῦνι

Ρυμὶς-ρύμη, δρόμος

Ρύπος-ρύπος, λέρα

Ρώγι καὶ φαλάγγι ἔντομον φαρ-

Ρῶξ καὶ φαλάγγιον μακροδόν

Ρωμηὶς-ρωμηὶς

Ρώτσημα-ρώνημα

Ρωτῶ-ρωτῶ, ἐρωτῶ

Ρώτσηνα-ἡρώτων

Ρώτσα-ἐρρώτῃσα

Σ

Έ και Σὲ-εἰς (Έ πολλὰ ἔτη-εἰς πολλὰ ἔτη. Σὲ μᾶς τὸ ἔν-εἰς ἡμᾶς τί εἶναι τί μᾶς μέλει).

Σακκράφ-σακκοράφα

Σαλλάτα-σαλλάτα, φυλλὰς

Σαλαμόρα-σαλαμοῦρα

Σαλβάρια-σαράβαρια, ἀναξυρί-

Σαλγάρι-Γογγύλι τ. λ. δεξ

Σαλδῶ-στέλλω

Σάλα-ἔστειλα

Σάλεμμα-σάλευμα, κίνησις

Σαλεμμένο-σαλευμένον, ἀνή-

Σαλέπ-σαλέπι, ὄρχις θικόν

Σαλεύουμαι-σαλεύομαι, κινου-

Σαλεύτα-ἐκινήθην

Σαλεύω-σαλεύω, κινῶ

Σάλευα-ἐσάλευον

Σάλεψα-ἐσάλευσα

Σαλιαγκὸς καὶ φίσκερε-κοχλίας

Σαλιάρης-σαλιάρης

Σάλιο-σάλιον, σέλος

Έ ἄλλο μέρος-ἄλλου

Σαλῶσις καὶ σαλῶς-ἐνεός, ἡ-

λίθιος

Σαμὰρ καὶ σαπλάχ-μπάτσος,

κόλαφος

Σαμοῦρ-σαμοῦρι, σαθέριον

Σάμπας-Σάββατον

Τὸ Σάμπας ὡς τὸ μεσμέρ

εἶχαν τὰ παιδιὰ σκόλειο.

Τὸ Σάββατον τὰ παιδιὰ εἶ-

χαν σχολεῖον ἕως τὸ μεσημέρι.

Σαννίζω-γίνομαι ἐνεός, τρελ-

Σάννισμα-τρέλλα λαίνομαι

Σαννὸ-σάννας, ἀνόητος, εὐή-

Σαντοῦρ-σαμβύκη

Σαπημένο-σαπημένον

Σαπίζω-σαπίζω, σήπομαι

Σάπισα-ἐσάπισα

Σάπισμα-σάπισμα

Σαπωνίζω-σαπουνίζω

Σαπώνσα-ἐσαπούνισα

Σαπούνισμα-σαπούνισμα

Σαπὼν-σάπων

Σαρακουστή-σαρακουστή

Σαρακουστιανὸ-σαρακουστιανόν

Σαράντα-τεσσαράκοντα

Σαραντάμερο-σαραντάμερον

Σαρδέλλα-σαρδίνη, σαρδέλλα

Σειρὰ-σειρὰ

Σάκκ' σακκί. σάκκος

Σεκοῦ-σηκός, κεχωρισμένον

καὶ ὑψηλότερον μέρος δωματίου

Σὲ λίγο-ἐντὸς ὀλίγου

Σεμαρεύω-σημαδεύω, ἀρραβω-

νιαζώ

Σεμαρεμμένο-σημαδευμένον,

ἀρραβωνιασμένον

Ζωγράφος ἔπε με τὸ μο-

λύβι κοριτσιοῦ τὸ 'κόνα καὶ

'χάρσεν το 'στὸ σεμαρεμμένο τ'

Ο ζωγράφος ἔκαμε με τὸ

μολυβδοκόνδυλον τὴν εἰκόνα

τοῦ κοριτσιοῦ καὶ τὴν ἐχάρι-

σεν εἰς τὸν ἀρραβωνιαστικόν

της.

Σεμέρ-σαμάρι, σάγμα

Σεμπέκ-σεμπίκα, μαῖμου, κερ-

Σερὴς-σειρητι κοπίθιμος

Σερνικὸ ἀρσενικόν

Σερνίκωσε-ἔγινε ἀνδρας καὶ

ἀρσενικόν

Τὰ κρομμύγια ξέβαλαν γου-

λιά καὶ σερνίκωσαν ἄλλο δὲν

τρώγονται.

Τὰ κρομμύδια ἔβγαλαν (κο-

τάνι) γουλιά καὶ ἔγιναν ἀρ-

σενικά πιά δὲν τρώγονται.

Σέρνω-σέρνω, σύρω

Σεφτερόν-ἀφελής, περσικ. λέξι

Σήκωμα-σήκωμα, ὕψωσις

Σηκωμένο-σηκωμένον

Σηκὼν κεφαλ-ἀνθίσταται, αὐ-

θαδιάζει

Σηκὼν μύτα-ὑπερηφανεύεται,

ψηλώνει τὴν μύτην του

Σηκώνουμαι καὶ σηκοῦμαι-ση

Σηκώχη-σηκώθηκε-κύνομαι

Σηκώνω-σηκώνω, αἶρω, ὑψό-

νῶ

Σήκωσα-ἐσήκωσα

Σήκωσε-σήκωσε

Σήμαντρο-σήμαντρον

Σήμερ-σήμερον

Σημερνὸ-σημερινόν

Σηστρίζω-κοσκινίζω

Σήστρισα-ἐκοσκίνισα

Σῆστρο-σῆστρον, μεγάλο κό-

Σίγρα---φρύνος, ξεροβάτραχος

(ἡ λέξις ἴσως ἀπὸ τὴν σιγη

ρὰ, σιωπηλὴ διότι τὴν νύκτα

περιφέρονται σιγῇλῶς χωρὶς

να κοάζουν

Σεκερίτσα-ἀνδραδέλφη ἢ γυ-

ναικαδέλφη

Σιλοῦμαι-βρέχομαι σκινον

Σιλῶχα-βράχηκα

Σιλτὲ-ραπτόν

Σιμίνδρης-σεμιγδάλι

Σιπιλίκος-μικρὸν ὕψωμα γῆς

Σιπλήνα-σπλήνα

Σιρὰ-σίρειον, τ. λ.

Σκάρα-ἐσχάρα

Σκαφὶρ-σκαφίδι, σκάφη

Σκέγισ-ἴσκιος, σκιά

Σκέμνε-σκαμνί

Σκεπάξουμαι-σκεπάξομαι

Σκεπάστα-σκεπάσθηκα

Σκέπασα-ἐσκέπασα

Σκέπασμα-σκέπασμα

Σκεπασμένο--σκεπασμένον
 Σκεπάζω--σκεπάζω
 Σκεπάρ--σκεπαρνον
 Σκευός--σκευός μαγειρικόν
 Σκίνω--σχίζω
 Σκίνισκα--ἐσχίζον
 Ἐσχισα--ἐσχισα
 Σκίσμο--σχίσμον
 Σκίσμα--σχίσμα
 Σκισμένο--σχισμένον
 Σκόλειο--σχολεῖον
 Σκότωμα--σκότωμα, φόνος
 Σκοτωμός--σκοτωμός, πλήθος
 Σκοτώνω--σκοτόνω, φονεύω
 Σκότωση--ἐφόνευσα
 Σκοτούμαι--σκοτούμαι και ὑ-
 περεργάζομαι
 Σκοτώγα--ἐκουράσθην ὑπὲρ τὸ
 δέον
 Σκοτωμένο, σκοτωμένον, φο-
 νευμένον
 Σκουράν--σκουῖρον, μαυριδε-
 Σκόρδο--σκόροdon ρόν
 Σκοριπιός--σκοριπιός
 Σκυλεῦ--σκυλεύει, ὀργίζεται
 Σκύλεψε--ἐσκύλευσε, ὀργίσθη
 Σκυλί--σκυλί, σκύλος
 Σκολήκ--σκολήκη, σκολήκιν
 Καπάκωσα τὸ λαγὴν γὰ
 νὰ μὴ πέσῃ ἀπέσω τ' σκολήκ'
 Καπάκωσα τὴν λαγῆνα διὰ
 νὰ μὴ πέσῃ σκολήκη.
 Σκοληκιάζω--σκοληκιάζω,
 σκοληκιάω
 Σκολήκισα--ἐσκολήκισα
 Σκολήκισμα--σκολήκισμα,
 σκοληκιάσις

Σκοληκισμένο--σκοληκισμέ-
 νον
 Σοινίκ--σοινίκι, χοινίκιον εἶδ
 μέτρου
 Σορσοφί--σχολαστικός
 Σουβλί και σουγλα, σουβλί
 κέστρον
 Σουγλίζω--σουβλίζω
 Σούγγισμα--σφούγγισμα
 Σουγγίζω και σουγγώ--σφουγ-
 Σούγγα--ἐσφόνγισα γίζω
 Σουῖα--σουῖα
 Σουνδοῦχ--ἡ κάτωθεν ὀπὴ τοῦ
 αἰθράνου (ταντουριού) ὀπό-
 θεν ἀερίζεται κατὰ τὸ ἀναμμα
 Σουρτούκης--σουρτούκης συρ-
 φετός
 Σουσάμι--σουσάμι, σήσαιμον
 Σπανός--σπανός, ἀγένειος
 Σπάνουμαι--ξηππάζομαι
 Σπάστα--ἐξηπλάσθην
 Σπαρμένο και σπειρμένο,
 σπαρμένον--ἐσπαρμένον
 Σπέρματα σπέρματα
 Σπέρνω--σπείρω, σπέρνω
 Ἐσπείρα--ἐσπείρα
 Πῆγε και φύτρωσε ἐκεῖ ποῦ
 δὲν τὸ ἔσπειραν.
 Ὑπῆγε και φύτρωσε ἐκεῖ
 ὅπου δὲν τὸν ἔσπειραν, πα-
 ρευρέθη ἀπρόσκλητος.
 Σπίς--σπίτι, οἰκία
 Σπιτισιού τσοῖχος--στοιχείο
 Πενήντα ἐξήντα χρόνια ὁ-
 πρὸ κάκως μας φοβόριζαν μᾶς
 μετὰ τὸ σπιτισιού τσοῖχος.
 Περὶν πενήντα ἐξήντα χρό-
 νια ἢ γιαγιάδες μᾶς μᾶς φο-

βέριζαν μετὰ τὸ στοιχείο (φάν-
 τασμα).
 Σποριάζω--σποριάζω
 Σπόρος--σπόρος φυτῶν και
 σπέρμα ζώων
 Σταβρά--στραβὰ
 Σταβρό--στραβόν
 Στάβρωμα--στράβωμα
 Σταβρωμένο--στραβωμένον
 Στάβρωσα--ἐστράβωσα
 Σταγίς--στασίδι
 Στάς--ὅστουν
 Σταυρός--σταυρός
 Σταυροῦ--ἑορτὴ τοῦ σταυροῦ
 Σταφίρα--σταφίδα
 Σταφύλ--σταφύλι
 Σταφυλόξινα--τὰ μαῦρα στα-
 φύλια τὰ μισοξηραίνουσι εἰς
 τὴν σκιὰν και ἔπειτα τὰ στοι-
 βάζουσι εἰς πιθάρι με κρασί τῆς
 χρονιάς τοιοτοτρόπως ἀφ' ἐ-
 νὸς μὲν ἀναζωγονοῦνται τὰ
 σταφύλια ἀφ' ἑτέρου συντη-
 ροῦνται ἐπ' ἀόριστον και τὸ
 κρασί δυναμώνει πάρα πολὺ.
 Στάχτη--στάχτη, στάχτη
 Στέκνω και στέκουμαι--στέκο-
 μαι
 Στάχα--στάθηκα
 Στά--στάσου
 Στεκόμουν--ἐστεκόμην
 Στένεμμα--στένωμα
 Στενεύω--στενεύω, στενέω
 Στένεψα--ἐστενευσα
 Στενὸν--στενόν
 Στέρειψε--ἐτείρευσεν
 Στέρνα--κιστέρνα
 Στέφανα--στέφανα, γάμος
 Στέφανο--στέφανον

Στεφάνωμα--στέφανωμα
 Στεφανωμένο--στέφανωμένον
 Στεφανώνω--στέφανώνω
 Στεφάνωσα--ἐστεφάνωσα
 Ἐστὴ γῆ--ἐστὴν γῆν, Γῆ
 Στιμάρι--Λισγάρι
 Στιχάρ--στιχάριον
 Στοῖβα--στοῖβα, θημιωνία
 Στόμα--στόμα
 Στραγγούλισμα--στραγγούλι-
 σμα
 Στραγγουλίζομαι--στραγγου-
 λίζομαι
 Στράκ--ὄστρακον
 Στράτα--δρόμος
 Τὰ παιδιὰ ποῦ δὲν ἀγα-
 ποῦν τὸ σκόλειο πολὺ ταρὸς
 φεύγουσι και κλόουσι τὰ στρά-
 τες
 Τὰ παιδιὰ ποῦ δὲν ἀγα-
 ποῦν τὸ σχολεῖο πολὺν και-
 ρὸν φεύγουσι και γυρνοῦν
 στοὺς δρόμους.
 Στριγγὰ κορκονός--στριγγίζει
 κουρκάνος φωνάζει πετεινός
 Στρωμένο--στρωμένον
 Στρώς--στρώμα
 Σύβρα--σύβρασις εἶδ φαγητοῦ
 Σύγκοιλης--κάτισχνος
 Συλλειτουργο--συλλειτουργον,
 μνημόσυνον
 Συμμεχερά--συμπεθερά
 Συμμεχερό--συμπεθερός
 Συνδέξα--κουμπάρα
 Συννεφιάς--συννεφιάζει
 Συννέφιασμα--συννέφιασμα
 Συννεφιασμένο--συννεφιασμέ-
 νον
 Σύννεφον--σύννεφον

Συνοδικὸν--συνοδικόν, μέρος ὃ
 που γίνονται αἱ σύνοδοι
 Σύνοδος--σύνοδος
 Συνὸρ--σύνορον,
 Συνορεύω--συνορεύω
 Σύνοψις--σύνοψις
 Συννύφσα--συννυφάδα
 Σύντεκνο--σύντεκνον
 Σύντεκνος--ὁ ὑπὸ τοῦ κομι
 πάρου στεφανωθεὶς
 Συντέξα--ἡ σύζυγος τοῦ συν-
 τέκνου
 Σύρε--σύρε, πηγαινε, ἀμέσως
 Συρόπ--συρόπι, σεράπιον
 Σύρμα--σύρμα
 Συφτάνω--προφθάνω
 Σύφτασα--ἐπρόφθασα
 Συχωρεμένω--συχχωρημένον
 Σχωρνῶ--συχχωρῶ
 Σώνω--σώζω καὶ ἀναπληρῶ
 Σών-σώνει, φθάνει
 Σώνουμαι, σώζομαι
 Σώχη--ἐσώθη
 Σωρόβω--σωρεύω, συναζώ
 Σώροψα--ἐσώρευσα
 Σωστά--σωστά
 Σωστόν--σωστόν

Τ

Τάβρημα--τράβρημα' τραβημέ-
 νο, τραβηγμένον
 Ταβροῦμαι--τραβιοῦμαι, ἀπο-
 σύρομαι
 Ταβροῖχα--τραβήχθηκα
 Ταβρῶ--τραβῶ
 Τάβρηνα--ἐτραβον
 Τάβρησα--ἐτράβηξα
 Τάγγιασε--ἐτάγγισε

Καταιβάζω--τὸ ράμμα γιὰ
 νὰ δέσω καὶ τραβήσω τὸ γου-
 μάρι.
 Καταιβάζω--τὸ σχοινὶ διὰ
 νὰ δέσω καὶ τραβήξω τὸ φορ-
 τίον
 Ταγγισμένο--ταγγισμένον
 Ταγίζω--ταγίζω
 Τάγισα--ἐτάγισον
 Τάγισα--ἐτάγισα
 Ταγιν--ταγίνι
 Τάγισμα--τάγισμα
 Ταγὸρ--τραγουδι
 Ταγουρῶ--τραγουδῶ
 Ταγόρσα--ἐτραγουδισα
 Τάζω--τάζω, ὑπόσχεσις
 Τάκατούκα--γουνδι, καὶ γουνδο-
 χέρι τουρκ. λέξις
 Τακείμ--μερικοὶ, τινὲς τουρκ.
 λέξις
 Τακοῦνι--τακοῦνι, πατοῦνα ὑ-
 ποδήματος
 Τάκος--θαῦκος καὶ θαῦκος χα-
 μηλὸν μονοκόματον ἀρκετὰ
 χονδρὸν ξύλον χρησιμεῦον ὡς
 κάθισμα δι' ἄλμεξιν ἀγγελίδων
 Τάλο ταχῶν--μεθαύριον.
 Τάμμα--τάγμα
 Τάξιμο--τάξιμον
 Ταπεινὰ--ταπεινά, ταπεινῶς
 Ταρκουρῶ--σκαλίζω, ἀναζητῶ
 Ταρὸς--καιρὸς
 Ἦτοτε ταρὸς νὰ γεννήσω τὰ
 ὠβγάμ' καὶ νὰ κάτσω ἀπάνω
 τουν κολῶσκα δώδεκα ἡμέρες
 γιὰ νὰ ἐβγουν ὡς πέντε μι-
 κρὰ χελιδόνια.
 Ἦλθε καιρὸς νὰ γεννήσω

τὰ αὐγά μου καὶ νὰ καθίσω
 ἐπ' αὐτῶν κλῶσσα δώδεκα
 ἡμέρας διὰ νὰ ἐβγουν ἕως
 πέντε μικρὰ χελιδόνια.
 Ταρχανὰς--τραχανὸς, ἀθάρα
 Τὰς--μετάλλινον, κύπελλον ὁ-
 ρύταινα
 Τατὰ--ἀναδοχος ἀπὸ τὴν τέ-
 τα προσφώνησις
 ἐμφαίνουσα σέβας
 Ταμματουργὸς--θαυματουργὸς
 Ταυρὶ--ταυρὶ, ταῦρος
 Τάχλι--σιτάρι, ἀραβ. λέξις.
 Ταχῶν--αὐριον
 Ταχυνδῶ--αὐριανόν
 Τεββεκιέλ--ἀφελῆς ἀραβ. λέξις
 Τεγάν--τηγάνι
 Τεγανίζω--τηγανίζω
 Τέκνω--θέτω
 Τέκνισκα--ἐθετιον
 Ἔτεκα--ἐθεσα
 Τές--θές θέσον βάλε
 Τεμέλ--θεμέλιον
 Τέος--Θεός
 Τέος με τὸ ἅγιο χέρι τ
 μοίρασε στὸ κόσμον οὐλα τὰ
 καλά
 Ὁ Θεὸς με τὸ ἅγιο του
 χέρι ἐμοίρασε στὸν κόσμον
 ὅλα τὰ καλά.
 Τεοῦ ζουνάρ--ζωνάρι τοῦ οὐ-
 ρανοῦ, οὐράνιον τόξον
 Τεοῦ ψάρ--ἀστραπή
 Τεοῦ χαμῆλ, ἀκρίδα
 Τέττε--τέττα προσφώνησις πρὸς
 μεγαλειτέραν ἀδελφήν
 Τεψὶ--ἴσως ἐκ τοῦ αὐθέψις,
 σκευὸς μαγειρικόν

Τηομάν--τέρομων τέρομα, σύνο-
 ρον γαιῶν
 Τιρτήρ--τρέμουσα τὸ στρημμέ-
 νον σύρμα
 Τὸ--τὸ, Τὰ--τὰ ἄρθρον οὐδε-
 Τὸ ποιὸ τὸ ποῖον (τερ. γένους)
 Τόλος--θόλος
 Τομάρ--τομάρι, σκύτος
 Τόπι--τόπι,
 Τόπος--τόπος μέρος
 Τότε--τότε
 Σηκώχη καὶ πῆρε τὸ του-
 φέγκι τ' γιὰ νὰ τὸ σκοτώσ'
 τότε τὸ μελίσσ' ἔκνεσε τὸ χέ-
 ρι τ καὶ γούλτωσεν το
 Ἐσηκώθη καὶ πῆρε τὸ του-
 φέγκι του διὰ νὰ τὴν φονεύσῃ
 τότε ἡ μέλισσα ἐκέντησε τὸ
 χέρι του καὶ τὴν ἐγλύτωσε
 Τόσο--τόσον
 Τὸ σὸ--Τόσον δικό σου
 Τουρφαντὰ--προφαντὰ
 Τουτοῦτ--δικό του
 Τράχωμα--τράχωμα
 Τρελλὸ καὶ λωλὸ--τρελλόν
 Τρεμμένο--θρεμμένον
 Τρέμω--τρέμω
 Ἐτρεμα--ἐτρεμον
 Τρεμοῦλες--τρεμοῦλες τρόμος
 Τρέξιμο--τρέξιμον
 Τρεχάματα--τρέχματα
 Τρεχάμενα--τρεχάμενα(νερά)
 Τρέχνω--τρέχω
 Τρέχησκα--ἐτρεχον
 Ἐτρεξα--ἐτραξα
 Τρέξε--τρέξε
 Τρησκός--θρησκός
 Τρίβω--τρίβω

Ἐτριψα--ἐτριψα
 Τρίμερα--τρίμερα
 Τριμμένο--τριμμένον
 Τὸ μαῦρο πιπὲρ καλὸ τριμμένο ναι ἄλλο ἄλεσμα δὲν γκρεῦ'
 Τὸ μαῦρο πιπὲρι εἶναι καλοτριμμένον ἄλλο ἄλεσμα δὲν γυρεῦει (θέλει)
 Τρισκατάρατο--τρισκατάρατον
 Τρισκέλ--τρισχέλι (Ἐκκλ.)
 Τρὸ φύλλ--τριφύλλον
 Τρίψε--τρίψε
 Τρίψιμο--τρίψιμον
 Τρομάζω--τρομάζω
 Τρόμαξα--ἐτρόμαξα
 Τρόμασμα--τρόμαγμα
 Τρόμος--τρόμος
 Τρόνος--θρόνος δεσποτικός
 Τροπὰρ--τροπάριον καὶ ἑξά-
 Τρόπος--τρόπος ψαλμος
 Τροχηλιά καὶ τροί--θελιά, τρα-
 Τρύγημα--τρύγημα χηλιά
 Τρυγημένο--τρυγημένον
 Τρυγίζω--τρυγίζω
 Τρύγισα--ἐτρύγισα
 Τρυπώνω καὶ καταπιάνω-τρυ-
 πόνω, ἀρητὰ ραφτω
 Τρώγω--τρώγω
 Ἐφαγα--ἔφαγα
 Φᾶ, φατέτ· φάγε, φάγετε
 Τὸ σκυλὶ ἔφαγε φαρμάκ' καὶ ἠπόφσε.
 Τὸ σκυλὶ ἔφαγε φαρμάκι καὶ ἐπόφισε.
 Τσαγανός--τσαγανός, κάβουρας
 Τσαγαλα--τσαγαλα. φρέσκα ἀμύγδαλα

Τσάκες--τσακίσματα
 Τσάκωμα--τσάκισμα, σπάσι-
 μον
 Τσακωμένο--τσακισμένον, σπασμένον
 Τσακκώνω--τσακκίζω, σπᾶνω
 Τσάκκωσα--ἔσπασα θραύω
 Τσαλακόνω--τσαλακόνω
 Τσαλακωμένο--τσαλακωμένον, ἔρρικνωμένον
 Τσαλὶ--τσαλί, φραμί φραγμός
 Τσάπα--τσάπα, μάκελλα
 Τσαροῦχ--τσαροῦχι, ἀρβύλλη
 Τσαχτισὰ--Οὐίωσι
 Τσελέγκι--σιλεγγίς, ἐλικοειδὲς
 Τσέν--Τί εἶναι αὐλάκιον
 Τσέχρι--λατσοχέρι, μαυραγκάθι,
 Τσήπρα--τσήπουρα ράμνος
 Τσί--τί
 "Οἱσις κι' ἂν ἔν ἔμπη ἀπέ-
 σω ὅξω τσί φυλάκνει;
 "Οἱσις (ὁποιος) καὶ ἂν ἦναι
 ἄς ἔμβη μέσα ἔξω τί φυλάγει;
 Τσί γὰλ--τί λογιῆς, πῶς;
 Τσικελίκος--μυζήθρα
 Τσίκνα--κνίσσα, καπνὸς
 Τσικνίς--καπνίζει
 Τσίνα--τίνα, ποῖον
 Τσινάζω--τινάζω
 Τσίναξα--ἐτίναξα
 Τσίνασμα--τίναγμα
 Τσιναχτοῆς--τινακτῆς, θερμὴ
 Τσίρκη--λίπασμα, κοπριά
 Τσιφώτσης--μπουμπούτσης, μορμὼ
 Τσιχώρια--κιχώρια, ραδίγια
 Τίς--τίς. Γεν. τῖνος (τίνος)
 Δοτ. σὲ τσίνα. Αἰτ. τσίνα.

Πλ. ἀρ. ὄν. τίνες (τίνες) γεν.
 τῖνουν, δοτ. σὲ τῖνες καὶ
 τῖνα αἰτ. τῖνα καὶ τῖνα
 Τσογὲν--στογένη, σαπουνόρριζα
 Τσοῖχος--τοῖχος
 Τσορτένε--ρεύτης τῆς στέγης, ὑδρορροή
 Τσουγγρούζω--τσουγγρούζω, κου-
 τρίζω
 Τσούγγρυσσα--ἐτσούγγρυσσα
 Τσούγγρυσμα--τσούγγρυσμα
 Τσουκί--τσουκάλι, πῆλινον ἀγ-
 γεῖον
 Τσοῦνους--τίνος;
 Τσύμπημα--τσύμπημα. κνίσμα
 Τσυμπιρ--τσυμπίδι, μαδιστήρ
 καὶ μεγάλη βελόνα διὰ πλέ-
 ξιμον κυρίως καλτσῶν.
 Τσυμπῶ--τσυμπῶ, κεντῶ
 Τσύμψα--ἐκέντησα
 Τσυπόκο--μικρὸν πῆλινον δο-
 χεῖον
 Τσύπωμα--χώρισμα τῆς ζύμης
 εἰς ὄγκους ψωμιῶν
 Τσύνες--τσυροπούλια
 Τσυλιγὰρ καὶ τσολαχὸς--ἀρά-
 χνη ἀπὸ τὸ τυλίσσω τυλιγὰρι
 Τσυπώνω--πλάθω ψωμιὰ ζω-
 ρίζων τὴν ζύμην εἰς τεμάχια.
 Τσυρὶ--τυρὶ
 Τσυριάς--τυριάζει
 Τσυρινῆς--τυρινῆ
 Τσύφλδ--τυφλὸν
 Τσυφλουῖμαι--τυφλώνομαι
 Τσυφλώνω--τυφλώνω
 Τσύφλωσα--ἐτύφλωσα
 Τσυφλώχα--τυφλώθηκα
 Τσῶμ--ῶμος

Τσώφλοιο--τσώφλοιο, ἑξώ-
 φλοιο, λῆπος
 Τυμιάς--θυμιάζει
 Τυρήτσης--τυρήτι, τυρῶσὸν εἶδ.
 Τυρπὴ--τρυπάνι φαγητοῦ
 Τύρπημα--τρύπημα
 Τυρπημένο--τρυπημένον
 Τυρποῦμαι--τρυπῶμαι
 τυρπῆχα--τρυπήθηκα
 Τυρπῶ--τρυπῶ
 Τύρψα--ἐτρύπησα
 Τυφερὸ--τρυφερόν
 Κόφτσει μὲ τὰ δόντια τ' τὰ
 ξύλια καὶ ἀνοῖζ' τυρπιά γιὰ νὰ
 μπῇ καὶ βγῇ.
 Κόπτει μὲ τὰ δόντια του τὰ
 ξύλα καὶ ἀνοίγε. τρύπες διὰ νὰ
 ἔμβη καὶ ἔβγῃ
 Τυχερόν--τυχηρόν
 Τῶμδ--τὸ ἐμόν, δικό μου
 Τώρακα--θώρακα, ῥόπαλον

Υ

Ἐννὶ ὕννι, ὕνις
 Ἐπαπαντῇ--Ἐπαπαντῇ
 Ἐπνώνω--ὑπνώτω
 Ἐπνώσα--ὑπνώσα
 Ἐπνος--ὑπνος
 Καμάρωσα ἄς τὰ ἑμάτια μ'
 τρέχνει ὑπνος νὰ ὑπάγω νὰ κοι-
 μηθῶ.
 Ἐνύσταξα ἀπὸ τὰ ἑμάτια
 μου τρέχει ὑπνος θὰ ὑπάγω νὰ
 κοιμηθῶ.
 Ἐπουπούκα--ἔποψ, τσαλαπε-
 τεινὸς
 Ἐστερνὸ--ὑστερινόν, τελευταῖον
 Ἐψῶμα--ψήλωμα καὶ ἀντίδω-
 ρον

Φ

Φᾱ—φάγε
φαγεῖ—φαγεῖ, φαγητόν και
Φάγων—σφάζω σοῦπα
Φάγνισκα—ἔσφαζον
Ἐφαξα—ἔσφαξα
Φάγημα—φάγημα, φάγωμα
Φαγημένο—φαγωμένον
Φαγμένο—σφαγμένον
Φαίνομαι—φαινομαι
Φαινέχα—ἐφάνην, φάνηκα
Τὸ φεγγὰρ ἔστὶ οὐρανός φαί-
νεται ἄς τὰ ἄστρα ἀκοῦμ μέγα.
Τὸ φεγγάρι στὸν οὐρανὸν
φαίνεται μεγαλύτερο ἀπὸ τὰ
ἄστρα
Φακοῦρ—φακί
Φάλακα—φάλαγγας (τις πορητι-
Φάλμα—σφάλισμα (κὸν ξύλον
Φαλιμένο—σφαλισμένον
Φαλδ—ὀμφαλός
Φαλῶ—σφαλνῶ
Φάλσα—ἔσφάληξα
Φανέλλα—φανέλλα
Φανέρωμα—φανέρωμα, ἐμφάνεια
Φανερώνω—Φανερώνω, ἐμφα-
Φανέρωσα—ἐφανέρωσα νίζω
Φανός—φανός, λύχνος
Φάξιμο—σφάξιμο
Φαρᾶς—φαράσι, σκουπιδολόγος
Φαρμάκ—φαρμάκι
Φαρμακερὸ—φαρμακερὸν
Φαρμάκωμα—φαρμάκωμα, φαρ-
μάκευσις
Φαρμακωμένο—φαρμακωμένον
Φαρμακῶνω—φαρμακῶνω, φαρ-
μακεύω
Φαρμάκωσα—ἐφαρμάκωσα

Φαρσί—φασκί, σπάργανον
Φασερὸ—φαγησερὸν
Φάσκιωμα—φάσκιωμα, σπαργά-
Φασκίῶνω—φασκίῶνω νοσις
Φάσκιωσα—ἐφάσκιωσα
Φασοῦλι—φασοῦλι
Φασκουρίνα—ἀπεριτοίητος πε-
ρὶ τὴν περιβολὴν
Φεγγὰρ—φεγγάρι, σελήνη
Φεγγερὸ—φεγγερὸν
Φεγγίτης—φεγγίτης τῆς ὁροφῆς
τῆς οἰκίας
Φέγγος—φέγγος, φῶς τῶν ἀ-
στέρων
Φέγγω—φέγγω, φώσκω
Φέξε—φέγγε
Δὲν ξεύρητ' τοῖ γὰρ ὁμορφα
παίζουμ' νύχτα ὅν φέγγη τὸ
φεγγάρι.
Δὲν ἤξεύρετε πόσον εὐμορφα
παίζομεν τὴν νύχτα ὅταν φέγ-
γη τὸ φεγγάρι.
Φέγων—φεύγω
Ἐφυγα—ἔφυγον
Φελλιάζω—φελλιάζω, προσρά
Φελλίασμα—φέλλιασμα πτω
Φελόν—φελόνιον, φαινόλιον
Φενερ—φανάριον
Φέξιμο—φέξιμον, φωτισμός
Φερίσκω—φέρω
Φέρισκα—ἐφερον και Ποιητικ
φέρεσκε, ἔφερε
Ἡφερα—ἔφερα
Φερμένο—φερμένον
Φέρισμο—φέρισμον
Φετός—ἐφέτος
Φετσεῖνᾶ—ἐφετεινὸν
Φίλημα—φίλημα

Φιλῶ—φιλῶ
Φίληνα—ἐφίλουν
Φίλισα—ἐφίλησα
Φίσκερε—κοχλίας
Φκαίρωμα—εὐκαίρωμα
Φκαιρώνω—εὐκαιρώνω, ἀδειάζω
Τὸ μαγγάλ γιομωμένο νη-
στά 'ναι τὸ λίγο τ' φκιορώ το.
Τὸ μαγγάλι γεμᾶτο εἶναι ἀ-
πὸ φωτιά (ἔστίαν) τὴν ὀλίγην
εὐκαίρωσέ την.
Φλεγὰρ—φρυγανιά
Φοβορίζω—φοβερίζω, φοβίζω
Φοβόρσα—ἐφοβέρισα
Φοβόρισμα—φοβέρισμα
Φοβισμένο—φοβισμένον
Φοβοτσίαρης—φοβισιάρης
Ἄς τὸ εἴμεστε φοβοτσίαρη
κρύβουμεστε μέσ' στὰ φύλλα.
Ἐπειδὴ εἴμεθα φοβισιάρη-
δες κρυπτόμεθα μέσ' στὰ φύλλα.
Φόβος—φόβος
Φοβοῦμαι—φοβοῦμαι
Φοβήχα—φοβήθηκα
Φοντσὺλ—Σφονδύλι τοῦ ἀτρα-
κτιοῦ και σφονδύλι τοῦ λαιμοῦ.
Φόρομα—φόρεμα
Φορομένο—φορεμένον
Φορσαῖς—φορεσιαῖς
Φορώνω—φορῶ
Φόρωνα—ἐφόρουν
Φόρσα—ἐφόρεσα
Ἄς φορῶς—ἄς φορέσῃ
Φόρτωμα—φόρτωμα
Φορτωμένο—φορτωμένον
Φορτώνουμαι—φορτώνομαι
Φορτῶχα—φορτώθηκα
Φορτώνω—φορτώνω

Φόρτωσα—ἐφόρτωσα
Φόρτωσε—φόρτωσε
Φουκαλ—φρουκαλί
Φουκαλῶ—φρουκαλῶ, φιλοκαλῶ
Φουκάλα—ἐφιλοκάλεσα
Φουκάληνα—ἐφιλοκάλουν
Τὰ καβαλίνες ἐπὶ ἔχτες στέ-
κονται ἐκεῖ και βρωμοῦν φου-
κάλα και πέτατα.
Ἡ καβαλίνες ἀπὸ χθὲς στέ-
κονται ἐκεῖ και βρωμοῦν σκού-
πισε τις και πέταξτε.
Φουλήα—φωλεᾶ
Φουῖσκα—φουῖσκα, φύσκη, κύ-
στις και κολουτέα και φλύκται-
φούσκωμα—φούσκωμα να
Φουσκωμένο—φουσκωμένον
Φουσκῶνω—φουσκῶνω, ἀφρίζω
Φουτσὶ—φυτιὸν
Φραμί—φραγμίτις, τσαλί χρη-
σιμεῖον ὡς φραγμός (ἐξ οὗ
και τὸ ὄνομα) τῶν κήπων
Φρουγκῶ—ἀπὸ τὸ φρούγμα,
ἀπομύτομαι, ξεμυξίζω
Φρούγξα—ξεμύξισα
Φρύγια—φρύδια
Φσάχ—βρέφος, παιδάκι
Φταρνίζουμαι—φτερνίζομαι,
πτάρνυμαι
Φτερνίστα—φτερνίσθηκα
Φτέρνισμα—φτάρνισμα, πταρμός
Φτενὸ—φτενόν, λεπτὸν
Φτέρνα—φτέρνα, πτέρνα
Φτερὸ—φτερόν, πτερὸν
Φτσέρ—φτυάρι, πτυάρι
Φτσειρ—φθείρ, ψείρα
Φτσειριάζω—φθειριῶ
Φτσειρίασα—ἐφθειρίασα

Φτσειριάρ - ψειριάρης
Φτσειρίασμα - ψείριασμα
Φτσειρίσμα - ψείρισμα
Φτσια - αὐτιά
Φτσι - (αὐτοί, αὐτί), μὴ κροῦς,
μὴ δίδεις ἀκρόασιν, μὴ σὲ μέλει
Ἔχω ἐργιὸ μικρὰ καὶ ὤ-
μορφα φτσια καὶ ἓνα μικρὸ
στόμα.

Ἔχω δυὸ μικρὰ καὶ ὤμορ-
φα αὐτιά καὶ ἓνα μικρὸ στόμα.
Φτσύν - φτύνω, πτύω
Φτσύσιμο - φτύσιμον, πτύσμα
Φυλλάρα - φυλλάδα
Φυλάκνω - φυλάγω
Φύλακνα - ἐφύλαγον
Φύλαξα - ἐφύλαξα
Φύλλο - φύλλον
Φύξιμο - φύξιμον, φεύξιμον
Φυσερὸ - φυσερὸν
Φύσημα - φύσημα
Φυσοῦνα - φυσοῦνα
Φυσῶ - φυσῶ
Φύσηνα - ἐφύσω
Φύσησα - ἐφύσησα
Φύσα - φύσηξε

Φυσγγὸν - πλεμόνι (ἄσπρο τσι-
γιέρι) ἴσως ἀπὸ τὴν γενικ.
φύσιγγος, φοῦσκα
Φυτευμένο - φυτευμένον
Φυτεύω - φυτεύω
Φύτεψα - ἐφύτευσα

Μπα! πότε τὸ φύτεψες καὶ
πότε μεγάλωσε καὶ δίν' καὶ κε-
ράσια.

Μπα! πότε τὴν ἐφύτευσες
καὶ πότε ἐμεγάλωσε καὶ δίνει
καὶ κεράσια.

Φυτῆλ - φυτῆλι
Φύτρα - φῆτυς, βλάστημα καὶ γε-
Φύτρωμα - φύτρωμα νεὰ
Φυτρώνω - φυτρώνω
Φύτρωσα - ἐφύτρωσα
Φύτση - πυσφύτης
Φυτώ - φυτών, ἀμπέλι
Φῶς - φῶς
Φῶτος δικτυοειδὲς κεφαλόδε-
μα τῶν ποτε νεονύμφων, κε-
κρύφαλος

Φωτσεινὸ - φωτεινόν
Φωσιζ - Φωτίζει
Φώτισε - ἐφώτισε
Φώτισμα - φώτισμα

Χ

Χαζάρ - νομίζω βέβαιον
Χαβιάρ - χαβιάρι, ὠβεάριον
Χαϊδμένο - χαϊδεμένον
Χαϊδεύω - χαϊδεύω, θωπεύω
Χαΐδεψα - ἐχαΐδευσα

Κι' ἀπ' ἐμὲ τὸ μάννας ποὺ
σὲ γένσα καὶ τὸ βαβὰς ποὺ
σὲ χαϊδεῦ' νὰ ἀγαπᾷς ἀκοῦμ'
πολὺ τὸ χωριὸ σ'

Καὶ ἀπ' ἐμένα τὴ μάννα
σου ποὺ σὴ ἐγέννησα καὶ τὸν
πατέρα σου ποὺ σὲ χαϊδεύει
νὰ ἀγαπᾷς περισσότερον τὴν
πατρίδα σου.

Χαίρουναι - χαίρομαι
Χαιρόμουν - ἐχαιρόμην
Χαλάνω - χαλνῶ, χαλῶ
Χάλας - χάλασε
Χάλασα - ἐχάλασα
Χάλασμα - χάλασμα
Χαλασμένο - χαλασμένον

Χαλβὰς - χαλβὰς, θρυμματὶς
Χαλίκ - χαλίκι, χάλιξ
Τὸ ποτάμ' κύληνε τὰ νερά
τ' ἀπάνω σ' τὰ χαλίκια καὶ τὸ
μύλις
Τὸ ποτάμι κυλοῦσε τὰ νε-
ρά του ἐπάνω ἀπὸ τὰ χαλίκια
καὶ τὴν ἄμμον.

Χαλίνες - εἶδος κιχωρίου
Χαμένο - χαμένον

Χάνουμαι - χάνομαι

Χάχη - ἐχάθη

Χάν - χάνω

Χανέμ - δῆθεν, τάχα

Ἔχασα - ἔχασα

Χάσε - χάσε

Χαραβίστο - φύγε, γκρεμίσου

Χάρακα - χάρακα

Χαράμματα - χαράγματα, αὐγή
Κοιμοῦμαι ἀπὸ καὶ σηκοῦ-
με πάλι ἀπὸ σ' τὰ χαράμματα

Κοιμοῦμαι (αἶψα) ἐνωρὶς
καὶ σηκώνομαι πάλιν ἐνωρὶς
σ' τὰ χαράγματα

Χαραπᾶ - κολοκῦθι

Χαραπαγιουγόντσα - σπόροι κο-
λοκυθιοῦ

Χαράρ - χαράρι, μεγάλος σάκ-
Χαρίζω - χαρίζω κοσ

Χάρισα - ἐχάρισα

Χάρισμα - χάρισμα

Χαρισμένο - χαρισμένον

Χάρος - χάρος, χάρων θάνατος

Χαρούμενο - χαρούμενον γελα-
στόν

Χαρτσὶ - χαρτί, καὶ βιβλίον καὶ
ἐπιστολή

Χάσιμο - χάσιμον, ἀπώλεια

Χασμούρισμα - χασμούρημα, ἐ-
χάσμη

Χασμουριοῦμαι - χασμουριοῦ-
μαι, χασμῶμαι

Χάφτω - χάφτω, ἀρπάζω

Μὲ τὸ στόμα σ' μοῦις χάφ-
τσεις;

Μὲ τὸ στόμα σου χάφτεις
μύιγες

Χαχλανίζω - χαχλανίζω, γελῶ
δυνατά

Χεγύρα - θυρίδα

Χελκὶ - χάλκινον, χάλκινον ἄν-
τλημα

Χεῖλος - χεῖλος

Χειμωνιάζ - χειμωνιάζει

Χειμῶς - χειμῶν

Χειρόχριστος - ἐπιδέξιός τὰς
χεῖρας

Χειρόχτσι - χερόχτι περιχέριον,
Χελειά - θελειά χεῖρις

Χελιδὸν - χελιδόνι, χελιδόν

Χελών - χελώνη

Χελώνια - χοιροῦδες

Χερ - χέρι

Παναγίας τὸ χέρι - Παιονία

Χερίζω - θερίζω φυτόν

Χέρσα - ἐθέρισα

Χέρισμα - θέρισμα

Χερισμένο - θερισμένον

Χερμὸς θερμὸς ἀγγεῖον περιέ-
χον ζεστό νερό

Χερομύλ - χερόμυλος, χερόμυ-
λος

Χεροπάν - χερόπανον

Χῆνα - χῆνα

Χήρα - χήρα, χηρεύουσα

Χηρεύω - χηρεύω

Χήρεψα - ἐχήρευσα

Χηριδὸς - χηρεύων

Χήχηγια-διαχωρήματα προβά
των αἰγῶν καὶ καμήλας,
τριβηλιά ἢ βερβηλιά
Χιλιδ-χλίον, χλιαρόν
Χιονίζ-χιονίζει
Χιόνισμα-χιόνισμα
Χιονισμένο-χιονισμένον
Χιόνισε-χιόνισε
Χιών-χιών
Χιωρῶ-θωρῶ, θεωρῶ, ὀρῶ
Χλερὸν-χλοερὸν, χλωρὸν καὶ
Χλιαρεύω-χλιαίνω ὑγρὸν
Ὅτι χωρεῖς καὶ δὲν χω-
ρεῖς οὐλα ἔπκεντα Ἐὸς μὲ ἓνα
λόγο τ'
Ὅτι θεωρεῖς καὶ δὲν θεω-
ρεῖς οὐλα (ἐπικ' ἀντὶ ὅλα) τὰ ἔ-
καμε ὁ Θεὸς μὲ ἓνα λόγον του.
Χοῖρος-χοῖρος
Χολέρα-χολέρα
Χολή-χολή, καὶ θυμός
Ἐχ' χολή ἔχει θυμόν, θυμόνει
Χολιάζομαι-χολόομαι, θυμό-
Χολιάστα-ἐθύμωσα νω
Χόλιασμα-χόλιασμα θυμὸς ὀρ-
Χολιακὸ-θυμωμένον γή
Χόνδρος-χόνδρος
Χόντρεμα-χόντρεμα, πάχυνσις
Χοντοῦ-στρογγυλὸν καὶ χα-
μηλὸν τραπέζι τοῦ φαγητοῦ
Χορεύω-χορεύω
Χόρεψα-ἐχόρευσα
Παίζω χόρος-χορεύω
Χορήγι-οὔρος
Χόρος-χορὸς
Χορτάνω χορταίνω
Χόρτασα-ἐχόρτασα
Χορτάρ-χορτάρι

Χόρτασμα-χόρτασμα, χορτα-
σμός
Χορτασμένο-χορτασμένον,
χορτῆτον
Χουλερ-χουλιάρη, κοχλιαρίον
Χουλεστρίκα-θήκη κοχλιαρίων
καὶ περονῶν
Χουνι-χουνι, χωνίον
Χούρια-χουριᾶς, φοινικοβά-
λανος
Χουχλαδίζω-χουχουλίζω,
ἀάζω
Χουχλάδιμα-χουχούλιμα ἀα-
σμός
Χοῦφτα-χοῦφτα, φοῦκτα
Χρίνω-χρίω
Χρίνισκα
Καὶ ἔχρινα-ἐχριον
Ἐχρισα-ἐχρισα
Χρίσμα-χρίσμα, χορηγι δι' ἀ-
σβέστωμα
Χρισμένο-χρησμένον
Χρίσιμο χρίσιμον
Χριστιανὸς Χριστιανός
Χρόνος-χρόνος, ἔτος
Χτέν-κτένι καὶ τὸ ἐπάνω μέ-
ρος τοῦ ποδός
Χτενίζομαι χτενίζομαι
Χτενίστα-χτενίσθηκα
Ἄμα ξημέρωσε Δημήτσης
σηκώχη, πλύχη, χτενίστη καὶ
κατέβη κάτω νὰ πιῇ τὸ γάλα τ'
Ἄμα ξημέρωσε ὁ Δημήτριος
ἐσηκώθη, πλύθηκε, χτενίσθηκε
καὶ κατέβη κάτω νὰ πιῇ τὸ
γάλα του
Χτενίζω κτενίζω
Χτένσα-ἐκτένισα

Χτενίστω-κτενίστου
Χτένισμα-χτένισμα, κτενίσμα
Χτενισμένο-κτενισμένον
Χτισῆνο-κτῆνος, ἀγελᾶς
Χτισίνω-κτίζω
Ἐχτισα-ἐκτισα
Χτισιμένο-ἐκτισμένον
Χτισίμο-κτίσιμον
Χυλόνω-χυλόω
Χυμὸς-χυμός
Χύρα θύρα
Ἄς τὸ χύρα ἔμπα ἀπέσω
καὶ λάλ' γιὰ νὰ ἀκούσουμι τὸ
ταὶ λές
Ἀπὸ τὴν θύρα ἔμπα μέσα
(ἔσω) καὶ ὁμίλησε (λάλησε) διὰ
νὰ ἀκούσωμεν το τὶ λές (λέγεις)
Χῶμα-χῶμα
Χώρα ξένος
Χώρανουν-ξένου
Χωρατὰ-χωρατὰ, χαριεντισμὸς
Χωράφ'-χωράφι
Χώρια-ξεχωριστά
Χωριανὸ-χωριανός, συμπα-
Χωριάτσης-χωριάτης (τριώτης
Χωρίζομαι-χωρίζομαι, ἀπο-
χωρίζομαι
Χωρίστα-χωρίσθηκα
Χωρίζω-χωρίζω, ξεχωρίζω καὶ
παστρεύω
Χώρα-ἐχώρισα
Χωριὸ-χωρίον, καὶ πατρίδα
Χωρίς χωρίς
Χώρισμα-χώρισμα, διαχώρι-
Χωρισμένο-χωρισμένον σμα
Χωρίστρα-χωρίστρα (τῆς κό-
Χωρῶ-χωρῶ, εἰσχωρῶ μης
Ἄτισὸ ὅτὸ τόπος δὲν χωρῶ

ἐγὼ εὔρε πιδ πλατὺ ἓνα ἄλ-
λο τόπο.
Ἦτον τόπον αὐτὸν (αὐτοῦ)
δὲν εἰσχωρῶ εὔρε ἓνα ἄλλον
τόπον πλατύτερον
Χώρηνα-ἐχώρου
Χώρα-εἰσεχώρησα

Ψ

Ψαλίρα-ψαλίδα καὶ ἔλιξ τῆς
Ψαλλίσκω-διαβάζω ἀμπέλου
Ἐψαλα-ἐδιάβασα
Ψάλλω-ψάλλω
Ψαλμὸς-ψαλμὸς ψαλτηρίου
Ψαλτῆρ-ψαλτῆρι (βιβλίον)
Ψάλσιμο-ἀνάγνωσμα
Ψάλης-ψάλης
Ψάρ-ψάρι
Ψάρεμμα-ψάρευμα
Ψέμμα-ψεῦμα
Λέγω ψέμματα-ψευδολογῶ
Ψευτοπροφήτης - ψευδοπρο-
φήτης
Ψεύτης-ψεύτης
Εἶσαι ψεύτης δὲν λές τ' ἀ-
λήχεια τ'.
Εἶσαι ψεύστης δὲν λέγεις
τὴν ἀλήθειάν του.
Ψεύτικο-ψεῦτικον
Ψελὸ-ὑψηλὸν
Ψελὰ-ψηλά, ὑψηλὰ
Ψελόνω-ἀψηλόνω, ὑποῦμαι
Ψέλωνα-ἀψηλωνα
Ψημένο-ψημένον καὶ ἔμπειρον
Ψήνουμαι-ψήνομαι
Ψῆχα-ψήθηκα
Ψήνω-ψήνω
Ἐψησα-ἐψησα

Ψήσιμο-ψησίμον

Ψηφι-ψηφί, στοιχειόν, γράμμα

Ψηφῶ-ψηφῶ, ψηφίζω, λογα-

Ψηχαλίζ-ψηχαλίζει ριάζω

Ψιλῶ-ψιλόν, λεπτόν

Ψίρ-ψίρα, ψίχουλον

Τὰ ψίρια, τὰ σκολήκια καὶ ὅτι ἄλλο εὗρουν τῶν τα τὰ πουλιά

Τὰ ψίχουλα, τὰ σκουλήκια καὶ ὅτι ἄλλο εὗρουν τὰ πουλιά τὰ τῶνε.

Ψοψισμένο - ψόφιον, πεθαμ-
μένον ἐπὶ ζώων καὶ ἀλλοθρή-
σκων ἀνθρώπων

Ψοφῶ-ψοφῶ

Ψύλλος-ψύλλος

Ψυχὴ-ψυχὴ

Ψυχικὸ-ψυχικόν

Ψυχοσάββατο-ψυχοσάββατον

Ψωμί-ψωμί

Ω

Ὠβγῶ-ὦβεον, ὦόν, αὐγῶ

Ὠῖμα-αῖμα

Ὠμορφο-ὦμορπον, εὖμορπον

Ὠνόμασα-ὦνόμασα

Ὠνομασμένο-ὦνομασμένον

Ὠξισε-ξοίνισε

Ὠρισμένο-ὠρισμένον

Τὸ ὠρισμένο ἡμέρα μὴ τὸ
ζολμονᾶς ἔλα φυλάκνω σε.

Τὴν ὠρισμένην ἡμέραν μὴ
λησιμονήσης ἔλα σὲ φυλάγω

Ὠρολόγι - Ὠρολόγιον (βιβλ.

Ὠρτωμα-διόρθωμα Ἐκκλ.

Ὠρτωμένο-διορθωμένον

Ὠρτωσα-διόρθωσα

Ὠς-ἔως, μέχρι

Ὠσπου-ὦσπου, ἔως ὅτου

Ὠσπου νὰ βγῇ τὸ σαρακο-
στή κηριάς ὅτὸ στόμα σας δὲν
νὰ πάρῃτ'.

Ὠσπου ἔβγῃ ἡ σαρακοστή
κρέας στὸ στόμα σας δὲν θὰ
βάλλετε.

Ὠχ-ὦχ, (χαρᾶς ἐπιφών.)

Ὠχγια-ὦχ καλὰ σοῦ ἔγινε

Ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης τοῦ Λεξιλογίου αὐτοῦ ἐξακριβοῦται ὅτι τὸ πάλαι οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὠμίουν τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως δι' ἐπιδράσεως διαφόρων αἰτίων παρ' ὧ φθάρησαν ἀρκεταὶ αὐτῆς λέξεις καὶ ἐμροφώθη ἡ μέχρι τῆς ἡμερομηνίας τῆς ἀνταλλαγῆς 1922 λαλουμένη καὶ ἀμέσως μετ' αὐτὴν νεκρωθεῖσα αὕτη διάλεκτός μας.

... Καὶ λοιπὸν ὃ πεφίλημένη καὶ γλυκεῖά μου πατρίς
«Γούρδονος» καὶ Σύ, ἡ δίδυμος αὐτῆς ἀδελφὴ «Ἀραβανὶ»
πόσον καὶ πάντοτε μὲν ἀλλὰ καὶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ποὺ χα-
ράσσω τὰς πενιχρὰς αὐτὰς γραμμάς σᾶς ὁραματίζονται οἱ ὀ-
φθαλμοὶ τῆς ψυχῆς μου!

Ὅποσον ζωηρῶς ἡ ψυχὴ μου ἐπανερχεται μερικὰς δεκά-
δας ἐτῶν ὀπίσω καὶ ζῶ νοερῶς τὰς ἀλησιμονήτους ἡμέρας τῶν
παιδικῶν χρόνων! Ἀλλὰ καὶ τώρα ὅτε ἔχουν πέσει τὰ χιόνια
στὰ μαλλιά μου καὶ αἰσθάνομαι τὸ δάκρυ νὰ ὑγραίνῃ τοὺς
ὀφθαλμούς μου.

Καὶ ἡ ἀγάπη μου αὕτη ὠδήγησε τὰ τρεμάμενα χέρια μου
νὰ χύσω εἰς τὸ ἄψυχο χαρτὶ ὅ,τι ὠραῖο καὶ ἀθάνατο ἐκράτη-
σεν ἡ μνήμη μου ἀπὸ Σᾶς καὶ ἔως ὑπάρχω «οὐκ ἐπιλήσωμαι
Ἵμῶν. Κολληθεῖοι δὲ ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου ἐὰν μὴ
μνησθῶ».

Ἐν τέλει ἀποτίων φόρον υἱικῆς εὐγνωμοσύνης ἀπεικόνισα
ἐν ὀλίγοις τὰ κατὰ Σᾶς, πρὸς ἀθάνατον παράδοσιν τῶν ὀ-
νομάτων Ἵμῶν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΚΑΡΑΜΠΟΔΟΣ (ΜΑΥΡΙΔΗΣ)

Γουρζονιώτης

ΠΑΡΑΤΥΠΩΜΑΤΑ

Σελ.	5	Στίχος	11	ἀντὶ	Γόρδονος	ἀνάγνωθι	Γούρδονος
»	6	»	1	»	ιαιωνίσω	»	διαιωνίσω
»	7	»	21	»	Γουρδονιώτης	»	Γουρδονιώτης
»	9	»	34	»	εὐρεῖα	»	εὐρεῖα
»	12	»	19	»	ἀψιδωτὸν	»	ἀψιδωτὸν
»	12	»	29	»	θὰ ἐφάνερον	»	θὰ ἐφάνερον
»	12	»	21	»	ἐκτίσω	»	ἐκτήσω
»	13	»	7	»	Μ. Καϊτογλου	»	Κ. Μαϊτογλου
»	13	»	8	»	ἐξαίσιον	»	ἐξαισίον
»	14	»	4	»	διαρρυθμισθείσης	»	διαρρυθμισθείσης
»	14	»	34	»	ἀψιδωτῆς	»	ἀψιδωτῆς
»	14	»	34	»	μοναδικῆς	»	μοναδικῆς
»	14	»	41	»	ἐπίτροποι	»	ἐπίτροποι
»	15	»	6	»	ἐκατοντεσσαράκοντάς	»	ἐκατοντεσσαράκονταετίας
»	15	»	13	»	ὄνομα της	»	ὄνομά της
»	15	»	17	»	πέφτης	»	πέφτης
»	15	»	18	»	Σάμας	»	Σάμπας
»	15	»	19	»	ξενητεύονται	»	ξενητεύονται
»	15	»	23	»	ξενοιτευόμενοι	»	ξενητευόμενοι
»	15	»	34	»	Νικόλαος	»	Νικόλαιοι
»	17	»	23	»	φέροντος	»	φέροντες
»	21	»	8	»	κουλήγια	»	κουλλήγια
»	29	»	15	»	ἄψαι	»	ἄψαι
»	30	»	1	»	Γουρδωνιωτῶν	»	Γουρδωνιωτῶν
»	33	»	5	»	εὐρεῖα	»	εὐρεῖα
»	34	»	12	»	ὀξυάνθη	»	ὀξυάκνη
»	34	»	18	»	τὸν ἄλευρον	»	τὸ ἄλευρον
»	40	»	19	»	σησάμι	»	σουσάμι
»	48	»	2	»	βγῇ τὸν	»	βγῇ τουν
»	49	»	28	»	ὁ κόπρος	»	ἡ κόπρος
»	56	»	33	»	ζᾶς	»	ζᾶς
»	56	»	34	»	ζάξουν	»	ζάξουν
»	57	»	27	»	ἔσχε	»	ἔπχε
»	57	»	»	»	Ἡψα	»	Ἡψα ἀορ. τοῦ ἄπτω
»	61	»	19	»	ἐπαμαίωσε	»	ἐπαλαίωσε
»	63	»	36	»	ἐγδίξω	»	ιγδίξω
»	70	»	7	»	μικρὰ	»	πικρὰ
»	70	»	48	»	Μουτσοῦ	»	Μουτσοῦχ
»	71	»	55	»	νανουνίζω	»	νανουρίζω

ΤΥΠΟΙΣ Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

~~~~~Yeraltı Cami Karantina sok. Yordan ban ~~~~~